

લક્ષ્મીનું ખરું સાર્થક્ય

પિબન્તિ નદ્ય. સ્વયમેવ નામ્ભા
સ્વયં ન ખાદન્તિ કૃણામિ વૃક્ષા
નાદન્તિ મમ્ય ખલુ વારિવાહા
પરોપકારાય મના વિભૂતય ૧

સાવાર્થ—નદીઓ પોતે પાણી પીતી નથી, વૃક્ષો
પોતે ફળો ખાતા નથી (અને) વરંદ (પોતે) ધાન
ખાતો નથી જ (પણ એ સર્વ પરને માટે જ હોય છે
તેમ) લગ્ગનેળી લક્ષ્મી (પણ) પરોપકારના માટે હોય છે

પરોપકારાય સત્તા વિભૂતય

અ વાક પડ

જૈન સ્ત્રી સદ્બોધ.

(સન્નારીઓ માટે અમૂલ્ય ઉપદેશ)

જ્ઞાની પ્રતિદ્ધ કરનાર,

સદ્ગત શેઠ વેણીયદ સુરચદ સંસ્થાપિત
શ્રી જૈન ગ્રેયસ્કર મહાજી-મહેસાણા

આદિતિ ૨ છ

વીર મ ૨૪૫૪

—

મને ૧૬૭૮

પ્રતિ ૩૦૦૦

વિક્રમ મ. ૧૯૮૪

ધી " સર્વપ્રકાશ " પ્રીન્ટીંગ પ્રેમમા પટેલ મળચદબાઈ
ત્રિપ્થનામે હાથુ કે પાનકારનાકા—અમદાવાદ

મૂલ્ય, ૦-૨-૬

મસ્તાવના.

આ છુકનું નામ જૈન સ્ત્રી સદ્બોધ છે પણ તેમાં સમઢેતો સદ્બોધ મધ્ય પથ ધમની સ્ત્રીને વાગ્ય પડે તેવો છે મુખ્ય પાત્ર વિભાગમાં આ છુક વહેવાયની છે અને તેના પેગ વિભાગો ૧૧ છે જે સામગ્રિય વાંચવાથી ૨૫૮ સમજાય તેમ છે આ છુક અમૂલ્ય ઉપદેશથી ભગપૂર છે આમાં સ્ત્રીઓને માટે બારિષ્ટ વિચાર પૂર્વક રિપયો ગોઠવાયવા છે કીજીવદથી હજીના છે સ્થગે સ્થગે વ્યવહારપરોગી ઉપદેશ ગોઠવે છે એવા હેતુથી ૩ તેથી પરિણામે ધમને-અહિસાને પુષ્ટિ મળે સ્ત્રીઓની સુધારણા ઉપર તેમની મંત્રિતિની સુધારણાનો આધાર છે સ્ત્રી સુધરેલી હોય તો પુરુષનો મસાગ નહત્ અને સમો અમતમય બને છે તેવી સ્ત્રી ગૃહની લક્ષ્મી ગણાય છે અને તેનાથી છુક મમાજ અને હેવટે આગો દેસ પણ બિનત બને છે તરેક ક ના અને સ્ત્રીએ આ છુક જરૂર વાંચવી જોઈએ અને તેમાં આવેના બોધને પોતાના હવનમાં ઉતારવો જોઈએ પાનમો વિભાગ સુદર પઘોથી ગોઠવાયો છે

સના વર્ષ પહેલાં આ છુકની પહેલી આવૃત્તિની ૨૦૦૦ રૂપાઈ અમે છપાવી હતી તે ખવાસ થતા તેની આ બીજી આવૃત્તિ છપાવી છે એ તેની ઉપરોક્તિ સુચવે છે

મવત્ ૧૯૮૪ ના અસા.

શુદ્ધિ ૮ મગજવા

શ્રી જૈન શ્રેયસ્કર મડળી

—મહેસાણા

૧ સ્ત્રી કેળવણી.

૫૭ ૬૧ થી

૧ કેળવણીની કલ (પ્રસસા), ૨ જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ, ૩ માતાની છાપ, ૪ માન્યતા, ૫ શુભોનુ મૂળ જ્ઞાન, ૬ જ્ઞાનની અધિકતા, ૭ કન્યાશિક્ષણ, ૮ શુદ્ધ-ચરિત્રતા એ મમાન ચક્રની સફળતા, ૯ જ્ઞાનની સાર્થકતા ૧૦ જ્ઞાનનુ પ્રત્યક્ષ રૂળ, ૧૧ જ્ઞાનનો પ્રભાવ ૧૨ વિદ્યાપ્રાપ્તિનુ ફળ ૧૩ અભણતાનુ અનિષ્ટ પરિણામ, ૧૪ ખરી કેળવણીની જરૂર ૧૫-૧૬-૧૭ ભણેન અભણની મરખામણી ૧૮ ધર્મપત્નીની પવિત્ર ફરજ, ૧૯ આવકના ૨૧ શુભની કર્મતા, ૨૦ આવકના ૨૧ શુભોનો આનંદ, ૨૧ આવકના ૨૧ શુભોનુ દુક વર્ણન

૨ સ્ત્રીઓના કર્તવ્યો.

૫૭ ૩૬ થી

૧ સાચી શુભવતી માતાનુ કાર્ય, ૨ જ્યેષ્ઠા પાળવી, ૩ ચોકખાઇ, ૪ સ્ત્રી-કર્તુધર્મ, ૫ શુદ્ધપ્રધાનતા, ૬ પાણિયારાની સ્વચ્છતા, ૭ વિનયશુભ, ૮ ચરિત્રતાચક્રતા, ૯ વાણીપ્રયોગ, ૧૦ નિદાદોષ, ૧૧ કુરિવાન્તે, ૧૨ સહનશીલતા, ૧૩ પ્રેમભાવ

૩ દીકરી પ્રત્યે માતાનો સદ્બોધ

પૃષ્ઠ ૫૭ થી

અ પ્રસ્તાવ—

૧ કુટુંબસ્થિતિ ૨ શિક્ષણ (અભ્યાસ) ૩ કમળાવતીની ભાયખત,
૪ પિતાની માંદગી, ૫ દીકરીના કુટુંબ યાત્રે લગ્ન ૬ માતાપિતાનો
પુત્રી પ્રત્યે સતોષ

ચ માતાનો સદ્બોધ—

૧ સામાન્ય દ્વિતશિક્ષા, ૨ ધરના કામમજા મળવી ૩ પહેલા
પહેરાનું કાર્ય ૪ ખીજા પહેરાનું કાર્ય, ૫ બપોર પછી અવમરણનો ઉપ
યોગ ૬ ગૃહમયમાં ઉપયોગ ૭ સાજા અને રાત્રિનું કાર્ય ૮ મોંઘનો આગ્રહ

૪ સ્ત્રીઓના આચાર્ય

પૃષ્ઠ ૮૭ થી

૧ દ્વિત બોધ વચનો, ૨ સ્ત્રી દ્વિત વચનો ૩ સર્વ સાધારણ દ્વિત વચનો

૫ સ્ત્રી દ્વિતકર કાવ્યો

પૃષ્ઠ ૧૧૪ થી

૧ સ્ત્રી દ્વિતશિક્ષા છત્રીથી ૨ રાત્રિભોજન નિવારણ વિષે ૩ સ્ત્રી
દ્વિતશિક્ષા વિષે, ૪ પતિવ્રત વિષે ૫ સ્ત્રી દ્વિતશિક્ષા ગદ્યની ૬ પતિવ્રતા
સ્ત્રી વિષે ગદ્યથી ૭ ગુરુચલુ વિષે ગદ્યથી, ૮ ધર્મ ભાવના ગદ્યથી
૯ પતિવ્રતા સ્ત્રી વિષે દ્વિતશિક્ષા, ૧૦ પુત્રીને માતાની સોખામણી

જૈન સ્ત્રી સદ્બોધ.

૧ સ્ત્રી-કેળવણી.

(૧) કેળવણીની કદર (પ્રશ્ન મા).

સ્ત્રી-કેળવણી એટલે સ્ત્રીર્મને ઉપયોગી શિક્ષણ આપવું. સ્ત્રીકેળવણી એ મધ્યાણુ વાચીને આપણા કંઈક જૈન ભાઈઓ તો કદાચ આશ્ચર્ય પામશે કારણ કે જૈન કોમના પુરુષોજ કેળવણીમાં પડાત છે, તો તેઓને ' સ્ત્રીકેળવણીની કિંમત શુ છે ? તેવી કેવી જાતના ફાયદા થઈ શકે છે ? ' વગેરે સમજણ કયાવી હોય ? ભાગ્યવશાત્ જૈનકોમ વ્યાપારમાં કંઈક ફાવેલી છે એટલે તેને કેળવણીમાં પડાત હોવાથી જે શુકશાન વાચ છે તેની ખખર પડતી નથી, પરંતુ વિના કેળવણીએ જે શુકશાન થવું જોઈએ, તે તો પરોક્ષ કે પ્રત્યક્ષ રીતે થાય છેજ ઘણા માણસો તો સ્ત્રીઓને ભણાવવી એ અકર્તવ્ય સમજે છે, છોકરીઓને ભણવા મોકલનાર ઉપર ચીડાય છે, ભણેલી સ્ત્રીને દેખી તેના ઉપર કટાણો આણે છે, અને તેના કાજ અવગણ જણાયો હોય તો તે મળધી રજાનું ગજ કરી મૂકે છે તો આપણે પ્રથમ એ તપાસીએ કે સ્ત્રીઓને ભણાવવી એ કર્તવ્ય છે કે અકર્તવ્ય છે ? શાસ્ત્રકાર એમાં સમત છે કે અસમત છે ? અને પૂર્વે એ રીતિ હતી કે નહિ ?

હવે આપણે પ્રથમ એ તપાસીએ કે મીઝોને લાખાનવી એ
 કર્તવ્ય છે કે અર્થકર્તવ્ય ? સ્રી એ ઘરનો એક અનુપમ ગૃહાર છે
 અને તેનાથી આખું ઘર તથા તેમાં રહેનાર સર્વ જીવો ગોલી
 નીકળે છે તે જ્યારે એના અસ્તિત્વપણાથીજ ઘરને એટલી ગોલા
 મળે છે, તોપણ તેનામાં વિદ્યાર્થી અમૂલ્ય રત્નનો ભંડાર ભરેલો
 હોય તો તેની રોલામાં શી ખામી રહે ? સોનું અને વર્ણી મુગધ
 હોય તો તેની કિંમત કેટલી બધી ઊંચા થાય ? લક્ષ્મીવાન અને
 નિદાન હોય તો તેની કેટલી કિંમત ? ગુણસંપન્ન અને નિદાન
 હોય તો તેનું કેટલું મૂલ્ય થાય ? વગેરે અનેક વ્યાવહારિક દૃષ્ટા
 તોથી સિદ્ધ થાય છે કે મીને કેળવણી આપવાની ખરેખરી જરૂ-
 રીઆત છે વર્ણી એક નિદાન માણસ લખે છે કે ‘ હલસતાનો
 મુખ્ય આગ્રહ સ્રી કેળવણી ઉપરજ છે ’ તે કેવી રીતે ? ત્યાં તે
 સમજાવે છે કે એક વખત હું એક વિદ્વાન સ્રી સાથે વાતો કરતો
 હતો, તેવામાં મેં જણાવ્યું કે ‘ શીખનાની ગુદી જુદી રીતોમાં
 કાંઈ દમ નથી, તેવી તો રેવતને જુદી જુદી જાતની કેળવણી મળે
 પણ તેમાં શું કરવું બાકી છે ? ગેની ખામી છે ? તે કહ્યો

તે સ્રીએ જનાબ આપ્પો કે ‘ જનેતાઓની ’ તે વિદ્વાન કહ્યું
 છે કે હું સુપર થઈ ગયો, અને મેં કહ્યું કે ‘ હા, ખરું ’ એકજ
 રાખેલા કેળવણીની બધી પદ્ધતિ આની ગંધ મારે સદાચાર બ
 ધાવાનું પ્રથમ અને અતિ અગત્યનું સ્થળ તે ઘરની સ્રીજ છે
 અને તે વિદ્વાન-કેળવણેથી હોય તો તેનો અને તેની સતતિ ત
 મામનો જન્મ સર્જન થાય એ નિશ્ચય છે

સાર—સ્રી ઉપર આખા ઘરનો બહુધા આધાર હોવાથી તેને
 સર્વ રીતે કેળવણી કરાવવા બનાવનાની ભારે જરૂર છે સારો રીતે
 કેળવણેથી સ્રી ઘરની રોલારૂપ અને ઠ અને તેનાથી થતી સ-

ધારી મતતિ સહેજે સુરના પામે છે અન્યથા મતતિ મુશ્કેલી મુશ્કેલી છે

(૨) જ્ઞાન-પ્રાપ્તિ.

ઉપર પ્રમાણે શ્રીજીને કેળવણી આપનાથી તુ લાભ થાય છે, અને ન આપનાવી તુ તુકજ્ઞાન વાય છે, તે નિષે મહેજ ૦ સારો કરનામા આવ્યો છે હવે આ મધ્યે તે બાબત નિરોપ નિવેચન કરનામા આવશે

આ જગતના પ્રાણીમાત્રમા ચૈતન્યભાન મળ્યો છે, તેપણુ પશુપક્ષી નોંડે પ્રાણીઓવી મનુષ્ય પ્રાણી ઉત્તમ ગણાય છે એવું કાણુ 'મનુષ્ય જ્ઞાન મેળવવાને, શક્તિમાન છે, વળી ખડ ખોટું પારખી શકે છે, જેથી ખોટું તથા, ખડ આદરના લાયક છે એમ તે સમજે છે' એ નિવાય બીજું કારણ જણાવે નહિ જ્ઞાન એટલે સમજણ જેનામા જેટલી વચાટે તેટલી (માનવજાતમા) તે મનુષ્ય ઉંચી પંચી ધરાવે છે આપણે મને વગડામા અધના ગામડામા રહેનાર માણસ કરતા ગહેરના માણસને ઉત્તમ ગણીએ છીએ, તેવું નારણુ 'તેઓવું જ્ઞાનમળ નચાટે હોય' એજ છે ગરીબખજમા તે વગડાના અને ગામડાના રહેનારાઓ, શહેરના મનુષ્યો કરતા ચડે છે, તેપણુ તેઓ શહેરની મનુષ્યોના જ્ઞાનખજને લીધે વચાગ્હે છે એકે દેકે માણસમા ઓછુ-વચુ જ્ઞાન હોય છે, તેથી તે પોતાના એક કાર્ય ઉપરથી અતુલન લઈ પોતાના મુખદુ ખની વાત એ બીજાને કરે છે, અને તે ઉપરથી જે રમ્તે વધારે મુખ મળે તે રસ્તે પ્રવર્તવા વધારે જ્ઞાનચાણની મનિથી પ્રયત્ન કરે છે ઉમ્મર પન્ને જોઈએ તો બાળકને આપણે પશુ બરાબર કહીએ છીએ, તેવું કારણ એટલુંજ છે, કે તે સમયે તેનામા કાંઈ જ્ઞાન હોવું નથી જેમ જેમ તે ખોટું થતું જાય છે અને

તેનું જ્ઞાન વધતું જાય છે, તેમ તેમ તે માણસમાં ગણાતું જાય છે ધર્મ, દયા, શૌચ, દાન, પૂજા, તપ, પુણ્ય, પાપ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ વગેરે ગુણોના સ્વરૂપ માણસ પોતાની ઓછી-નતી જ્ઞાનશક્તિના પ્રમાણમાં સમજે છે અને તે ઉપરથી જે આદરવાના કાર્ય હોય તેમાં પોતાનું આચરણ કરે છે અને બીજા છાડી દે છે ખૂન, ચોરી, મારામારી વગેરે ગુણોના કૃત્યો ઘણું કરી એ જ્ઞાન માણસોજ કરનારા નીકળશે, કારણ કે જ્ઞાનનાં તે તેવી આ ભનમાં રાજતો અને પગલવમાં પાપનો દડ લોગવો પડે એમ જાણી શકે છે પશુચોનિમાં જ મ પામનાર પણ જ્ઞાનના ચાગથી ઉંચ ગતિમાં જના પામે છે, તે માણસજનને જ્ઞાનપ્રાપ્તિથી વધારે ઉત્તમતા પ્રાપ્ત થાય એમાં શી નવાઈ? પોપટ વગેરે પશુઓને કોઈ એમ લઈ જરા ભાવે છે તે તેઓ મીઠાગભરેલું ખોવતા શીખે છે અને તે સાલણી મર્વે ખુશી થાય છે તેના ઉપર એ નિદાન માણને કદુ છે કે—

સદ્વિદ્યા यदि का चिंता ? वराहोदरपूरणे ।

भूकोऽप्यश्नमामोति, श्रीभगवानिति त्रुवन् ॥ ૧, ॥

અર્થ—જો સવનિષ્ઠા હોય તો નાનું મરણુ પે લરવાની શી ચિંતા છે ? પોપટ પણ શ્રી ભગવાન ' ઓટ્યો શબ્દ બોલે છે તે ખાનાનું મુજેથી પ્રાપ્ત કરી શકે છે માટે કેળવણી લેનાથી મર્વને લાભજ છે, એમ જાણી સીઓને અવશ્ય કેળવણી આપવી જો એ

સાર—જડ જેની નમ્તુને પણ યથાવિધિ કેળવનાથી તે ઉત્તમતા પામે છે, તે પડી સચેતન-આત્માને યથાર્થ કેળવણી મળનાવી તેનામાં ઉત્તમ વિમરસ થવા પામે એમાં આશ્ચર્ય જેવું શું છે ?

(૩) માતાની છાપ

વળી શ્રીજાતને કેળવણી આપનારુ ઘણુ અગત્યનુ કારણ એ છે કે જે ઘરની તે શુદ્ધિ હોય છે, તે ઘરના તમામ અંગ ભૂતોને રાત્રિદિનસ તે સ્ત્રીની છાયાતળે રહેવાનો પ્રસંગ આવે છે, અને તેથી તે સર્વ કુટુંબીઓને આખી ઉમ્મરભર જે લક્ષણોના સરકારજડીભૂત થાય છે, અને જે તેઓના માતાની સાધેજ બંધ પડે છે, તે સર્વે લક્ષણોનો જન્મ જે ઘરમા તેઓ ઉછરે છે તે ઘરમાંજ થાય છે એવી એક માનારણુ કહેવત ચાલે છે કે 'વિદ્યાથી વધતો વિવેક છે' 'વિવેક દશમો નિધિ છે' અને 'મન ઉપરથી માણસ થાય છે' એ ત્રણ નીતિન્યનો કરતા એક વચારે મજબુત નીતિન્યન એ છે કે 'ઘર નરને બનાવે છે' તેનુ કારણ એ છે કે ઘરની અંદર મળતી કેળવણીથી માણસની રીતભાત અને મન બંને ઘડાય છે, એટલુજ નહિ પણ તેના લક્ષણ પણ ત્યાજ ઘડાય છે, દૃઢ્યકમળ પ્રકુલિત થાય છે, ટેવોનુ બંધારણ ચાય છે, બુદ્ધિના અકુરો કુટે છે, અને લલા કે લુડાને વાગતે આવરણુ રચાય છે મુખ્યત્વે કરીને બાળક જ્યાં જન્મે છે તે ઘરમાજ જનમડળને કાણુમા રાખનારા ધોરણો અને નીતિન્યનો શુદ્ધિગરિના મૂળમાથી નીકળે છે પત્રી તે મૂળ નિર્મળ હોવા મલિન હોવા બચપણમા આપણે હોઈએ, તે વેળાએ આપણા ખાનગી સંસારનર્તનમા આપણા મન ઉપર જે જે વિચારોના સૂક્ષ્મ અકુરો માત્ર ઊગના માડયા હોય, તે ધીમે ધીમે દુનિયામા દેખાવ દે છે ત્યારપછી જગતનો જાહેર મત કેળવાય છે કારણ કે બાળશુદ્ધિમાથી પ્રજનો પામ્ ઉતરે છે અને જેમના હાવમા બાળકોને ચાલતા ગીબવનાની દારી હોય છે, તેઓ તો રાજ્યની ખાસી લગામ બાવનારા કરતા પણ વચારે શુદ્ધસત્તા ચલાવી શકે છે

અહા ! હા ! જનતાઓને ઉમદા કેળવણી આપનાના કેના રંગ ? મનુષ્યોની રહેલી કહેલી ઉપર તેઓ કેની મજબુત દાખ પાડી ગકે છે ? માત્ર વાચકો કેળવણીની અનરથ બહુ જરૂર છે, એના નિભાવ ઉપર સહજે આવી ગકાશે.

સાર—આ ગીતે શ્રી કેળવણી એલી બધી મહત્વની ઠેકે તેના ખ્યાલ વાચનારા ભાઈ બહેનોને મળી ગીતે આવી ગકે તે તેઓ શ્રી કેળવણીના હીમાયતી બની શ્રી કેળવણીને પુષ્ટિ આપવા પાછી પાની કરેજ નહિ.

(૪) માતૃ ચિંતાર.

આ જગતમા દરેક પુરુષને તેમજ સ્ત્રીને કેળવણી લેનાનો હુક છે, અને તે પ્રમાણે તેઓ લે છે, પણ વિનયે કમીને પુરુષ-કેળવણીથી જે જે લાભો થાય છે તેના કરતા સ્ત્રી કેળવણીથી થણે દરજ્જે બીજા મોટા લાભ થાય છે વળી પુરુષને મોટા ઐશ્વર્ય-પાત્રે પ્રાપ્ત કરાવનાર મુખ્ય કારણ સ્ત્રી કેળવણીજ છે કારણ કે પુરુષ જે ઘરમા જન્મ લે છે તે ઘરમા નાનપણથી પિતાની માતાના હાથતળે ઉછેરે છે અને તેની જોરાનર અસર તેની કેળવણી ઉપર થયા વિના રહેતી નથી તે દુનિયામા નિરાનર હાથતમા દાખવ વાય છે અને કેળવણી તવા પાપણને માટે તેનો તમામ આધાર તેની આસપાસ જે મનુષ્યો હોય તેના ઉપર ગહેલો હોય છે અને આસપાસના માણસોમા પિતાની માતાની હાજરી પ્રથમ હોય છે, તેથી ખરેખરી પ્રથમ અસર તેની માતાની તેને થાય છે, અને તેની માતામા જે જે શુભો હોય છે તેના ખરેખરે ચિંતાર તે બાલનપના સત્તાનમા પડે છે એમા જરાયે આશ્ચર્ય નથી કારણ કે આ સૃષ્ટિમા દરેક વસ્તુ બવારબ અને સ્વભાવ ઘણું કરીને જે વસ્તુ તેની પામે અને હમેશા સહવાસમા આવતી હોય તેના

જેનાજ વાચ છે, અને એથી ઉદ્ધારા વતા હોય તો તે અપવાદરૂપ છે વળી બાળક જ્યારે અધુરમનુ સ્થિતિમા હોય છે ત્યારે તેને બોલનાની કે મનજનાની શક્તિ નવી હોતી તે વખતે તો તે દેવતા પોતાની નજીક જે પદાર્થ આવે છે, તેનાજ ગુણ કે અન-ગુણને પ્રહુધુ કરે છે, અને ' કીટસ્ત્રમરના ' ન્યાયે તે પદાર્થ જેવોજ બની રહે છે, તેમા કુલ આશ્ચર્ય નથી જ્યારે આવું છે, ત્યારે નાના બાળક અને બાળકીઓને વિદ્વાન અને દેરાના શ્રુ ગાગ રૂપ બનાવનાને માટે પ્રથમ તેઓની માતાને સગીન કેળવણી આપવાની ખાસ જરૂર છે અને જ્યારે મધ્યાખ્ય માતાઓ કેળવણી પામેલી અને વિદ્વાન થશે, ત્યારેજ તેઓના હાથનજે ઉગરનાર છા-કરા પણ વિદ્વાન અને ડાહ્યા વશે, તેમા જરાએ મન જેવુ નથી એટલા માટે ગમે તે ઉપાયો ચોલ્ય શ્રીઓને કેળવની ઘટે છે

સાર—સદ્દેય ભાગ્યહેનાને હવે દીવાળેવુ અપદ સમજાયુ હશે કે યથાર્થ રીતે શ્રીઓને કેળવનાનો પ્રયત્ન કર્યા વગર સમા-જનો ઉદ્ધાર થશે ન ભવિત નવી કદુ છે કે 'શાણ્ધી માતા સો શિ-ક્ષકોની ગરજ મારે છે,' એ વાત હવે દૃઢ્યમા ઠસાવી જોઇએ

(૫) ગુણોનુ મૂળ જ્ઞાન

શાસ્ત્રમા જ્ઞાનની મહત્ત્વતા સ્થળે સ્થળે વર્ણવી છે, અને જ્ઞાન વિનાના મનુષ્યને પશુ સમાન ગણેલા છે નીતિશાસ્ત્રમા પણ કહ્યું છે કે—

येषां न विद्या न तपो न दानं, ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः॥
नै मर्त्यलोके भूमिभारभूता, मनुष्यरूपेण मृगाश्चरति ॥

અર્થ—“જેઓનામા વિદ્યા, તપ, દાનારપણ, જ્ઞાન, શીલ, ગુણ અને ધર્મ નથી, તેઓ આ મૃત્યુલોકમા પૃથ્વીને વિષે ભારભૂત થઇ

મનુષ્યરૂપે મૃગો ચરે છે ” અને તે ઉપરથી એમ સમજાય છે કે વિદ્યા વિનાના મનુષ્યને નીતિશાસ્ત્રકાર પશુમત્તાન કહે છે વળી-

આહારનિદ્રાભયમૈશ્વર્ય ચ, સામાન્યમેતત્ પશુમિ નૈરાણાં ।

જ્ઞાન નરાણા-મધિકો વિશેષો, જ્ઞાનેન દીના પશુમિઃ સમાનાઃ॥

અર્થ—‘આહાર, નિદ્રા, ભય અને મૈશ્વર્ય, એ માણસો અને પશુમાં મળેલા છે, પરંતુ માણસમાં જ્ઞાન અધિક છે. તેવી તેઓ ઉત્તમ ગણાય છે માટે જ્ઞાન વિનાના મનુષ્યો પશુ સમાન છે, ’ એવો સ્પષ્ટકરના કાનાર્થ છે

બીજા જે જે શુભો છે તે સર્વ શુભોમાં જ્ઞાનશુભાની અધિકતા છે “ જ્ઞાન સમ્પન્ન શુભ મૂળ રે ” એ શ્રી વિજયવક્ત્રીસૂરિનું વચન પ્રસિદ્ધ છે વિદ્યા લાભવાથી માણસને જ્ઞાનની કિંમત સમજાય છે, અને હું જ્ઞાન ઉત્તમ છે, તે પામમજી મોકે છે પાતાની એવી સમજાવકિત થયે તેઓ ધર્મ-જ્ઞાન મેળવવાને વધારે લાયક થાય છે માણસ પાતાનો જન્મ ગમે તેની મારાઈ અને ગમે તેની શ્રી મતાઈમાં ગામે પણ જો તેનામાં ધર્મજ્ઞાન ન હોય તો એ સર્વ જન્મ વૃથા છે તે મનુષ્યભવને લાયક કૃત્ય કરી મોકે નહિ, અને મનુષ્યભવ હારી જાય સિદ્ધર પ્રકરમાં કહ્યું છે કે-

માનુષ્ય વિફલ વર્દતિ હૃદય વ્યર્થ વૃથા ઓગ્રયો-

નિર્માણં શુણ્દોષમેદફલના તેષામસમાવિર્ની

દુર્વાર નરકાધકૃપપતન મુર્તિ મુધા દુર્લભા

સર્વજ્ઞ સમયો દયારસમયો યેષા ન કર્ણાતિયિઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—‘જે માણસને સર્વજ્ઞના દયારસમય સિદ્ધાંત કર્ણના અતિથિરૂપ થયા નથી, અર્થાત્ જેલે વીતરાગલાપિત સિદ્ધાંત શ્રવણ નથી કર્યો તેનો મનુષ્યજ મ કાલ્યા માણસો નિષ્ફળ કહે છે, તેનું દૈવ વ્યર્થ કહે છે, તેના કાનનું નિર્માણ વૃથા ગણે છે,

તેઓનામા ગુણ અને દોષનો ભેદ સમજવાની શક્તિનો અસભવ ગણે છે, તેઓને નરકના અવકૂપમા પડવાનું દુ ખે વાગી શકાય તેવું જણાયે છે, અને તેઓને મોક્ષની પ્રાપ્તિ પણ દુર્લભ કહે છે ' .

(૬) જ્ઞાનની અધિકતા

જો કાંઈ પણ વિદ્યાર્થીયન યુનું ન હોય તો એવા કલ્યાણકારી શિક્ષાત સાલજવાનો વખત યાત્રી આવે ? કોઈ કહેશે કે ગુરુ મહારાજ ઉપાશ્રયમા વ્યાખ્યાન વાચતા હોય ત્યા જઈને સાલજે પણ તેનું નામ સાલજવું નથી, સાલજીનેજે સમજી શકાય, જેનો સાર લઈ નાકાય, અને પત્તનમા મૂકાય, તેનું નામજ સાલજવું છે કેળવણી નિના ગમે તેટલું શ્રમજ કરે પણ તેનો ખરો લાભ પ્રાપ્ત થવાનો નથી જો વકાલિક સૂત્રમા “ પ્રથમ જ્ઞાન અને પછી દયા ” એના નયનો કહ્યા છે એ ઉપરથી અમજાય છે કે માણસને પ્રથમ જ્ઞાનગુણ પ્રાપ્ત કરવાનો છે જેથી બીજા ગુણ તેની મેળે આવી મળે છે જ્ઞાનનાન માણસ કહે કાર્યમા પ્રણય બધજ કરે છે કોડ વખત તેને અકાર્ય કરવાનો વખત આવે તો પણ તે એવું નિષ્કિંદ પાપબધન કરતો નથી વદિતા સૂત્રમા કહ્યું છે કે-જ્ઞાનવાન મનુષ્યો કવચિત્ અકાર્ય આચરજ કહે તો પણ સસારના દુ ખ (વિપાક) થી લયલીત રહે છે અને નિર્ધ્વસ પશ્ચિમ નહીં થતા હોનાથી તેઓને પાપકર્મનો બ વ અટકજ થાય છે

એ પ્રમાણે માણસ જ્ઞાનબળને લીધેજ—જ્ઞાનબળની અધિકતા ને લીધેજ બીજા પ્રાણી કરતા ઉંચે દરજ્જે ગણાય છે જ્ઞાનથીજ માણસ સર્વ પ્રજારનો વિવેક શીખે છે, જ્ઞાનથીજ ગુરુ દેવગુરુ વર્મને પિછાને છે, જ્ઞાનથીજ સસારના પાપમય દુષ્ટોની દૂર રહેવાના વિચાર પ્રાપ્ત કરે છે, જ્ઞાનથીજ પોતાના હિતિત દૃષ્ટને જાણે

છે, જ્ઞાનથીજ મોક્ષપ્રાપ્તિના સર્વ સાધન બાંધી રાકે છે, જ્ઞાનથીજ પોતાના આત્મ-સ્વરૂપને ઓળખે છે અને જ્ઞાનથીજ પોતે મોક્ષ મેળવવાનો અનિર્ણય થાય છે જ્ઞાન વિના ગમે તેટલી ક્રિયાઓ કરે, જ્ઞાન વિના ગમે તેટલા તપ તથે, અને જ્ઞાન વિના ગમે તેટલા દાન આપે, પરંતુ તેનો જોડો તેવો અને જોડો તેટલો લાભ મળી શકતો નથી માટે જ્ઞાન એ સર્વોત્તમ અને સર્વ મનુષ્યોએ અનરય પ્રાપ્તિ કરવા લાયક છે મનુષ્યમા સ્ત્રી અને પુરુષ બન્ને આવી જાય છે, તે પુરુષે જ્ઞાન મેળવવું અને સ્ત્રીએ ન મેળવવું એમ હોવાનું ઈર્ષ્ય પશુ કારણ દૃષ્ટિગત થતું નથી, પરંતુ ઉપરની સર્વ વ્યાખ્યાથી એમ જણાય છે કે જ્ઞાન મેળવવાનો જેટલો હુકમ પુરુષોનો છે, તેટલોજ સ્ત્રીઓનો છે, કારણ કે આકાર, સ્વભાવ, લાગણી અને સમજણમા બેન્ને સરખા છે ખાણ, પીણ, પહેરણ, ઓડણ અને રૂઢવ્યવહાર ચલાવવો તે પશુ બન્નેને મરખી રીતે છે કર્મજય મુખદુખ ભોગનવામા બન્નેની એજ રીત છે, અને શુભ અશુભ સર્વ ક્રિયામા પશુ બન્ને સમાન રીતેજ કરે છે, અને તેના કૃણ તથા મોક્ષનો અધિકાર પણ બન્ને સમાન રીતેજ ભોગવે છે માટે જ્ઞાન પ્રાપ્તિ કરી આત્મ સાધન કરવાનો જેનો હુકમ પુરુષોનો છે તેવોજ સ્ત્રીઓનો છે

(૭) કન્યાશિક્ષણ

વિ ૥ ભલવાથી કેળવણી મગે છે અને કેળવણીથી જ્ઞાન-બળ પ્રાપ્તિ થાય છે કોઈ પણ નિયમ કે તેની વ્યાખ્યાઓ મોઢે કરવી, તે ગારરણ જ્ઞાન કહેવાય અને તે નિયમનો ઉપયોગ બોધ મેળવવો અને તે પ્રમાણે વર્તન મુદારણ તેનું નામ ખરી કેળવણી છે કેળવણી એટલે ભણ્યા પછી જ્ઞાનનો ઉપયોગ કરી દૈવ્ય અને મગજી કેળવણુ તે છે માટે આ ઉપરથી શિક્ષ થાય છે કે

શ્રીઓને લાણીની એ કર્તવ્ય છે અને જે માળાપો પોતાની પુત્રીઓને કેળવણી આપતા નથી તેઓ પોતાના કર્તવ્યમા પાછા પડે છે બાલિકાઓને લાણીની એટલે તેમને છાત્રાઓની જેમ લાણીવધી એમ નહિ, પણ તેઓને વાચન, લેખન અને શુદ્ધ-ઉપયોગી તથા વ્યવહારોપયોગી સર્વ જ્ઞાન આપવું તે સાથે નીતિના સર્વ તત્ત્વો તેને શીખવના, અને પછી વર્મજ્ઞાન ઉપર લક્ષ્ય અપાવવું એ સિનાય બાળકોને નિગાળમા જે શીખવનામા આવે છે, તે બાળકીઓને શીખવનાની જરૂર નથી બાળકોની અને બાળકીઓની શિક્ષણપદ્ધતિ કેટલાક પ્રકારે જુદીજ છે, કારણ કે તેમને કાંઈ છાત્રાઓની જેમ લાણીને નામની ઝરના અવના વ્યાપાર કરવા જવું નથી તેઓને તો સમારવ્યવહારમા-શુદ્ધકાર્યમા જે કુશળતા જોઈએ, તે કુશળતા પ્રાપ્ત કરે તેટલું વ્યવહારઉપયોગી જ્ઞાન આપવું જોઈએ અને આત્મસાનન કુશળતા તથા સર્વ વર્મ-ક્રિયાની ઉંડી સમજણ મેળવનાને માટે જેટલું બની ગડે તેટલું સાથે વર્મજ્ઞાન પણ આપવું જોઈએ, જેથી તેઓ પોતાના શુદ્ધચાત્રમ મુખે અવાવે અને પતિ અને વડિલોના વિનય સાચવી, સારી રીતે ધર્મ-સાન કરી ઉત્તરોત્તર સદ્ગતિ પ્રાપ્ત કરે

શાસ્ત્રકારની પણ આ બાબતમા સમતિ જણાય છે મોક્ષ પ્રાપ્તિને માટે શાસ્ત્રકારે વર્મ એજ ઉત્કૃષ્ટ સાનન કહેલું છે વર્મના બે માર્ગ છે, શુદ્ધસ્વર્મ અને સાધુર્મ સાધુર્મ-ચારિત્રમાર્ગ તે ઉત્તમ છે, પરંતુ જન્મ પામનાર માણસ પ્રથમ શુદ્ધસ્વપણામાજ જન્મ પામે છે ચારિત્રવર્મથી થાડે કાળે અને શુદ્ધસ્વર્મથી પરપરાએ ઘણા કાળે પણ તે બન્ને માર્ગથી ઈન્દિતમિદ્ધિ શાસ્ત્ર-કારે કહી છે પૂર્વે આદિ તીર્થંકર શ્રીમાન્ ઋષભદેવસ્વામીએ પ્રથમ વ્યવહારમાર્ગ શીખવ્યો હતો, અને શુદ્ધસ્વર્મની પ્રરૂ-પણા કરી હતી

(૮) ગૃહવ્યવહારનાં જે સમાન ચક્રની સકળતા

દહસ્થાશ્રમ શ્રી પુરૂષ બનથીજ ચાલે છે જો તેઓ બનએ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું ન હોય તો દહસ્થાશ્રમથી ઈચ્છિત ફળની જે ઘણા કાળે પણ મિલિ કહી છે, તે ન થતા ઉપરોક્ત કર્મબંધ ધક સસારની વૃદ્ધિ થાય છે આથી પણ બનેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની આનંદ્યમતા સિદ્ધ થાય છે. ૪ળી ભગવાન ઋગ્વેદવચનામીએ પાતાના પુત્ર ભરતને પુરૂષની બહોતેર કળા શીખવી હતી, તેમજ મુકરીને ત્રીની ચોસઠ કળા શીખવી હતી એ ચોસઠ કળામાં ચિત્રકળા, નૃત્યકળા, ઔચિત્યકળા, ધર્મનીતિ, લોકન્યવિધિ, વાણિજ્યવિનિ, વાદિત્ર, મત્ર તથા તત્ર, જ્ઞાનવિજ્ઞાન, ધર્મનિચાર, કાવ્યશક્તિ, વ્યાખ્યાન, કથાકથન, અલંકાર, લોકવ્યવહાર વગેરે કળાઓ છે એ સર્વ કળા ભાયા નિના અને કૃષ્ણવર્ણી લીલા વિના પ્રાપ્ત થતી નથી વળી બ્રાહ્મીને અકાર લીપી શીખવી હતી અને તેથી સર્વે લીપી બ્રાહ્મીલીપીના નામથીજ ઓળખાય છે શ્રીમાન ભગવતીસુત્રમા પ્રથમ નમસ્કાર બ્રાહ્મીલીપીનેજ કર્યો છે આ સુત્ર ઉપરથી શાસ્ત્રકારની સ્ત્રીઓને જ્ઞાન આપવાની બાબતમા મગ્નમતિ છે, એમ સિદ્ધ થાય છે આચાર બિનમર માહેના નિવાહપ્રકરણમા જે બાળક અને બાળકી કુળ, આચાર, શીલ, રૂપ, વય, વિદ્યા, ધન, વેપ, બાપા, અને પ્રતિષ્ઠામા સમાન હોય તેની સાથે વિવાહ કરવો, એમ કહ્યું છે અને જો તે પ્રમાણે ન કરવામા આવે તો અવહેનના (વધુતા), ક્રુદ્ધ બકલેશ અને નાના પ્રકારના કલકની નિપત્તિ થાય છે આજે વિદ્યા વગેરે ગુણની સમાનતા વિના નિવાહ થાય છે, જેથી તેમા મ્હણા પ્રમાણે સ્થળે સ્થળે અનહિલતા અને ક્રુદ્ધ બકલેશાદિ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે તેથી એ કથન સત્ય છે એમ સિદ્ધ થાય છે

રાજિમતિ, સીતા, દ્રૌપદી, દમયતી, કલાવતી, સુભદ્રા, શ્રીમતી, મદનસુદરી, સુરસુદરી, ચંદનબાળા, મૃગાવતી વગેરે પૂર્વે થઈ ગયેલી શીલવતી અને પરમ સાધ્વી સ્ત્રીઓના ચરિત્ર જોઈએ છીએ તો પ્રત્યક્ષ રીતે જણાય છે કે જે ગુણોથી તેઓ જગતમા સુકીર્તિ મેળવી ગયેલ છે, અને જે ગુણોથી તેઓ સદ્ગતિગામી થયેલ છે, તે સર્વ ગુણો જ્ઞાનગુણોથી જ પ્રાપ્ત થયા હતા.

અખડ શીલવતી સતી રાજિમતિના નેમનાથ ભગવાન સાથે વિવાહ થયો. લગ્ન નક્કી કર્યા નેમનાથ દ્વારા વરઘોડે ચઢી પરણવા આદ્યા પરંતુ ત્યાં પશુઓનો પોકાર સાંભળી તોરણથી રથ પાછો ફેરવી સયમ લેના ઉત્સુક થયા. પોતાને પતિએ છોડી દીધાથી રાજિમતીએ અત્યંત વિચાર કરના માડયો, ત્યારે સખીઓએ અને કુટુંબીજનોએ તેણીને સમજાવના માડી અને અન્ય પતિ સાથે લગ્ન સખીથી જોડાવા કહ્યું, પણ તેણીએ તેઓનાં વચન અગીકાર ન કરતા “ જેની સાથે એક વખત સખધે જોડાયો, તેજ મારા પતિ અને હવે જે એનો માર્ગ તેજ મારો માર્ગ ”—એમ કહી પ્રભુને કેનળજ્ઞાન* ઉત્પન્ન થયે છતે રાજિમતિએ સયમ અગીકાર કર્યું.

(૯) જ્ઞાનની સાર્થકતા

ચારિત્ર અહુપુ કર્યા પછી ગિરનાર ઉપર ફરતા એક વખત એકાંત ગુફામા રાજિમતિનું આનંદ થતા રહનેમિ તેણીને એકાંત ગ્રંથમા જોઈ નિયંત્રણ વધા, પરંતુ એને અણીને મમયે પહોંચતે લેશમાત્ર ન ડગતા ઉપદેશ રહનેમિને સારી રીતે સમજાવી મયમને વિષે સ્થિર કર્યા, એ સર્વજ્ઞાન ગુણનાજ રજા હતા.

* પુનઃજન્મની દ્વિમાયત કરનારા આ સજ્જે ધાર્મિકો તો ઠીક વિચાર જાધી શકશે.

જે સમયે રામચંદ્રજીને વનનાસ જવાનું કહ્યું તે સમયે તેમણે સીતાજીને તેમના પિતાને ઘેર અથવા સાસરાને ઘેર રહેવા ધક્કી રીતે મમળાવ્યા, પરંતુ ત્યાં રહેવાથી જે સુખ મળે તે કરતાં પણ જગતી પશુઓથી વસતા અને સુખદાયક પદાર્થના અભાવવાળા અરણ્યમાં પતિની સાથે રહેવાથી અને નિરતર પતિમેના કરવાથી પોતે વગરે સુખ માંયુ વનમાંથી દુષ્ટશુદ્ધિ રાનજ કંપટ કરી લકામાં ઉપાડી ગયે, ત્યાં નેહ અને પ્રધારની લાલચ તથા વમકી આપ્યા છતાં તેની સામે દષ્ટિ સરખી પણ કરી નહિ, અને સંપૂર્ણ રીતે શિયળમત જાળવી રાખ્યું વનમાંથી પતિ સાથે અયોધ્યામાં પાછા આવ્યા પછી કોઈ ઈર્જનના વચનથી પતિએ તેણીના ત્યાગ કર્યો તે સમય પૂર્ણ ધર્મતાથી આનંદમાંજ શુભર્યો, અને પતિ ઉપર લેશમાન અપ્રીતિ ન આણી, એ મર્ત જ્ઞાન અને તેથી પ્રાપ્ત થયેલા ઉત્તમ શુણ્ણને જ પ્રતાપ હતો.

સતી દમયતીમાં જ્ઞાનનો સંભાન ન હોત, તો જે સમયે નળરાજા દુતકોડામાં રાજ્યનકલિ સર્વ હારી ગયા, અને વનનાસ લેનાનો સમય આવ્યો ત્યારે તે પતિની સાથે વનમાં જવાને આનંદિત થાત ? કદિ ન થાત, કારણ કે અજ્ઞાની સ્ત્રીઓ તો પતિને એવી રીતે નિપત્તિ પ્રાપ્ત થયે તેની ઉપર નિસ્નેહી-વાય છે વળી વનમાં દરેતા દરેતા ન્યારે નળરાજા તેણીને એક નિકટ અરણ્યમાં સૂતાં મૂકીને ચાલ્યા ગયા, ત્યારે પણ પોતે શકંતો સર્વ વખત ધર્મતાથી ઉત્તમ ભાવનામાં શુભર્યો, કેટલેક દયળે શાસનની ઉત્તિ કરી કેલોક માણસોને ધમ પમાડયો, અને શિયળમત રાતરી રીતે જાળવી રાખ્યું, એ સર્વ કાર્ય જ્ઞાન વિના જરા પણ ખની શકત નહીં.

સતી કલાનતી લેશમાન કલમિત ન છતાં ગંધરાજાએ તેણીને ખોટા વહેમથી વનમાં મોકલ્યાની દીધી તે ગર્ભવતી હતી, તે

વિષે જરા પણ વિચાર ન કરતા તેણીના હાથ ચાડાલો પામે કપાવી નાખ્યા ' તેવે સમયે પણ લેશમાત્ર પતિનો દોષ ન કાઢતા પોતાના કર્મનો જ દોષ કાઢ્યો એ જો તેનામા જ્ઞાનનો સદ્ભાવ ન હોત નો કદિ ન બનત ગુણનો બદલો તો ગુણુમાથી જ મળે છે, પણ તેની અજ્ઞાની મનુષ્યોને બચ્ચર પડતી નવી તેથી તેઓ કાર્યાકાર્યનો વિચાર કર્યા વિના, તવા ભવિતવ્યતાની અનુકૂળતા પ્રતિકૂળતા જાણ્યા વિના, અનેક પ્રકારના મહદ્વપવિત્ત્વ કર્યા કરે છે સતી કલાવતીએ તો ભવિતવ્યતાને અનુકૂળ થઇ ગુણ ભાવના ભાવ્યા કરી તો પુત્ર જગનાયો, હાથ જેના હતા તેવા થયા, અને પતિનો મેળાપ પણ થયો

(૧૦) જ્ઞાનનું પ્રત્યક્ષ રૂળ.

મતી મુલદ્રાને માથે સામુ અને નજીકે યર્મદ્વેષથી ઝલક ચઢાવ્યું તો પણ તેણીએ તેની ઉપર બીલકુલ દ્વેષ આપ્યો નહિ, પરંતુ પોતાની સાથે તેઓએ માણુછને પણ કલકિત કર્યા અને તેથી ધર્મની હીનતા થતી જાણી, ત્યારે શાસનદેરીનું સ્મરણ કરી તેની સહાયતાથી પોતાનું મતીપણુ સંજળ નગર લોક મમક્ષ પ્રગટ કરી બતાવ્યું, 'યર્મદ્વેષી સામુનજીદને પશ્ચાત્તાપ કરનાનો વખત આવ્યો, અને જામનની ગોભા વધી એ સર્વ જ્ઞાનગુણ વિના બની શકત ? ન બનત જો અજ્ઞાનતા હોત તો સામાસામી વઢવાનો-તોડાન મચાવનાનો વખત આવત, અને એ બીજાના છતા અછતા દોષ કાઢી કર્મબંધ કર્યા કરત

શ્રીમતીએ જો જ્ઞાનાભ્યાસ કર્યો હતો, તો જ તેણીને નર-કારમત્રના પ્રભાવથી અદ્વા ઉત્પન્ન થા હતી, જેને યોગે યર્મ દ્વેષી પતિએ મારી નાખના માટે દેરેલા પ્રયત્નોના વિધનમાથી પણ બચી પોતે શાસનની શ્રેણી વધારી

મુરસુદરીના અમરકુમાર સાથે લગ્ન થયા, પતિને દેશાન કરનાનું કાર્ય, ત્યારે તે પતિવ્રતા સાથે ગર્ભ રચ્તે પાણી પેના માટે એક બેટમા દિતર્યા તે વખતે બાળઅવસ્થામા નિગાળમા ધધેલી બોલાચાની ચાંદ બાની પતિએ કઠણ દ્રુદયવાળા થકને તેણીને તે નિર્જન સ્થાનમા છાડી દીધી અને વહાણ હકાર્યું એવે વખતે મુદરીને બદલે કોઇ જ્ઞાન રહિત સ્ત્રી હોત તો તેની મી ગતિ થાત ? તે વાચનારે જ નિવારી લેવું મુરમુદગેએ તો જ્ઞાન મેળવ્યું હતું, સાસ્રઅવ્યાસ કર્યો હતો, કેવ ગુરુ ધમને નિષે દહ હતી, અને નયમરમ નનો પ્રભાન જાળ્યો હતો, તેથી તેને યોગી વનના શક્તિસે વશ કરી પોતાનો પ્રાપ્ત બચાવ્યો નિપયા-કુળ વ્યાપારીથી ગિયળાનું રક્ષણ કરી મમુદપાર પામી બેનાત દના રાજને સતોન પમાડ્યો પતિને મેળવ્યો, અને તેને પોતે કરેલા અધોગ્ય કાર્યને માટે સારમાનનો વખત આપ્યો તથા પ્રાતે ધર્મધ્યાન કરી પોતે તથા પતિ સુખ ગતિ જામી વયા એ સર્વ કેળવણી-જ્ઞાન જ પાઠન કરવાનો પ્રતાપ બળવો.

ચક્રનખાગા જે કે રાજપુત્રી હતી, તેપણ રાજ્ય પર આની પડેલા સકરથી પોતાને પિતાનું નગર છાડી અન્ય સ્થળે દાસી તરિકે વેચાનાનો વખત આ ગો, ત્યા પછ મેઠાણી દુષ્ટ હાવાથી તેથીએ બે ત્રણ દિવસના ઉપનાસ કરાનો પગમા બેડી નાખી અને સ્ત્રીને લાયક ભૂપણનો ત્યાગ કરાવ્યો એના દુષ્ટના સમયમા ફક્ત અડદના બાકળા લઇને ખાના બેઠેલી ત્યારે ભગવત મહા વીરઅવામીના ધોગ થયો પોતાના અભિગ્રહમાની એકાદ બાબત એકાદી હોવાથી ભગવત પાછા વળ્યા એને સમયે તેણીએ નેના રોતા પપ્પ ભગવતને પાછા બોલાવી બાળ્યા વડોરનાનો આ-મહ કર્યો ભગવત અભિગ્રહ પૂર્ણ થયો જાણી પાછા ફર્યા.

બાકીના વહોર્યાં અને તેણીના મનોનાચ્છિત પૂર્ણ થયા જો એક નબાળા જ્ઞાનવતી ન હોત તો એની અવસ્થામા ભગવતને વહોરવાનાનો આગ્રહ કયાથી કરત ? અને તેના મનોનાચ્છિત ક્યાવી કળત ?

(૧૨) જ્ઞાનનો પ્રભાવ

સાંવી મૃગાવતી અજાણતા જ પ્રભુના મમનસગ્ણુમા વનારે વખત રહ્યા હતા ઉપાશ્રયે આવ્યા પછી ગુરૂણીએ મોડા આવવાને માટે ઠપકો આપ્યો તે સમયે તેઓએ પાતે સારી રીતે જ્ઞાન સંપાદન કરી નિનયગુણ મેળવ્યા હોત, તેથી ગિખામપુ દેનાર ગુરૂણીએ ઉપર ગુરૂએ ન થતા પોતાની ભૂલને માટે પશ્ચાત્તાપ કરના માડ્યો અને તેમ કરતા કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થયું

મયણામુદરીનું અગ્નિ જ્ઞાનની જ પુષ્ટિ કરે છે તેથીએ સદ્ગુણ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી મેળવના લાયક જ્ઞાન મેળવ્યું હતું, જેવી પિતાની અયોગ્ય તકગર સામે વિનય પૂરક બાથ લીડી તેમ કરતા પિતાએ રોગી ગરીબવાળા શ્રીપાલ કુવર વેરે તેને પરપુત્રની તેણીએ તેવી પદ્મ આનંદ માન્યો તેના રોગી પતિનો અસદ્ગુણ ગેગ પોતાના જ્ઞાનથી મગાડવાનો વખત આવ્યો, પિતાનું કુળ અજનાળયું, પતિનું કુળ પ્રમિદ્ધ કર્યું, અને પાતે મેળવેલા જ્ઞાનની બલિહારી ઝહેનગની વળી જે દિનએ શ્રીપાલ દેગાન કરી પોતાને ગામ પનાર્યા અને બહાર મુકામ રૂંદી રાત્રે એકલા ઘેર જોના આવ્યા તે સમયે મયણામુદરી સાસુને, તે દિનસે પૂજામા દિપ્ત થયેલા ભાનને લીવે પ્રાપ્ત થયેલા અપૂર્વ આનંદથી ઈષ્ટ જાતનો યોગ આજેજ થયો જોઈએ, એવી વાત કરે છે તે વાત સાંભળી શ્રીપાલ કુવર અત્યંત ખુશી થયા, અને તરતજ ઘરમા દાખલ થઈ સ્ત્રીનું વચન સત્ય કરી બતાવ્યું જો મયણામુદરી

જ્ઞાનવતી ન હોત તો પૂજામાં તેને આવો ઉદ્ધવાસ પણ મ્યાથી થાત ? જ્ઞાનના રૂળ તો અપૂર્વ છે

દ્રાપદીએ મ પૂર્વે રીતે જ્ઞાન સંપાદન કર્યું હતું, તે નિરાહ સમયે પણ પ્રભુની પૂજા કરનાના ભાન ઉત્પન્ન થયા હતા, જે કાર્યની સિદ્ધાંતમાં પણ તેના ગુણ ગવાયા વળી વનમાં પતિની સાથે ફરી આનંદ માન્યો દુર્ગેધનની સભામાં પણ વસ્ત્રો ખેંચાતા, દેવના પ્રભાવે નના વસ્ત્ર મેળવી ગિયજત્રતની સિદ્ધિ કરી બતાવી એ સર્વે જ્ઞાનનો પ્રતાપ બતાવો બીજી સ્ત્રીઓ એક પતિની પણ સેના અપૂર્વપણે બબ્બની ગમતી નથી, પણ દ્રાપદીએ તો પાંચ પતિની એના સંપૂર્ણ રીતે બબ્બની છે

આના સર્વ ચરિત્રો ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે, જે જે સ્ત્રીઓ સતી રૂપે ગણાઈ છે, જે જે સ્ત્રીઓએ સત્કાર્યો કરી પોતાના નામ અમર કર્યા છે, અને જે જે સ્ત્રીઓ રમ્મને નિષે દૃઢ રહી સત્ગતિગામી વચેન છે, તે મર્વે જ્ઞાનવતી હતી, અને જ્ઞાનગુણને લીધેજ તેનામાં બીજા સર્વ ગુણો આવી રહ્યા હતા. ટહુસ્થાશ્રમ પણ જ્ઞાનનાળી સીધી જ મારી રીતે ચાલે છે એક વિદ્વાન પ્રથકાર લખ્યું છે કે—સ્ત્રીને કેટલા કામ કરવા પડે છે, તે જુઓ. દોષ્ટા ઉછેરના, કુટુંબના વરિલોગ કામ પોડતું, આકરો ઉપર સત્તા રાખવી ઘરનામાં પ્રવીણ રહેવું, ઘરની અને ઘરના સામાનની સભાળ રાખવી, ઘનમાં આપતા જતા માણસ આગળ ઘરતું નામ રાખતું, અને તે બધું જાતે મર્યાદા પાળી કરતું, અને ખતિ પ્રમુખ પ્રજ્ઞ જનોનું દિવ પ્રસન્ન રહે તેમ ટહાપણથી ચાલતું આવતું તો એક સામાન્ય સ્ત્રી કરે છે, અને તે સાથે લોખના બોલ સહા કરના, ઘરમાં જુવમ અને અપમાન ખમતા ગમ ખાજની, પોતાના દુખને ગાળતું નહિ, મન અને પેટ બે મોગ રાખના, એ બધું પણ સ્ત્રીને કરવું પડે

ઠે, અને તેણે જો તે કંઈ તોજ તેને લાયક શ્રી કહેવી જુહસ્થાત્ર-
મમા ગહેનારી શ્રીજ્ઞાને માન ઘરસ સાગ મુખે ચવાવનામા ઉપર
કહી તેણી કરમે ઠે, અને એ સર્વે જો કેળવણી લીધી હોય
તોજ ખરી ગીતે બજાવી ગણાય છે કેળવણી લીધા નિતાની શ્રીવી
તેની ગીતે પાતાની કંઈ બજાવી ગણાવી જ નવી અને તેવી
તેના ઘમમાગ વગોનાય ઠે જો દપતીમાં જોઈએ તેના પ્રમ
હોતો નવી, તેને ઘણી જાતના દુષ્કર્તવ્યના થાય છે મુખેપના
એક પ્રસિદ્ધ પુરુષ નેપોલિયન બોનાપાર્ટે તો દેગની આરી ચિથિતિ
ચવામા પણ શ્રી કેળવણી જ મુખ્ય ગણેલી છે તે નિરે
કહેવાય ઠે કે—

‘ જો નેપોલિયન દેગને, કરના આખાદાન,
સરસ ગીત તો એજ છે, ઘો માતાને જ્ઞાન ’

આ પ્રમાણે નેપોલિયને પાતાના કાન્મ દેગને ઉત્તમ બોન
આપેલો છે

(૧૨) વિદ્યાપ્રાપ્તિનું ફળ

વિચાર જ્ઞતા એ સર્વ વાત સત્યજ જણાય છે આની
ગીતે શ્રી કેળવણી એ ઉત્તમ છે, તેની અન્ય જરૂર છે આ
લન મબધી મુખ પામવામા અને પર લેને મુગતિ પામવા માટે
મસાગમા રહીને રમસાવન કરનામા પણ એજ મુખ્ય માન
છે પૂર્વે એ રીતિ હતી, શાસ્ત્રકાર એમા મમન છે, અને હાલના
નિકાને પણ એથી ઘણા પ્રજાના કાયદા માને છે

હવે સમાગ ચલાવનામા તથા મસાગીને રમસાવન કર-
વામા કેળવણી પામેલી શ્રીધી કેટલી તજેહના કાયદા છે, અને
કેળવણી પામ્યા ગિનાયની શ્રીવી કેટલી તજેહના ગેરકાયદા છે,
તે તપાસીએ

શ્રીજ્ઞાની પહેલી અવસ્થા તે પુત્રીરૂપ અવસ્થા છે તે અવસ્થામાં તેને કેળવણી લેવાની-વિદ્યા ભણવાની ખરેખરી જરૂરિયાત છે, ગરબુ કે બાધ્યાનસ્થા વીત્યા પછી જે અવસ્થા પ્રાપ્ત થવાની છે, તે અવસ્થા સુખરૂપ શુદ્ધ, તેના સામનો વિદ્યા ભણવા વિના પ્રાપ્ત થતા નથી વિદ્યા શુદ્ધિને ખીવે છે, અને તેથી જ બાળકીઓ સમગ્ર અને દિનિચારના વાય છે હાથપગ, સદાકાલ વિરેક, નિચાર, ખર-ખોડ મમજનાની શુદ્ધિ એ સર્વે વિદ્યાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે ક્યેશ-કંકારને નાશ કરનાર હેતુ-પ્રીતિનં વનારના અને સર્વની સાથે થાય ગીતે વર્તવાનું શીખનાર વિદ્યા જ છે વિદ્યાથી જ્ઞાન અને જ્ઞાની પ્રાપ્ત પ્રાપ્ત થાય છે. છાત્રીઓને વિદ્યા ભણવાની તે કાર્ય નોકરી કરાવના માટે અથવા શુભરાત અધ્યાપનાને વ્યાપારકરાવના માટે નથી, પરંતુ તેઓને ઉચ્ચ પ્રકારની સમજશક્તિ પ્રાપ્ત કરાવના માટે છે, જેથી તેઓ ઘર-કામની આનંદ રમણ કરનારી ગીત ભરત-શીલ્પ, અર્થ-ધૂળ અધ્યાપનાની કુશળતા, પત્ની તરિકેની પાતાની વરજ, નમ્રતા, મધ્યતા, નીતિ જ્ઞાન વગેરે સહેલાઈથી પ્રાપ્ત કરી શકે છે, અને સાથે દેવદર્શન, મણુસ્તુતિ, પ્રતિમલ વગેરે નિત્ય ધર્મકૃત્યો પણ સારી રીતે કરી શકે છે અદમ્ય બેગન, અર્થાથી બેગન, ઘાડુ ને રીંછ બેગન, ખડખડ ન હસતા મકાનને મદ હાસ્ય કરતું, જોની ઉપર દયાભાન બતાવે આપને લગ્નમમ્મા મદદ કરતી, વગેરે બાળકો ભલેથી બાળકીઓ મારી ગીતે કરી શકે છે અને તેથી તેઓ સાચગંથામાં પ્રશસાપાન થાય છે

પણ વિદ્યા ભણવા નિતાની, વિદ્યા ઉપર પ્રીતિ નિતાની, અથવા વિદ્યા ભણવા નહિ જનાર બાળકીઓ ઉઘાડે શરીરે શેરી-ઓમાં-ધૂળમાં હીંગવાડીગંધીની રમતો રમે છે, પાથ સાત છાત્રીઓ ટાળે મળી ફરે છે, નમ્રતા ચાળાચેટા કરે છે, ફરે

છે, જેઅદબી ગસડાઓ ગાય છે, નકામું ગીતો ગાતા ગીએ છે, અને એની નાનાનીલરેલી અંતોમાં સરળો વખત ગુજરે છે કેટલુએક ઘર કામ ગીએ છે, તે પપુ ગીનગર ન હોનાથી તેમના ફરેલા કામો ચોચા હોતા નથી તેમનામાં મનુષ્યોની ખામી હોય છે, જેથી* માસગમાં ભાગ-ભોજ પડતો નથી અને લડુતાને પામે છે

(૧૩) અભણતાનું અનિષ્ટ પરિણામ.

ખરેખરી ગીતે જોના ભાયા વિનાની દીઁગીઓના વખત નકામો જાય છે, અને જે રીતે હાવમાં તેઓ ગમે છે, અને પોતાની બાધ્યાવસ્થા ગુજરે છે, તે ગીતથી તેઓના મન ઉપર ઉલટી ખરાબ અસર થાય છે ઘરના અને પાગડા માણસો સાથે વડતા, નાનાનયકા પાડતા અને નકામાં જેમી રહેતા રીએ છે, અને એ સઘળા દુર્ગુણો મોટી ઉંમરે અંતરૂપ થઈ પડે છે ઘર કોઈ પગેલા અવના પગલા માપુમ આરે તો તેની માથે કેની મબ્યતાથી નર્તવું, અથવા કેની નમ્ર રીતે બોલવું, તે સખની અભણ છાડીઓને બીલકુલ ખમગ પડતી નથી તેવી કા તો અજાણ્યા માપાસ પાસે બોલ્યા ચાલ્યા વગર મુગી જેમી ગ્રહે છે, અથવા તેઓના દેખતા તોડાન, કનિયા-જ્ઞાસ કરી ઘનુ પોનળ ખોલે છે બાળકામાં એવી છદ્દગી ગુજરતા કેટલીક કુટો પડી જાય છે આગળ જતા તે કુટો વચીને વ્યવહારમાં નિદા થાય તેના કાર્યો જગવે છે મોટી ઉંમરે નિર્વજ દયાળા ગાવામાં કેટલીક સ્ત્રીઓની બહુ ઉત્સુકતા દેખાય છે, તે આની કુટોના દળ મમજના મોટે પુત્રીરૂપ અનન્યામાં જો વિદ્યા લાપાનનામાં નખત ગાળે તોજ તેની તે અવસ્થા લાયક રીતે પમાડ કરી ગાણ વખતા-વાચતા ગીખવું,

એનું નામ લાખ્યુ અથવા કેળવણી લીધી ન ગણાય, પરંતુ નિગામની રીતે લખના વાચનાનું જ્ઞાન મેળવી જે ખરૂં લખાતું લખતું જોડે તે એ કે વ્યવહારિકશઃ અને નીતિરાત્ર ચતુ જોડે તે પ્રાપ્ત થાય તોજ કેળવણી લીધી કહેવાય તેમ થાય તોજ રીતલાન સુધે, મન ગણિ વગેરે નુષંગતા આવે, આનંદ તથા અને સઘળા કામો મહેલાઈથી જનની દેન પર ધર્મજ્ઞાન પણ એજ ન્હોતે પ્રાપ્ત થાય છે નિધામા પ્રવેશ કર્યા વિના ધર્મજ્ઞાનની વાઈ સમજા પડતી નથી, અને તેથી દહેરો, ઉપાશયે કાચ જાય તોપણ ત્યાં કેની રીતે નિનય માચનો, કેની રીતે વદન કરતું, કેની રીતે સ્તુતિ કરની, કેની રીતે ક્રિયા કરની તે કામ અસાધ્ય આનંદનું નથી ધર મુનિ મહારાજ વહોરના આપ્યા હોય તો તેમને કથી રીતે વહોરવતું ? તેમનો કેની રીતે નિનય સાચનો ? અથવા મુનિ મહારાજેને આહાર આપનાવી જા લાભ વાય છે ? તેની અભાજ બાળિકાએને વાઈ ખખર હોતી નથી નિધા પ્રાપ્ત કરી હોય, તેને એ મર્ન વાતો સુગમ છે વળી લાય-ઉમર થયે સાચું જનાતું થાય છે, તો ત્યાં જઈ પોતાને નુ કરવાતું છે ? પિયર અને સાસરામાં તથા નીકરી અને વહૂપણામાં કેનો ફેર છે ? માખાપ અને સામુ સસરામાં કેલું અતર છે ? સ્નામી પ્રત્યેનો પોતાનો તો ધર્મ છે ? એ મર્ન બાબતોની કેળવણી લીધા વિના જગ પણ ખરી સમજાજ આનતી નથી

(૧૪) ખરી કેળવણીની જરૂર.

વડિય અને પિતાની આજ્ઞા નહિ માનનારી કેટલાક સ્ત્રીઓ જોનામાં આવે છે તે સર્વ કુનીચ અન્યથામાં કેળવણી ન લીધાના તના ખોટી રમત ગમતમાં નખત સુખર્યાના ફળ છે કેઈ કહેશે કે છાંડીઓ બાળપણથી લખનામાંજ વખત કાઢે તો

દળવું, નીણવું, ઝાડકવું, ઘર માફમુકું રાખવું, ગ્લોઈ કરવી એ વગેરે કામો ક્યારે શીખે ? તો તેના ઉત્તરમાં એટલું જ કહેવાનું છે કે-સાલુવામાં સરળો રખત જતો નથી, અને તેથી બાળીના વખતમાં મર્ન કામ ખુશીથી શીખી રાખાય છે, એટલું જ નહિ પણ ભણેલી પુત્રીઓ તેના કામો મહેલાઈથી વોડા વખતમાં શીખી શકે છે, અને કરી પણ શકે છે કાગ્નું કે અભણ અને રઝળનારી છાડીઓ બેઠરકાગીથી કામ કરે છે, અને ભણેલી ઉપયોગ અને ખત ગાળી કરે છે માટે કેળવણી લીના નિના નિધા ભણ્યા નિના પુત્રીરૂપ અવસ્થામાં જે કર્તવ્ય પણ સાલુવાનું, સમજનાનું કે શીખવાનું છે, તેમાંથી નઈ પણ બનતું નથી, જેથી પાણી અવસ્થામાં ઘડ-ઘસાર ચલાવતો તેમાં તથા નમ યાન તથા આત્મસાનન કરનામાં પૂરેપૂરી ખામી આવે છે તેથી પુત્રીરૂપ અવસ્થામાં વિગા ભણવાનું અને જુદા જુદા પ્રકારની કેળવણી લેવાની મુખ્ય ફરજ છે, અને તે ફરજ બજાવ્યાવીજ બાળાઓને મમાગ મુખ રૂપ થશે, તેઓને આત્મમાનન મારી ગીતે થશે અને તેઓ પાસે સદગતિ પામશે

વૃદ્ધિપુરૂષ અથવા સ્ત્રીરૂપ અવસ્થા, એ સ્ત્રીઓની બીજી અવસ્થા સમજવી મામગે આવ્યા પછીથી તે પુનઃનતી થતા મુરીના સમયનો એ અવસ્થામાં મમાગેશ વાય છે એ અવસ્થાની ગતિ આત્મા સ્ત્રીઓને એ-ઘર છોડી બીજે ઘર જનાનું હોય છે, એટલે પિતાનું ઘર છોડી સામગે જનાનું થાય છે આ વખતે દેવીક પુત્રનીઓ તોડાન કરે છે, અને મહા મહેનતે સાસરે જાય છે એ સર્વ અવિગાના કેળ મમજના કાગ્નું કે કેળવણી લીની હોય તો સમજવામાં આવ્યું જ હોય કે બાળાને લગ્ન થયા પછી પિતાનું ઘર છોડી, જતું, અને તેને પોતાનું

સમજવું, એ તેની મુખ્ય ફરજ છે અલગથી એ આ ફરજ સમજતી નથી, અને તેથીજ તે સામને જતા આડાડ કરે છે સાસરે ગયા પછી ત્યાં તેને નવાજ આપ્યો સાથે પ્રસંગ પડે છે, અને નવાં માણસોમાં પોતાના પતિને કેવી રીતે માન આપવું, સાસુ-સસરાની કેવી રીતે મર્યાદા જાળવવી, ચિર, બેઠ તેની સ્ત્રીઓ અને નાનકડાં વગેરે બીજા કુટુંબીઓ સાથે કેવી રીતે મિલનસાર થવું, આ બાબતની સંપૂર્ણ માહિતી મેળવવી જોઈએ, અને તે કેળવણીથીજ સંપૂર્ણ મળી શકે કેટલીક સ્ત્રીઓ તો પતિને શી રીતે માન આપવું ? તે જાણતીજ નથી પતિમાં કાંઈ દોષ હોય, કાંઈ ખામી હોય તો તેથી તેની ઉપર જોઈએ તેવી પ્રીતિ રાખતી નથી, પરંતુ આને વખતે તેણે સમજવું જોઈએ કે, પતિનતાપણ એજ સ્ત્રીઓના મુખ્ય ધર્મ છે જેની સાથે લગ્નસંબંધ થયો હોય, તે પતિની સાથે નિર્ભળ પ્રીતિ રાખી, તેની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવું, એ તેની ફરજ છે

(૧૫) લાણેલ અભણની સરખામણી.

લગ્ન થયા પછી ઘર ગમે તેવો હોય તો પણ મધણામુદરીની જેમ તેની ઉપરથી પ્રીતિ ખમોડવી જોઈએજ નહિ નીતિ વિરુદ્ધ આચવાથી ઘરસસાર બગડે છે, પાપ બધાય છે, લનાડા થાય છે, અને બીજા ઘણા નુકશાન લોગવના પડે છે સત્યનરોજ પ્રીતિ રહે છે, અને જ્યાં સુધી પ્રીતિની ગાંઠ હોય ત્યાં મુશીજ સસાર સુખે ચાને છે તે ત્રુટ્યા પછી તો કલેશ, કલસ, પેરલાય, ચીઠિયાપણ, કોવ વગેરે પ્રવેશ કરે છે, અને તેથી ઘણા પાપના બોક્કા વડા પડે છે પતિપ્રેમમાં ખામી પડવાથી જે સસાર નિર્મળ રૂદ્ધસ્થાત્રમ પાળી પુણ્ય ઉપાર્જન કરના મારે છે, તે પાપમય થાય ■ કુસંપે તો ઘરમાં રાજ્ય કરે છે, અને તેથી જગતમાં

આંગળીચોંટણ થાય છે એટલું જ નહિ, પરંતુ ઉગતો ઘરસસાર મૂળભાધીજ કોહોનાના માટે છે કદાપિ યશી અણુસમણ ક્રેદાપ-વાળો હોય તો તેના ઉપર કદાજો ન આપતા તેને મુગતના પ્રયત્ન કરવો અને બનતી રીતે ર્મમાન હવું જેની સ્વયમેન કલ્યાણ થાય વળી એમ વિચારવું કે, માણસ માત્ર સપૂર્ણ ઉપગુણનાળા નથી, તો દુકા છનનને માટે પાતાની ફરજ ચૂકી શરીર, મન બગાડના અને ર્મનું ઉત્તરન કરવું એ ગા માટે? એવું હોય ત્યારે નીતિના, વિદ્યાના અને જ્ઞાનના દિલાસાનડે માર્ગ વિરૂધ થનારા મનને અકુશમા રાખવું કારણ કે નીતિ અથવા ર્મ વિરૂધ નર્તવાધી લોકમા ફિટ્તર મગે છે, અને પર ભરે નીચ ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે પતિમા નર્ત આમી જણાય ત્યારે આના વિચાર કરી તેની ઉપર દૃઢ પ્રીતિનાળા થવું, એ કુલીન શ્રીઓની ફરજ છે, પરંતુ અલણુ શ્રીઓ આનો શ્રીર્મ સમજતી નથી, અને તેથી એવો કોઈ પ્રસંગ આવે છે, ત્યારે તેઓનો ઘરસસાર પ્રથમથીજ બગડે છે, એટલું જ નહિ પણ તે શ્રી મનુષ્યસનમા જે ફરજ બજાવનાને—જે વર્માચરણ પાળી મુગતિગામી થનાને અનતગી હતી, તે પ્રમાણે ન થતા તેનો આખો જન્માગે પાપકારી નર્તિમા અને આર્તિ-રોદ્ધ્યાનમાં પૂરો થાય છે એ સ્વભાવથીજ કોઈ ડાહી હોય, અથવા ભવામા-આપને ઘેર ઉગરેલી હોય તો પોતાનો સસાર કહાપણુવી ચવાનવા મથે છે, પરંતુ એનાવી કેળવણીથી વતા લાભ મેળવી શકતા નથી જુદા જુદા સ્વભાવ, જુદી જુદી ગતિ અને નીતિજ્ઞાનના તથા વર્મજ્ઞાનના પુરસ્કોથી માણસની ગિતિ, સ્વભાવમા કેરું પડે છે, પણ અલણુ સીને કોનો સગ કરવો, તેની બજર પડતી નથી ગુ વાચવું, તેની બજર હોતી નથી અને થોડા ઘણા વખત ગા-ડરિયા પ્રસાહની પેઠે ઉપાચય નગરેમા જાય છે તો તેથી પણ મળવો જોતો લાભ મળી શમ્તો

સાસરે રહેતા શીખ્યા પત્રી પતિ સિવાય સામરાના ઘરના બીજા માણસો સાથે પ્રસંગ પડે છે આમા પણ કેટલીએક અભણ, નિંદાખેર સાચુ નાજદો હોય છે. તે તે આનંદારી વહુ-એને મહેલા ખારી તેની ઉપર દુકમ ચલાવી તેમને ઘણી રીતે દોડે છે અભણ નહીં આ મધણુ સહન કરી નાકતી નથી અને તે પાતાની સહીયણીઓ, પાડોશણો આગળ જઈ ઘરનું કુખ રહે છે, અને તેઓ પણ અભણ હોનાથી સાચો નાજી ન બતાવતા ઉપરી શીખામણ આપી સાચુ નાજુદ સાચે રહનાનું શીખવે છે આમ તેનું ઘર ચગરોને થડ છે અને નિરતર કસેરા-કસાર કરી પાપ ઉપાજીત કરે છે ભણેલી એ બહુ સહન કરી સામા માણસોને ધીમે ધીમે સુરાગી પાતાના ઘરને અમૂલ્ય મુખરૂપ બનાવે છે, અને પાપવી બચે છે

(૧૬) ભણેલ-અભણની સરખામણી

સનાનો વખત એજ સ્ત્રીઓને વરની સાથે વાતચીત કરનાનો અથવા મુખ ભોગનનાનો વખત હોય છે આપણા જિવાજ પ્રમાણે એ સિવાય બીજે વખતે સ્ત્રી પુરુષથી વાતચીત નહીં ગાતી નથી, અને તેની હપતિના મુખનો એવો એજ વખત ગણાય છે પણ એમાએ મુખ કયાની ? અભણ સ્ત્રી એ વખતે આખા દિવસના કદામનો ઘંતિદ્વાસ મનના દુષ્ટ ઉલગ વરની આગળ કાઢવા માડે છે, અને પરિશ્રમથી કદાગવા પતિને નિશ્રામને બંધે વધાડે કદાજો આપે છે અને

વર પર્વતદુર્ગેષુ, શ્રાત વનચરૈ સહ,

ન મૂર્ચ્વજનસપર્ષ, મુરદ્રમવનેષ્વપિ ।

એ મનોહનુ જ્ઞાન કરાવે છે પતિ એ કાઈ સહનરહીવતા-

વાળો હોય છે, તો એ સવળુ સાલળુ ન સાલળુ ડરી તેની ઉપર વિશ્વૃતિનો પડદો નાખે છે, અને તેમ ન હોય તો વળી ત્યાં નવો જ રંગ નીકળે છે ભલેય દયતી હોય ત્યાં આવું નહિ પણ બનતું નથી તેઆ આની વાત ન્યા થઈ હોય ત્યાં જ દાદી કે છે આ સમયે તો તેને સલામ્તા જ નથી અને પ્રેમ ચર્ચા, જ્ઞાનચર્ચા, કે ધર્મચર્ચાના નિતોડ કંઈ છે, એટલું જ નહિ પણ વગરકંઈ એકબીજાનું એવું ખરું દુઃખ જાણવામા આવ્યું હોય છે, તો તે વિષે ધીરજ આપી ગાતિનું પોપણ કરનામા આવે છે

વર્ષ થતા જાય છે તેમ યુવાન સ્ત્રી, અસરના પાડોશની, સગાવહાલાની અથવા બીજી ઓળખાવાળી સ્ત્રીઆના પ્રસંગમા આવનાની છૂટ મેળનતી જાય છે તેમા અલપ સ્ત્રીઆ કોઈના ઘરની, કોઈના નવા માસગે રહેવાની, કોઈની ખોટી નિંદા-પ્રશંસાની, કોઈના દુરાચારની, કોઈના ઘરેણાની, કોઈના મુખની, કોઈને ગર્ભ રદ્યાની એવી એવી નાતો કંઈ છે, અને તેનું પરિણામ એ આવે છે કે, એમાવી ઘણી સ્ત્રીઓ બગડે છે પોતાના પતિ નત્યેની પોતાની ફરજનું ઉત્તરન કરે છે, અને પોતાનો ધર્મ તદ્દન ચૂકી જાય છે ભણેલી સ્ત્રી સારી સગતિ રોવે છે, બ્યાખ્યાન, ગ્રંથ વગેરે નહિ ધર્મપુસ્તકો વચ્ચાતા હોય તો ત્યાં સાલળવા જાય છે, તેનો પ્રસંગ ન હોય તો પોતે સારા સારા પુસ્તકો વાચે છે અને પોતાને લાભ વાય તેવી સ્ત્રીઓની સાથે બેસે છે, એટલું જ નહિ પણ પોતામા પ્રાક જ્ઞાન હોય તો પોતાની સગતમા આવતી અલપ સ્ત્રીઓને ઉલટી મુકાવે છે

કામકાજ કરવામા સામું વોરે બે નયન કહે તો તે સાલળના, સહન કરના, અને તેમાથી શુભ ગ્રહણ કરવો “ વહુએ ઘરનો ભાર ઉઠાવી લીવો ” એવું નવી આવનારી સ્ત્રીએ જલદી

કહેનારાનું જોઈએ, કારણ કે ઘરકામમાં વિશેષ ધ્યાન આપતું એ તેની દરજ્જા છે જેમ પુરૂષ બહારના કામકાજ ને છે, તેમ સ્ત્રીએ ઘરના કામકાજમાં ચપલતા તથા હુમિયારી બતાવી યશ મેળવવો અને પતિની આનંદ પ્રમાણે ખર્ચ ચલાવવો, એ તેની દરજ્જા છે ઘરની નમ્તુઓની ગોઠવણ, દષ્ટગેષ્ટ, સ્વચ્છતા એ મર્મ એવી રીતે થતું જોઈએ કે, પરાયા માણસો ઘર જોઈ પ્રશંસા ને શ્રુતી સ્ત્રીઓ અણખ હોનાને લીધે પાતાની આ દરજ્જા સમજતી નથી, તેથી ઘરકામમાં જે કાળજી રાખવી જોઈએ તે રખાતી નથી અને ન્યામી કુલવી કરનામાં વખત કાઢે છે અને પછી તો એની દેનજ પડી જાય છે

(૧૭) ભણેલ-અભણની સરખામણી.

એની દેવ પડ્યા પછી તો ઘરકામ ભારે થઈ પડે છે, અને ઘરને ધોવડું બનાવી દે છે ભણેલી અને અભણ, ચપલ અને આળસુ, કાઢી અને મૂર્ખ સ્ત્રીઓના આના નમુના સ્વયં સ્વયં જોનામાં આવે છે આપણી કેમકામ સ્ત્રીકેળવણીના અભ્યાસ વિગેષ હોવાથી ઘણા દૃષ્ટાંત ઉત્તમ રૂઢને બંને કવિશમય રૂઢના છે આ તો સિદ્ધાંત છે કે અભણ સ્ત્રીઓથી ધર્મવ્યવહાર બરાબર જળનાતો જ નથી, અને તેથી પાતાનો પરમ ધર્મ પાળનામાં સંપૂર્ણ ખામો આવે છે, કારણ કે પાણી કેમ ગળતું ? ભોજન દોષ ગ્રહિતપરો કેની રીતે નિષ્પક્ષ કરવું ? અનાજ, કંઠોળ કેવી રીતે મઘરના ? અવાણા વગેરેને કેની રીતે જાળવના ? ચંદ્રવા કયા કયા ખાના ? વગેરે હકિત અભણ સ્ત્રી જાણતી નથી, તેથી વારનાર અભણ સ્ત્રીથી હિંસા વગેરેના કાર્યો થઈ જાય છે અને ગ્રાનકર્મનું પણ ઉત્તર થાય છે ગ્રાનકર્મ શી રીતે જળનાય ? એ ભણ્યા વગર ખમર પશુ કયાથી

પડે ? અહીં, અહીં સ્ત્રીની આ કેમો મોટો દોષ થાય છે ?
કારણ કે તે એકલી દોષિલી થાય છે એમ નહિ, પણ ઘરના
માણસો પણ તેની અજ્ઞાનક્રિયાની દોષનાળી વસ્તુના ભોજના
ધાય છે અને અનર્થદોષ દડાય છે સ્ત્રીઓને નળો લુગડા
ઘરેણાનો ઘણો કોડ હોય છે તેઓને નના નના લુગડા ઘરેણા
પહેરનાની વાગવાર ઈચ્છા થાય છે જો પોતે નિદ્રાન અથવા
ગુણનાન હોય તો સમજે કે સ્ત્રીઓને ગિયજગુણ વગેરે પરમ
આભૂષણ છે, પરંતુ વિદ્યાની ખામી હોવાને લીધે તેની સ્ત્રીઓ
આડોશીપાડોશીના અથવા જ્ઞાતિની સ્ત્રીઓના એના લુગડાઘરેણા
જોઈ, પોતાને પણ તેના કરાની આપનાની પતિ પામે છદ્દ કે
છદ્દ કે કે કે એકલુજ નહિ પણ પતિની સ્થિતિનો કાંઈ પણ
વિચાર કર્યા નગર કદાચ જી તેની વસ્તુઓ મેળવે ત્યાગે જ શાત
રહે છે, અને પતિને પોતાના બેનકુરીમગેલા વિચારથી પરાણે
કુચના યોગ્યતા ઉતારે છે જે સ્ત્રી પુરુષવાગ્રમમા મુખરૂપ થઈ
પડેની જોઈએ, તે અહીં હોનાથી ઉત્તરી આમ દુ ખરૂપ થઈ
પડે છે આની જુલુબનહાલ વગરે ખારો વતો જાય છે

યુવાન સ્ત્રીઓ લગ્નાદિ પ્રસંગે ગીત ગાનામા મોટો ટહુનો
સમજે છે અ.મા પણ સમજી ને અહીંસમજી સ્ત્રીઓ ડાહ્યા મા
જુમને જુના જુદા અનુભવ કરાની નિ.ના અવિચારના દળ પ્રત્યક્ષ
બતાવી આપે છે જે સમયે હર્ષના અને માગસિક ગીત
ગાના જાઈએ, તેજ સમયે અહીં સ્ત્રીઓ નિર્વજ દ્વાદ્વા-કનિષ્ઠ
તા બતાવનારા ગીત ગાય છે, અને મોહનીય કર્મનો ઉત્કૃષ્ટ બંધ
ઉપાર્જન કરે છે પોતાને ઉત્તમ કહેનગનનાગ નિર્લજ પુરુષો
આ સાલગી રહે છે આ કેની ચોખ્ખનક વાત છે ? આ સર્વ
અજ્ઞાનતાના જ રૂળ છે જૈનોમા પુરુષનર્ગમા પણ જ્ઞાનની ખામી
છે તેથીજ આના

છે તેથીજ આના

નજર આગળ બનતા આવા અવસ્થિત બનાવો કેમ રહી રહે ?
 ભલેથી શ્રી કોર્ડ કેળવે કોર્ડ વખત નજરે પડી હશે તો વાચ
 નાર' તે તેના અનુભવ જોયો હશે એમા વચરે વિચારની
 જરૂર નથી આશ્ચર્ય માન એટલું જ છે કે, નિધા-અવિદ્યાના
 આના પ્રત્યક્ષ જળ દેખાયા હતા પણ બાળકીઓને હયા પ્રમ-
 રતુ નીતિજ્ઞાન-રમને પણ પુષ્ટિ આપે તેણે જ્ઞાન આપવાની
 બાબતમા જેન માખાધોના હૃદય કોણ જાણે કેમ ખુલતા નથી ?

(૧૮) ધર્મપત્નીની પવિત્ર ફરજ

સામને જ્ઞાને બે ત્રણ નર્મ થયા અને મતતિ ન થઈ
 તો તુલ્ય અભણુ યુવતી યુવકના માટે છે જાણે પુત્ર-પુત્રી વ-
 વાધી જ મનુષ્યની સંકેતતા હોય, જાણે તેથી જ સમજા
 પ્રકારનું સુખ મળવાનું હોય, જાણે થોડા રખતમા ગર્ભ ન જોયો,
 તો વાઝણી જ રહી ગઈ, એમ ધારી તે સ્ત્રી હરવાજ માટે છે
 જોગી અને હાલ જોનારાને શાંત છે તેરણ અને જુનાઓ પામે
 દારાધાગા કરે છે અજ્ઞાન સુવાણીઓ પાસે આટોકેરા
 ખાય ■ કુતાગ આલેખોના કહેવાથી મહાત્મ્ય કરારે છે
 એના એવા અધોગ્ય કાર્યો અને વહેમી તો કમી પતિના
 પેમા અને પિતાનો નર્મ યુમારે છે ભલેથી શ્રી 'નર્મ' પાત
 કર્મને વશ છે' એમ જાણી ઘણા વખત સુધી સતોન રાખે છે,
 અને વખતે સતોષ ત્રુના લેવો વખત આપે છે, તોપણ નર્મ
 દિવા કરી તેથી જ ફળપ્રાપ્તિની આશા રાખે છે ભલેવ અને
 અભણના આમ પરસ્પર વિવિધતા પુણ્ય-પાપમય માર્ગ છે

ઘરકામથી ફોગ વચા પડી બની રાટે તો પતિના જે
 કામમા ઘેર રહી મદદ થતી હોય, તે કામમા મદદ કરતી, એ
 સ્ત્રીની ફરજ છે એ મિત્રાય સ્નામીના મન નચન પાળના,

આમી પહેલાં ઊંડુ, તેની નેના કુચી, તેના પૂજ્ય માતા-
પિતાને પોતાના માતાપિતા સમાન ગણવા, તેના મિત્રને પોતાના
ભાઈ સમાન ગણવા, તેના ગત્રુને ગત્રુ સમાન ગણવા, તેની
સાથે યમ્યુક્ત વર્તવું, એ એરે શ્રી-કર્તવ્યધર્મ અભણ શ્રીઓ
કયાથી સમજે ? કહું છે કે,—

કાર્યેષુ મત્રી કરણેષુ દાસી, મોજ્યેષુ માતા શ્યેનેષુ રમા,
ધર્મે સદાય્યા હમયા વરિત્રી, પદ્મગુણયુક્તા ત્વિહ ધર્મપત્ની.

વિચાર કરનામાં પ્રાણની પેઠે ઉત્તમ સલાહ આપે, કામ
દરેતી વખતે દામીની પેઠે કામ કરે, ભોજનને નિષે માતાના
જેવો અપ્રતિમ એહ ગળે, શયનસ્થાનમા રહ્યા જેની સોદર્યતા
બતાવે, યમકાર્ય કરનાને નિમે મહાય કરે, અને પૃથ્વીની પેઠે
મર્મ સુખ ઉપ સહન કરે, એ છ ગુણ વરનારી શ્રી વર્મપત્ની
કહેનાય કેળવણી વિનાની શ્રીમા આમાનો એક પણ ગુણ કયાથી
હોય ? આ મનુષ્યજન્મ ક્ષી રૂગી પ્રાપ્ત થતો નથી, તેની
દરેક માણમે મહા મહેનતે પ્રાપ્ત થયેલા મનુષ્યજન્મમા બની
શકે તેટલા વર્મકાર્યો કરી સસાગનો પાગ પમાય તેના ઉપાય
મોજના, એજ મનુષ્યસન પામ્યાની સાર્વજ્ઞતા છે આના ઉપા-
યમા મુજબ ઉપાય તો ખગેખગ વૈરાગ્યવી સમાગ છાડી ચારિત્ર
મહણ કરવું તે છે પણ તે જેનાથી નથી બની મનુ તેને માટે
નિત્યેક ભગવતે બાગ પ્રત ૩૫ દુહસ્થાઈ બતાવ્યો છે ચારિત્ર-
માર્ગ વહેલી સિદ્ધિ થાય છે, તેમ દુહસ્થ-યમરૂડે પણ મોડી
સિદ્ધિ વાય છે, પણ બન્ને મોક્ષસાધનના ઉપાય છે. આમાના
બીજા પ્રકારમા—એવે દુહસ્થમાર્ગમા આપણે છીએ એ માર્ગમા
માગી ગીતે ચાવના માટે શ્રીને મહાયભૂત ગણેથી છે, અને એવી
ગીતે સહાયભૂત થનારી શ્રીજ વર્મપત્ની કહેનાય છે એ યમપત્નીમા

ઉપરના સ્તોત્રમાં કહ્યા પ્રમાણેના ગુણ અનશ્ય જોડિયે, પગલું
એ સર્વ ગુણ તે જ્ઞાન (કેળવણી)ના આશિષ છે અને એની ખરી
કેળવણી વિના એના ગુણોની પ્રાપ્તિ યતી જ નથી અને
જ્યારે એ ગુણો હોતા નથી ત્યારે જે ઠાગજીને માટે અને વ્યાવહારિક
મુખ્યને સાર શ્રીની સન્નિવૃત્તિ કરવામાં આવે છે, તે કારણ ન બનતા પણ
જેવો સસાર વાય છે અને રમીપત્ની તે કર્મપત્નીના અર્થ સાર છે
આ ઉપરથી શ્રી કેળવણીની કેટલી બધી અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે, તે
તેની નીચળતા મુદર પરિભ્રમણ ગાન્તિની વિચાર કરી જોના
સહેજે સમજી નકાય છે શ્રી કેળવણી વડે વ્યવહારકૃષાળતા
મેળવી મુનીવ બહેનોએ અમકિતમૂળ આવશ્યકની પ્રાપ્તિ માટે
ઉત્તમ એકનીચ ગુણો મેળવી લેવા અવગ્ય પ્રયત્ન કરવો જોઈએ

(૧૯) આવકના ૨૧ ગુણ

ચોપાઈ

સ.ગુરુ કહે નિમુજો ભરિ લોક, રમી વિના ભવ હોયે દ્રોહ,	
ગુણ નિજુ ધર્મ કીધો પવ તથા, આપ્ત વિના મીઠા હોય તથા	૧
ધર્મરતન ને તેહજ ધોગ, જેહુને અંગે ગુણ આભોગ,	
આવકના ગુણ તે એકનીશ, ચરે ભાખ્યા પ્રી જગદીશ	૨
પહેલે ગુણે હવ ધણિયો ન હોય, બીજે ધરિયપદ્ધતા જોય,	
ત્રીજે સોમ્યસ્વભાવી જાણ, ચોથે લોભપ્રિય ગુણ વાણ	૩
ચિત્તસકલેશ તજે પાવન, છટે અપજરાધી નિરમે,	
પરને વચક નહિ સાતમે દાક્ષિણ્યત હોયે આઠમે	૪
લજ્જાવત નર નયમે કહોયે, કરૂણામરી ઈશમે લલોય,	
એકાદશમે હોયે મધ્યસ્થ, દ્વાદશમે ગુણરાણી પ્રસરત	૫
ધર્મકથા-નયન તેરમે, ગુણ પરિનાર સહિત ચોત્રમે,	
ઉત્તર કાયે નિજ હિતકાર, કરે કાજ પત્તરમે વિચાર	૬

પોડશમે ગુણ દોષ નિરોધ, જાણે નિજ પર સમોપદ લેખ,
 મદાચાર જ્ઞાનાદિક વૃદ્ધ, મત્તમે એવે તે સિદ્ધ ૭
 અડગમે ગુણનત મહત્ત, તેહનો નિનય કે મન ખત,
 ન વિસાએ કીયો ઉપચાર, આવક ગુણ આગણીગમો સાગ ૮
 ગીતાગ્થ સાધે પર અર્થ, વીરામા ગુણનો વાગે અર્થ,
 વર્મ—કાર્ય કન્વો હોય દક્ષ, એનીગમો ગુણ એ પ્રત્યક્ષ ૯
 એ માહેલા આગણીરા વિગ્ધિતિ, આવક—વર્મની નહિ પ્રતિપતિ,
 ચોવા ચૌદશમા ગુણ નિના, અગીકર્યો પણ હારે જના ૧૦
 તે માટે ગુણ અગે વરો, જેમ આનંડપણ સુધુ વરો,
 પડિત શાન્તિવિજયનો ગિય, માનવિજય કહે રમી જગદીશ ૧૧

(૨૦) આવકના ૨૧ ગુણોનો આદર્શ

દુર્ગતિમા પડનાર પ્રાણીએને (પડતા) વર્ગી નાખે, અને
 ગુણ ગતિમા પહોંચાડે તે ર્મ આ ર્મ નગર માનવસન
 નકામો જાય છે, તો આના ર્મકેપી રત્નને પ્રાપ્ત કરવા માટે
 યોગ્યતા પ્રથમ હોની જોઈએ તે યોગ્યતા એનીશ ગુણો
 મેળવનાથી પ્રાપ્ત થાય તે ર્મની ઈચ્છા કર્યા પહેલાં આ એક-
 વીગ ગુણો જનખ્ય પ્રાપ્ત કરના જોઈએ જેમ એકા વગરના
 ગમે તેટલા મીઠા હોય તો તેની કિંમત કાંઈ પણ નથી, તેમ
 અમુક ગુણો પ્રાપ્ત કર્યા નગર ર્મ પમાતો નથી

આ અનાદિઅનત મમારસમુદ્રમા ભ્રમણ કરનાર શરોને
 પ્રથમ તો મનુષ્યજન્મ, આર્યદેશ, ઉત્તમ કુળજાતિ, મુકેપ,
 આમુખ્ય અને માગોપાગ પચોદ્રિય આદિ સર્વ સામગ્રી
 મળની દુર્લભ છે, તે માથે સર્વ અનર્થનો હરનાર મદવર્મ-

જિનધર્મ પ્રાપ્ત થયો અતિ દુર્લભ છે જેમ પુણ્યહીન જનને ચિતામણિ-ગત પ્રાપ્ત થવું મુશ્કેલ છે, તેમ પાનતા નગર જનને સર્વજ્ઞભાવિત સદ્ધર્મ મળ્યો દુર્લભ છે તેથી જે ઉત્તમ સામગ્રી આ મનુષ્યલગ્નમાં મળેલી છે, તેનો સંપૂર્ણ લાભ લેના વિરોધજીવિ વાપરી લાન્ય જીવોએ ધોતાનામાં ધર્મની યોગ્યતા ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર છે જે પ્રથમથી થોડા ઓછા નહિ ફરાય તો ધર્મની પ્રાપ્તિ થઈ શકશે નહિ જેમ જગતની અધોગ્ય ભૂમીમાં બીજ વાનરાની તે નિષ્ફળ બળદ, અને પાથો મજાણુત વ્યાં નિના દોડ મહેલ બનાવના ધાંડે તો તે મહેલ બરામર ટી શકે તેવો મજાણુત થઈ શકતો નથી, તેમ થોડા નિના જનને સદ્ધર્મની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી.

જેમ ચિતામણિગત જ્ઞાનહીન જનને મળતું મુશ્કેલ છે તેમ અનુદતા, ગલીરતા આદિ ઉત્તમ ગુણ સંવિત જનને પણ ધર્મ મહાન્ત સાધનું ઘાટું મુશ્કેલ છે ઉક્ત એકત્રીશ ગુણ યુક્ત જનને જિનમતમાં રમ્મનને યોગ્ય કહીલો છે, મઠિ જેનામાં એ ગુણો ન હોય તો એના પ્રમાણમાં હોય તેમણે તે મેળવી લેવા જરૂર પ્રથમ પ્રયત્ન કરવો થઈ છે તે મુશ્કેલના નામ નીચે પ્રમાણે છે

૧ અમુક	૮ મુદાક્ષિય	૧૫ દીર્ઘદર્શી
૨ કપિનાય	૯ લગ્નગણ	૧૬ નિગેરજા
૩ સોમ્ય	૧૦ દયાળુ	૧૭ વૃદ્ધાનુગામી
૪ જનપ્રિય	૧૧ સમ પ્રિ-મધ્યસ્થ	૧૮ નિનયનત
૫ અકૂળ	૧૨ ગુણાનુસંગી	૧૯ કૃતજ્ઞ
૬ પાપલીર	૧૩ સતકથ	૨૦ પરહિતગામી
૭ અશાંત	૧૪ મુપક્ષી	૨૧ લગ્નવધ

આ એકીસ ગુણોની દુકી વ્યાખ્યા આ પટ્ટીના ૨૧ મા
નાર્ણના આપેલી છે, તેમજ તેનું નિગેષ નર્ણના આપઁકષપતર
વગેરેમાં આપેલું છે નિગેષઅર્ણના તેમાંથી જોઈ લેવું

(૨૧) શ્રાવકના ૨૧ ગુણોનું દ્રુદ વર્ણન.

૧ અમુદ—ગલીર (ઉગાળી પ્રવૃત્તિ વગરનો), અન્ન
શુદ્ધિવાળો, હન-કષ્ટ વગરનો, મહોદા મનનાળો, આના ગુણોનાળો
આત્મા ૨૧-પગ્ને ઉપદાર કરી મહે છે

૨ ઉપનિવિ—પ્રગત્ત ઉપનાળો, મપૂર્ણ અનાપાગનાળો,
અંદિયોધી મુદ્દર દેખાનો, મજશુન આનાનો, આવા ગુણનાળો
આત્મા તપ, મયમાર્ અનુદાન મુખે કરી મહે છે

૩ મૌમ્ય—સ્વભાવેજ પાપ દોષનહિત, ગીતળ સ્વભાવનાળો,
આવા ગુણનાળો આત્મા ૨૧-પગ્ને ગાતિ આપે છે અને પ્રાય
પાપથી ભરેલા નાર્યોમાં નનર્તતો નરી

૪ જનપ્રિય—હુમેશા મદાચાગ્ને સેનનાર આત્મા આના
ગુણનાળો આત્મા દાન, ગિયળ તપ, વિનયયુજ અને આ લોહ
પરલોહ નિરુદ્ધ નાર્યોની નિમુખ હોઈ લોકોને પ્રિય વધ પડે છે

૫ અકૂર—ઘાતકી દુષ્ટોધી કરી પાછો હઠનાર, નિહુરતા-
વડે જેનું મન મયિન નરી થયુ એવો, કિંવદ પરિણામ વિનાનો,
દુર નહિ એવો, પ્રસન્ન ચિત્તયુજ ગાત આત્મા, આવા ગુણ-
નાળો ૨૧-પગ્ને શાંતિનો અનુભવ કરો છે

૬ પાપલીર—પાપ લાગનાના ભયથી ડરનાળો, પાપનહિત નાર્યો-
માજ પ્રવૃત્તિ રાખનારો, ઉભયલોહ વિરુદ્ધ હુદુષોધી દુર નેનાર,
પાપ અને અપયગના કલકથી ડરનારો, આના ગુણનાળો વિચાર-
પૂર્વક વર્તનાર હોનાથી જીજ્ઞાસુ થાય અને છે

૭ અશા—જા પ્રપચથી બીજાને નહિ ઠાનાર, હુઆ વગનો, કુલુસાર વગનો ઉત્તમ મનને, આના ગુણનાનો વિદ્યા-સપાન અને પ્રસાસાયુક્ત બને છે તે પન્તુ કલ્યાણ કરી શકે છે

૮ મુદામિધ્ય—ઉચિત પ્રાર્થનાનો ભગ નહિ કરનાર, સમયઉચિત વર્તીને સામાનુ મન નસત કરનાર, પોનાતુ કાર્ય પડયુ મુકીને પણ બીજાના હિતમાર્થમા પ્રવૃત્તિ રાખનાર, આના ગુણવાળો પરને વર્મમાર્ગે દોરી શકે છે, અને તેના વચનો પ્રમાણ-ભૂત હોનાથી સર્વ કોર્ આય રાખે છે

૯ લક્ષ્મણ—લક્ષ્મણ-મર્યાદાશીળ, આના ગુણવાળો નાનામા નાના અકાર્યથી પણ દૂર ગ્રહી મન્યાગ આચરે છે, અને સ્વીકારેય વાતમા નહિ ગ્રહેનારો હોય છે, તેની તેની હાથ બીજાઓના હુકમ ઉપર પડે છે

૧૦ વ્યાળુ—સર્વ પ્રાણી ઉપર અતુક પા રાખનાર, નરેણા-વત, આના ગુણથી આ લોક અને પરલોકમા સુખી થાય છે.

૧૧ સમટ્ટિ—મયસ્થ-સમભાવી-રાગ દોષરહિત નિષ્પક્ષ પાતપણે વન્તુતરને યદ્યર્થ ગીતે ઓળખી મયસ્થતાથી દ્વાપોને દૂર કરનાર, આના ગુણનાના આત્મા સાર્વ વિરોધુદિથી વિચારી શકે છે, અને દોરોને તણ શકે છે

૧૨ ગુણાનુરાગી—સ ગુણોનો પક્ષી, આના ગુણનાનો ગુણી જનોતુ બહુમાન ને છે, નિર્ફક્ષી જનોની ઉપેક્ષા કરે છે મરુ-રોનો સમજ નરનામા પ્રવૃત્ત રહે છે, તેમજ પ્રાપ્ત ગુણોને મનિન થના દેતો નથી

૧૩ સતમત્ય—સત્યનુ વ્યવ કરનાર, ગુણ વધા કે નમ-કથાજ કરની જેને પ્રિય છે તેવો, અગુણ કથાના પ્રસંગથી મન કુતુપિત થાય છે અને નિવેક તથા ધર્મ નાગ પામે છે વર્મ

જો વિવેકપ્રધાનજ છે મારે ર્મના પ્રેમીએ અશુભ કે અમત્ય સ્થાના પ્રસંગથી દૂર રહી મત્સ્ય થવું જોઈએ

૧૩ નુપક્ષી—માણુદૂળ અને વર્મગીવ પગિનાર મહિત, મદાચાર યુગ, આરો ગુણયુક્ત આત્મા નિર્મિતે ર્મ પામી ગકે છે

૧૫ દીર્ઘદર્શી—ઉડા નિચારનાળો, દીર્ઘ નૃણિયી વિચારનાર, આવો પુરૂષ પ્રથમથીજ ઉડા નિચાર કરી પરિણામે લાભદાયક, ઘણા જનોને પ્રિય અને પ્રગણાપાત્ર હોય, એના શુભ સર્પોજી કરે છે

૧૬ નિગેષણ—પનપાન નહિતપણે જ્ઞાનનૃણિયી ગુણદોષ, હિતઅહિત, નાર્યઅનાર્ય, ઉચિતઅનુચિત, ભય્યઅભય્ય, ધેયઅધેય, ગમ્યઅગમ્ય વગેરે નિગેષ નાતનો જાણકાર, આના ગુણનાળો આત્મા ઉત્તમ નાર્યમાજ પ્રવર્તે છે

૧૭ દંડાનુગામી—પગિપદ્મ અનુસરનાળા વૃદ્ધ પુરૂષોને અનુમગીને આવનાર, આના ગુણનાળો સગાચાર તથા જ્ઞાનાદિયી ને વૃદ્ધ હોય છે, અને પાકી બુદ્ધિના પ્રભાવે ને પાપાચારમા કરી નથીજ પ્રવર્તતા, એના પુરૂષોની પાકળ આવનાર હોનાથી પાપાચારમા પ્રવર્તતો નથી, કારણ કે એમનું પ્રભાવે શુભ આવે છે આના ગુણનાળો ઉદ્ધૃતપણે કે કલ્પે મુજમ વર્તતો નથી

૧૮ વિનયવત—ગુણાધિકનુ ઉચિત જોરન સાચવનાર વિનય-એ સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન વગેરે સમજા ગુણોનું મૂળ છે, તેથી તે પ્રગણનીય છે વિનય-ગુણવત મહાનતો વિનય કરે છે, તેથી પોતે ગુણવત અને મહત્ત બને છે

૧૯ કૃતજ—ર્મગુરુ નોરેને ખરી બુદ્ધિની પરમાપનારી જણી તેમના ઉપમા ભૂવતો નથી, તેમનું બહુમાન કરે છે, તેથી તેનામા ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે, તેના અભિમાન જેના ઉર્ણુપા કરે થાય છે અને તેનામા મગ્નતા વધે છે

૨૦ પરહિતનરી—નન સ્વાર્થવિના પરાપકાર જનામંદ
 તાપર તથા અગિરનાનાળો પુર તો વ્યારે તેને ડોડ પ્રેરણા અથવા
 પ્રાર્થના કર ત્યાજ પગપમર હું છે પણ આ પરહિતનરી
 પુર તો પોતાના આ માની પ્રેરણાથી સ્વસ્થવ્ય સમજતે ડોડની
 ડહ પજુ માગણીની અપેક્ષા રાખ્યા વિનાજ પનેપકાર કર્યા હું છે
 એવા ઉત્તમ સંભાનનાળો ભ ય આત્મા ગણાય છે, આનો ગુણ
 ભવ્ય જ્યોમાજ હોય છે તેનું એ ભૂવણ છે ને તેથી તે
 બીજાઓને ઉપમાર- થઈ ગે- ૮

૨૧ લખ્યવત્-કોડ પણ કાર્યને ગુણે સાધી ગટે એનો
 વાર્થકમ અથના લઈ એમ્મે નીખના લાય- મની અનુષ્ઠાન
 લેને પ્રાપ્ત થયા છે તેનો આનો આમા ધર્મનો મર્મ ગુણે
 સમજ શકે છે અને મર્મરત્નને ગુણે પામી ગટે છે તથા
 સર્વ ઉત્તમ કથાઓમા પા મામી વડ ગટે છે

૨ સ્ત્રીઓનાં કર્તવ્યો.

૧ શાણી ગુણવતી માતાનું કાર્ય

બાળકો તથા બાળિકાઓની સુચારણાનો મુખ્ય આધાર ખાસ કરીને માતા ઉપર મહેલો છે તેઓના પહેલો શિક્ષક માતા છે, એમ કહેવામાં જરા પણ ખોટું નથી પિતા કરતા માતાનાજ સહવાસમાં ન્હાના બાળકો ઘણો વખત મહેલે છે, તેની જે માતાના વિચાર, વાણી અને વર્તન ઉચ્ચ પ્રકારના હોય તો તેનો સુદર વાત્સા બાળકોને મળે છે આથી દરેક માતાએ પોતાની જાતને માટે પોતાના બાળકોને માટે અને પોતાના કુટુંબને માટે અનન્ય સારા વિચાર સારી વાણી અને સારા વર્તનવાળા થવું જ જોઈએ આ બાબત જે માતા બેદરકાર મહેલે છે તે સતતિને અહિતરૂપ થઈ પડે છે કવ્ય કવિતા ગુણનો વારસો ઘણાજ ઉત્તમ છે તેનાથી કવ્ય તો મહેલે મળી રહે છે

જે સ્ત્રીઓ મુગ્ધિમિત હોય છે તેઓ પોતાનો વખત સારી રીતે ઉત્તમ કાર્યોમાં નીતાવે છે, બાળકોને ઉત્તમ ગુણનાં બનાવી શકે છે, અને પોતાનો આ લોક અને પરલોક પણ સુધારી શકે છે જેમ કૃષ્ણ કુલાર વાં ને પ્રભાણે કાચી માટીના વાસણો બનાવી શકે છે, તેનીજ રીતે માતા પોતાના બાળકોને કોમળ હૃદય ઉપર ઉત્તમ ગિનણ દ્વારા એવી સુદર છાપ પાડી શકે છે, કે જેથી ભવિષ્યમાં તેઓ પરોપકારી, વિદ્વાન, શુભીર, વિવેકી, વિનયનત અને સદગુણી બની શકે છે નાના બાળકોને જે શિક્ષણ ઘણા ગુરુઓની નથી મળી શકે, તે માત્ર માતાજ પોતાના મનકારી મળ્યામાં આવી શકે છે જેની નિષ્ણ

શાલી માતા આપી શકે છે, તેની શિક્ષા પ્રાય પિતાની પણ આપી ગયાતી નથી, કેમકે બાળકોનો ઘણો રખત પોતાની માતા પાસે જ જાય છે, અને બા.યાનસ્થામાં જે સત તેના હૃદયમાં ચોરી જાય છે, તે છદ્મી પદ્ધતિ ભૂવાતી નથી. મુખ્યદ્વિશાળી માતા નાનપણથી જ પોતાના બાળકોને મુગિનપ આપે છે, ત્યારે મૂર્ખ માતા તેમને મૂર્ખ નાખી ગાળો દેતા રીખવે છે, જેથી મોટા થયા પછી તે બાળકો પોતાની માતાનજ તેની જ ગાળો આપના લાગે છે. પણ મુજા માતા બાળકોને ગુણવત્ત બનાવી શકે છે, જેથી જગત ગુણવત્તી માતાને આભારી છે. ખરી કેળવણીના પ્રતાપથી જ માતા ગુણવત્તી બની શકે છે.

(૨) જયણા પાળવી

શ્રીઓએ સનાતનમાં સેવી જહેવા ઉઠી પ્રતિક્રમણાદિ આવશ્યક કર્મ કરી લેવું પડી જયણાથી પાણિયા પૂજા પાણી ગળી લેવું, જેથી બીજાઓ ઉઠે તે ગંગેનુજ પાણી વાપર તેના લાભ પોતાને મળે. પાણિયાદ તથા રામજો પૂજણીવતી પૂજના અને તેના મ્યન સુપડીમાં લેવો તથા તેને એક બાજુ કચનય નહિ તેવે રથજો મૂકવો, જેથી કુલુઆ આદિ ત્રસ છોડેના નિનારા ન થતા તેવું મજાલ ધાય પાણી પ્રથમ બીજા હાથમાં ઠંડની નાખવું બા. તેમાં ગંગેનુ પાણી નાખી દવાની તેને પા. તે હાથમાં ઠંડવનું પડી ગંગેવા પાણીથી ગાળાને અવરથી તથા બહાન્થી ઘસીને ઘોઈ જાડા ગળણાની ધીમિ ધીમિ પાણી ગળવું ગળાઈ રહે કે તરતજ ગળણાને ડાબા હાથ ઉપર પાથરી, તે ઉપર ગો લુ પાણી ડેડી સખાને પહોળા સાસણમાં ઉતારવો અને જે મ્યાનનું તે પાણી હોય ત્યાં સાચનીને નાખવો. મ્યાનદેવ વાય તો પાણીના બના છોડો મરી જાય પાણીના ગળણા ૨૫-૭ ગળના બા. ઘરમાં બવેથી કચરો કાઢવો, તેમાં સુવાળી સાવ રહી નાપરની અને પોતે હાથે નાળવું. દૂનો પજતાં વખતે પાળ

ઉપચી પૂજાની નપડીમા ચ્યને લેવો એ તે સૂયામા પડે
તો તેમા છવજતુ હોય તેનો વિનાશ થાય હા-હા ખ મેરી
ચુને વાપગ્યા ઠાણાને ભાગી ચાગ્યામા નાખી નીચે ત્રાન
વડે ગખી ચાળવા અને ચ્યને એ- ખાતુ સભાગવી યના-
પૂરક નાખવો એમાસાની ઋતુમા પાપ બહુજ મભાજ ગખની
નહિતર ગજ હમને છોનો વિનાશ થાય, જેથી આપણે
પાપવી ભાડે થએ, અને કદી મુખી ન થએ મીઓનો આ
જયજા પાળનાનો વગવૈમાનો રમ છે

ઘરમા ખાજ ન હોય એ ઘાહજ માફ દહેનાય પાણિયાના
નીચે ફડી હોય તેને હમણા દાકેવી ગખની નહિતર તેમા
માખીએ અને મકોડા ઘણા પડા મની તથ માટે તેને નિત્ય
વખતમર ધાજ મા- કચી

એકનાડતુ પાણી ઘણા નખન ગખી મેવતુ નહિ રહે
રકે નછમા ટોરને તગતજ ખાજુ જેવી તેમા મમ્મનિમ
છો ઉપજ ન થાય, અને હા મતોપાય તેવી પુન્ય વાય

ગેરડી, કેરી, કેળા વગેરે ખાજને ઝાલગ નના ઉપર નાખીએ
તો કીડીઓના બીજઓના પગતળે ચ્યનનાની મહાર થજ જાય, અને
ગુદાના ઠગિયા ગખજેલા નામણમા ન કાઢ્યા હોય તો માખીઓનો
સહાર વડે જાય, માટે આની બામતમા બહુજ મભાજ ગખની.

૩ ચોકખાઈ.

એકો ર્તવી વખતે દિશાએ ગયેલા વજ્રો ડી ન પહેના,
ચાખ્યા પહેરના દિશાએ જનાના વજ્રો અને લોટા ખામ
ગુજા ગખના એકમા માથાના નાજ ન મ તેની કાળજી
ગખવી એકમા એકમા ચાખ્યા નામપામાવી વાપગ્યા

ગેલી કાળા-મગેલા જેના ગાણાથી દાખવી નહિ તેને માત્ર વચ્ચના કંડા અથવા વાપરના રસોઈ એકે હાથે ચાખવી નહિ-ચાખીને તે કાળા પાણ અદર ન નાખના જે રસોઈ આપણે જમી છે અને જમાડવી છે, તેમા આવી પરિવ્રતા ગાખવી તે મુનડ સ્ત્રીનું કાન છે એમ ન વર્તે તો લોકો તેને ગોખતી અથવા કંડા કહે છે, અને વાન્ય પૂણ જેનું વાંચ છે જેના ઉપર આપણો અને આપણા આશ્રિત જનોના આરોગ્યનો આશર છે, તે રસોઈ થણી રન ઇ ઉત્તમ, તેમા એક ચિત્ત રાખીને, સ્વચ્છતાથી ધરવો જોએ એકું કે બીજું કોઈ એની વસ્તુઓ કોઈના આગામ્ય નાખી તેના ઘરની હુના બગાડવી નહિ આપણે ખુબજ હુવા ને ગમે, કાળા કે આપણે આગેજ્ય બગાડે, તેમ બીજાને પણ ધાપ એ વાગ કદી જૂનની નહિ વળી આપણે બીજાનું આગાહ બગાડીએ તો બીજા આપણ બગાડે એસા માટે કોઈને ઘર દેવતા લેના ન જતું આરો રિનાજ રાખીએ તો બીજા આપણે ત્યા લેના આને અને દેવતા આપણની આપણને અનુકૂળતા ન હોય ત્યાં પાડોશમા ખાની કલેશનું કારણ ઉભું થાય, તે કીં નહિ માટે આરો નિયમ આપણું પહેલેથીજ સાચવી ગાખવો ગાને છે.

સ્ત્રી ઘનુ રાના દરગાર છે સ્ત્રીના આચારજ ઘર છે અવના સ્ત્રી એજ ઘર છે તેની ઘનુ સુદર રનજ દેવમહિર જેનું ચોખ્ખું ગાખનું તે સ્ત્રીની ખાસ દરજ છે ઘરમા ખરી વસ્તુઓ યથાસ્થાને ગોઠાવેની હોય તો તેને ગોળગા રાજ માનના ન પડે અને ઘર જોને બીજા માણસ ખુબ થઈ જાય તથા તે સ્ત્રીના પખાલ કો ઘનુ રાવરચિત્ત, માસતુકેસા, બાગીઆરણ, ખુલા ખાચના, આગા અને આનખાસના સાગ જ ક કચરા નગરના રનજ અને પ્રચલિત રાખનામા સ્ત્રીની ખરી કુશળતા રહેવી છે. આવા ઘમા વચ્ચીદરી વાગ કદી નહિ એ આલ્લાવિક છે

(૪) સ્ત્રી ઋતુ ધર્મ.

પ્રેક્ષકો- અણુમમલુ સ્ત્રીઓ પોતાનો ઋતુધર્મ ધરમ્બર ચોરીગ પહોળ પાળતી નથી અને પોતાના શ્રાવકધર્મને લગતે જે તથા નિર્ધારે છે કેટલીક તો તેના દિવસો નિશ્ચિત ગીતે ગાયે છે આજે ગયે ઋતુધર્મ પ્રાપ્ત થયો હોય તો પરમ દિવસ મનાવે ત્રણ દિવસ વએવા ગાતી નહીં નાખે છે આની સ્ત્રીઓની અજા નના માટે તુ લખતુ ? આની સ્ત્રીઓએ ગાનમાત્રુ જોઈએ અને પોતાના આના મલિન આચારથી કુટુંબને મલિન કરતુ ન જોઈએ જેન સ્ત્રીઓને આની ગીતે મલિન નહેતુ વરજ કેમ ? જે દિવસે જે રાત્રે જગનનાપણુ પ્રાપ્ત થયુ હોય ત્યાંથી ચોરીગ પહોળ ગાતીએ તો ચોરે દિવસે તે રાત્રે નહીતુ જોઈએ તે પહેલાં નહીં વાચજ નહિ નથી તે નિસોમા દળનાતુ, ઠામાના વાસના માજવાતુ, નના લુગડા મીનનાતુ, ઝાગળ લખનાતુ, છાપા કે ચોપડો વાચવાતુ અને મુસાફરી કરનાતુ બવજ કરતુ જોઈએ તેનાથી અનાજને અડાયજ નહિ તેના જમવા વામાના બીજાથી જમાયજ નહિ તેના મીરવા કપડા વોયા મિનાય પહેરી દહેજ જતા આગાતના વાય ઝાગળ લખે કે છાપા અવના ચોપડીઓ નાચે તો તેથી જ્ઞાનની આગાતના વાય, માટે રાહી સ્ત્રીઓએ પોતામા આની ખામી હોય તે તગતજ મુસારી લેની, જેવી તેની મારી છાપ પોતાની દીકરીઓ અને બીજા ઘેરાઓ ઉપર પડે, અને તે પણ ચોરખાઈ ગખતા મીએ જે સ્ત્રીઓ પોતે ગદી તથા મેવી રહે છે, ઘરને ગદુ ગખે છે અથવા પોતાના આચારથી મલિન કરે છે, તેના ઘરમા દગિટતા આવે છે, ત્યાંથી લક્ષ્મીદેવી નેમાને ચાલ્યા જાય છે, અને હુદુ અ ભૂખલેણુ વા જાય છે જૈન ધર્મના આચારોમા દ્રવ્ય અને ભાનની નિશુદ્ધિ-પનિનતા રાખવા ઉપર ખાસ ભાર મૂકે-

રામા આવ્યો છે, તેમા મનિનતાને જ્ઞાન કે અવધાન નથી,
તે તાત વચમા રાખી મનિનતાને ધમરા-રીનહિ અતે ચાપ મા-
તમની રાખની

૫ ગૃહપ્રવાનતા

શ્રી જેમ ઘરની નિન છે તેમ કૃદુબીઓની પણ નિન
તે વચમા કૃદુ બેગી વગર અગનન મનુષ્ય હોય તેમનો પોતાની
મેના આપી અર્થ મુખ્યત્વે કૃતિને શ્રીઓ ઉપર મેરો આવાર
છે આના કામો નામરા પામેથી વર્ગ ગાય પણ શ્રીઓમા જે
એમ અને બીજા રહેવા હોય છે તે નામરામા ભાગ્યજ હોય,
તેવી આના સારસભાજના કામો નામરા મગા શ્રીઓ ઘણા
મારા કરી ગમે છે પુરુષ ઘન્ટો ગજ છે અને શ્રી ઘરનો
પ્રવા છે, એને ઘન્ટુ રાજન શ્રીના હાથમા છે ગજને ગત્યની
થિના કે માહિતી થાડી હોય છે, પણ પ્રધાન રાજ્યના ને-
નામગજ સાવરાતના ગાખી મે છે જેમતે ગજને મારી મવાહ
આપે છે, આશિત પ્રજાનુ પાવનપોતા કમે છે અને એમ
કૃતિને ગજનો જરા નવાં છે, તેમ શ્રી પાઠ ઘન્ટો નહિય માને
ગતે ચવાં છે, પુરુષને સાને સનાહ આપે છે, આશિત જનોની
મારસભાજ ગમે છે અને એમ કરી પનિનો જરા નવાં છે
સાથે માથે નેવરાન અને પ્રનિદમલાદિ આનરથક ક્રિયા પા-
વ તી નથી તેલે દેવે કામના વખત એની રીતે જાની મુને
હોય છે કે મો માને નખતે વ્યવહારના અને પરમાર્થના બરા
કામ ધરાજ કમે છે કોજ પણ કામથી જોઈ બીજા કામને (બારા)
હુત-ત પહોચતી નથી

ઘનમા મનાડ કે નવાનડ જેવા પ્રસંગ નખતે શ્રીઓએ
બહુ સભાગ ગાખી ધ્યાન આપવું જોઈએ તેને નખતે બીજા

નામ નામ મોડા બહેલા વાય પાપ કુટુંબી જનોની આવી
માદગી વખતે, તેઓની મારનાર દનાઈપચાર, ખોરાક, પવાની—
મિત્રતાની મુઘડના રંગ બાબતમા રખતસ પૂતી માનજત
રૂની જોડે

પાણીની ની સુનાવડના પ્રમગે કંઠાની હોય તે રખતે
તત્કાળ તેની મદદે દાડી જરુ, એ દયાળુ શ્રીની રૂજ છે તે
વખતે ર્મરણીમા ખામી પહોચનાને વિચાર કી વિલખ
રૂમામા આરે તો વખતે બે શવેના પ્રાણની હાનિ થાય, તે
આપણી દયાળુતાને ગોમે નહિ અને તેને આપણી સરેજાની
સાધ્ય મગે તો તેના શરને ગાતિ ઉપજે, તેના ભયચિતા
દૂર વાય, તેથી આપણને પુન્ય ખયાય મમજી શ્રીઓ તો
આરે વખતે બહુ ડહાપણ અને દીર્ઘદષ્ટિ વાપરીને જ રસે

હૃદયરર્મ પાળનારી શ્રીઓની રૂજ છે કે તેઓએ વ્યવ
હાર અને પરમાર્થ બંને માયના જોડે કેળવણી મગી હોય
તે આધી ગોલી ઉઠે છે અને નિયામા ઉજ્જનજ યશ ગનાય
છે પરંતુ જો રૂમા ખામી આરે તો ઘરમા વખતેરખત
રૂશ થાય છે, તેવી ઘરમા શ્રીઓના મનને મુખ રહેતુ નથી,
અને તેઓમા દોષનાસ વવ છે અવના હૃદયનો બળાપો દાખવ
થાય છે પણ જો શ્રી ઘરના ઉચિત વ્યવહારમા ખામી ન
આના દે, અને ર્મરણી પણ નિયમસર કર્યા કે તો પરિણામે તે
ઘરમા દેવી તરીકે પૂજાય અને કુટુંબી જનોમાથી ર્મરિમુખતા
ઘટતી નય તથા ર્મસ-મુખતા વરતી નય માટે શ્રીએ
પાતાનુ હૃદયન્ય બનાવન ચલાની પાતાનુ પદ દીપાવતુ જોડે
તે માટે બેગાર રહેતુ ન જોડે

ગાળી રમવાની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થએલા મુશિક્કળતા પ્રભાવે
 યનિને મવાહ આપે અને વિચાર દ્વારા પ્રાપ્તની પેઠે વતે
 કામ દ્વારા દાસીની પેઠે કામ છે, જોગન જનનનામા માતા
 ની જેવા અપ્રતિમ અને ગમે, શયનધ્યાનમા અનગ જેવી
 મુરેતા બતાવે, રમવામાં અનુકૂળ ગદી મહાય કંઈ અને નુમ
 ડ અને સહન કરનામા પૃથ્વીના જેવી ગલીર, ઝિવર અને ગાળ
 હોય આની ની ઘનુ પ્રમાણપણ પાતાની લાભ-પાતે લીધે
 મનમર ફેળવી મોકે છે

૬ પાણીઆરાની ગ્વચ્છતા

પાણિયાઃ કૂનાના અંગેડા જેવું નહીં, પાણર ન વાય
 તેની ખામ સભાગ રાખની પાળામા પાણી પીરેલા પાત્ર કરાંથી
 મોળાય તે ઘણા માણસોના મુખની વાળ કે બાળકોના નાખના
 પીર અદર નાખવ વાય આનુ પાણી પીરાથી બુદ્ધિબગર અને
 ખસ, નય, કાચેરા મગરે ચેપી રોગ લાડુ પર આના પાણીથી
 મનારેવી મસોઈ ઉત્તમ આનમ્ને જમાગીમે કે મુનિગજન નહોત
 વીએ તે તેમણે પણ આરોગ્ય મારે, અને તેમની વર્મકરણીમા
 ખામી પહોંચે તેના નિમિત્તરૂપ આપણે થઈએ એવી અપરિત
 મસોહું નેવેધ પ્રભુને વરીએ તે પણ અચુત્ત ગણાય, તેવી જોએ
 તેના લાભ ન મળે તે નેવેધ તે અત્યંત પવિત્ર હોય જોએ મસોઈ
 મારે તે રસોગમા પાણીનું નાસણ જુદું જ લરી રા મુ હોય તેમથી
 વાપરતું પાણીઆરા ઉપર મહોટા અક્ષરે વળી રાખતું કે ' પાળામા
 ટ્રેડએ એકું કે પાણીપીધિયુ વાત્તા બોળતું નહિ ' એમ જરૂર
 સમિયાનાગો ડાચો રાખવો, તેના નતી મૂઠા વાગણમા પાણી ફાટી
 પીતું અને તેને દુષકાનતી સાદ મીને મૂકું આપણે પાને

તેનો અમલ કરવો અને ઘડના ન્હાના મહોળા દેડ પાસે અમલ કરાવવો, નહિતર તેમા અમલ્ય સમૂહિમ છવ ઉત્પન્ન વાય તેનો વિનાશ વાય એક વાસામા ભેળા થેસીને જમનાથી બુદ્ધિ બગડે છે અને થેથી ગેગ વાયુ પડે છે તમા એકનાડમા મમુનિમ છવો ઉત્પન્ન વાય છે, માટે એકલા જુદા જમના થેમલું અને બચ્ચાઓ પણ એકલા જુદા જમના થેમે તેવી દેન પડાવવી પાછીનો ભગેસો આખો લેરો માટે નહિ માડના પ્યાવામા લઈ પાણી પીલું, એ વચ્ચે માટે ગણાય

૭ વિનય ગુણ

મનામા હકીને માનુ તથા નણ દ વગેરે વડિવ જતોને પગે (પાડવાની) લાગનાની દેન જડ ગમની, અને તેઓની દેડ આજા બતવી અને આનથી પાળવી, તેથી તેઓનો આપણા ઉપર પ્રેમ નરે છે તેઓ ગુસ્મે વયા હોય કે આપણે ગુસ્મે વયા હોએ પણ મોળને પગે લાગનાથી બનેનો ગુસ્મે ફર વાય છે પગે લાગલું અને ગુસ્મા ઢકી ગહેવો, એ બને નાના માથે હોઈ ગકે નહિ પગે લાગનાથી આપણામા નમ્રતા આવે છે અને નહિલો પ્રત્યે આપણો પૂજ્યભાન નરતો જાય છે વળી આપણને પગે લાગના જોઈ આપણા બચ્ચાઓ પણ આપણુ અનુકરણ કરતા ઝીળે છે, અને તેઓમા પણ સાગ ગુણ આવે છે દીકરીઓને પણ આની દેન પાડનાથી તેઓ સાસર મુખી વાય ૭ વિનય-ગુણમા અજ્ઞ અચીકરણ ગ્હુ છે ગામ્રકાને પણ વિનયને મહોરામા મહોરા ગુણ કહે છે માટે આ વિનયને નિરતર પાળવો, ઢદી ઠાડવો નહિ બલતરની સાર્જિતા પણ વિનય-ગુણના પાવનમાજ નહેલી છે

૮ વ્યવહાર લાયકાત.

બાળકોને આપણે નેહલે, ઉપાશ્રયે લઈ જતા

તેઓને દેવગુરુન પગ લાગ્યા તથા દર્શન કર્યા શીખવતું, તેની તેઓ ધરણી વાય અને તેઓમા મારા સસ્ત્રો જેવે તેઓના ગળી તમા કપડા સ્વચ્છ નાખના તેઓ બહાર જેના તેવા મના અને નાગાઉધાગ ન રખડે તેની ખામ સલાજી નાખતી તેમા આપણી ગોબા છે, નહિતર આપણી મિત્ર થઈ જાય છે તેઓ આપો વિરસ જે તે નાજોએ આપા કરે તેની દેવ ન પાડતી નહિતર તેમને અચ્છા ધનાથી માત્ર નહીં દુરથી નહીં બાળ જોતે નાનાર અનિયમિત આતપાન ન ગમતું તેમા ૧૨ વખત ભૂખતીજ નડે છે એમ ન માનતું, રડનાના બીજા કારણો પછી હોઈ શકે તે ગોવના અને તેના ઉપાય કરના સાત આઠ વર્ષના આગકોને નિગાળે છે જનશાળાએ નિયમમત્ર ભાવના મોક્ષવા ન જાય તો તેના ઉપર સાખ્તાઈ કરી એ આમતમા ટીકા ન વડું, પા માગૂં કરતી નહીં પ્રેમથી કે લાયકથી સમજાવીને મોક્ષવા

ધનનો ખર્ચ કરત્રસથી વધારનો આનંદ કેવી છે, તેનો વિચાર કરી તે પ્રમાણે નસ્ટની માગતી કરતી કપા સાત, ચાકખા અને અનકા નોણા ય તથા ખપ જેટલાજ પહેના, જેથી રખીને બોજ રૂપ થઈ ન પડાય શીતના ભરવા જેના નિર્દોષ અને સ્ત્રીઓને ઉચિત હોય એના ઉદમ વડે પતિની આનન્દના વસારો કરવો, જેથી તેમને તેવી ગાહત મળે અને તેમનું આપણા તરફ માન અને પ્રેમ વધે આનન્દના મંદ ન કરીએ અને શ્રીમતોના જેના કપડાઘર પાની માગતી કરીએ, તેને માટે તેમને પજનનાનું ચાલુ નખીએ તો પતિની રિકર-ચિતા વધે તેમને તેને માટે કમ્મ કરતું પડે, તેથી તેમના આહાર, નિદ્રા અને શરીરશક્તિ ઘટતા જાય અને પરિપૂર્ણ તેમના નાગેજગારને તથા દેહને હુનિ પહોંચે અને ઘન ધનહીન નભાવનો ઉપદય થઈ પણ માટે પતિના

મુખમાજ આપણુ મુખ છે, એમ માની દેઃ બાબતમા તેમની અનુજકતાએ ગહેતુ પતિ ઠે તે મર્ ની છે, ન-ની તે ાઇ નથી, તે વિચારતુ તેઓ બહાની વાક્યાપાક્યા ઘે આવે, તે વખતે હમતે ગહે મીક્ષ વચનવી તેમનો મત્તર કરવો, જ્ઞાન ભોજન વગેરવી તેમની બરદાશ ફરી પ્રમન્નતા મેળવવી, અને આપણે ાઇ ગહેતુ હોય તે અસ્કાગ જ્ઞે, સમતાવી ગહેતુ આવે કે તત્તજ આપણી રિચિદાની તેમને વ્હી વ્હાળો આપવો નહિ ખર્ગ વાન એ છે કે આપણે ઘરખર્ચ તથા ગરીબોમા આપણા વગની રિચિતિ પ્રમાણુ -રના ઘે વપરા મર્યાદાનાળા અને રકાઉ જાડા પહેરના, જેવી ખર્ચ આપણે વાચ, લોકો નિદા ન કું અને આપણી કુલીનતા નરે સ્ત્રીપુા અને કુંજનનાળા વસ્ત્ર પહેરનાની આપણે લગલગ નનન્ના જેના દેખા,એ, પર પુરપો આપણા તન્દ ખોટી ચેટા રે, તેમને મોહુ વનામા આપણે નિમિત્તરૂ વર્ધએ વગેરે વત્તુ દોપો ગું છે નળી કુચીઓનો છુડા કેર લઇ-ની ખોટો રાળ ન રેવો તેની તે લોકો આપણી મ-ની રે ઘરમા પાચ પેટીને તાળા હોય અને કેર પચીગ કુચીઓ લઇકતી હોય, તેનો અર્થ મા મમજવો ? એવો ખોટો રાળ ન રેતા માત્ર ગખનામાજ ખની ગોલા ઠે પગ પુરપોને હાથે સ્ત્રીઓ બગડી પહેરે, એ ખગથ કહેનાય કાચની બગડીનો ઉપયોગજ બ ન રેવો જ્ઞે,એ તેમા કાજ મોભાચ ગહેતુ નવી તેની બગડીને તૂટી કૂટી જતા નાર લાગતી ન-ની એ ખોટી કુંજન ની દૂ ગહેવામાજ નાણી સ્ત્રીઓની ગોભા ઠે

૯ વાણી પ્રયોગ.

અહી મુધી તે સ્ત્રીઓના વર્તનની નાત થઇ હરે તેઓની વાપી તથા વિચારની વાત કરીએ નાપી ર્જગ કે કોંગ ન હોવી

જેમજે, મીઠી-મધુર હોતી જોઈએ વાતનાતમા અપશબ્દો ન વાપરવા ઘણી સ્ત્રીઓ પોતાની દીકરીઓને તક, વાજણી, વાવા-મુઠ્ઠા એના ગળદોવી, અને દીકરાઓને મૂઆ, પીંચા, રોવા, નખો-ઢિયા નગેરે ગળદોવી અને નહુઓને નભાજ, નપીંગી, નખોત્તી, ઈત્યાદી ખરાબ ગળદોવી ગાળો ભાડે છે, તે બહુજ ખોટું કહે છે આપણને કોઈ તેની ગાળો દે તો કેટલું દુઃખ થાય ? તેનું દુઃખ તેને પાતુ કેમ ન થાય ? તે વિચારતું જોઈએ એના પરિવારમાં વહુઓ સામું બોવતા રીખે, આપણી મર્યાદા ન પાળે, આજ્ઞામાં ન ગહે તેમાં નનાજ પામના જેવું નથી એથી ઉપદ્રુ તેમના પ્રત્યે દીકરી જેવું નર્તન રાખી તેમના ઉપર હેન રાખીએ, તેમના ઉપર દયા રાખીએ તો તેના મ વામાં આપણે ઘણાજ સુખી થઈએ અને ઘરમાં સંપત્તિ રહેતું અને આખામાં અમી વસ્તુ જાય

બાળકોને ટાંક ટાંક કરનાથી તેઓ આપણો ડર છોડી દે જ અને કુશળતાને બે લે બગાડતા જાય છે, આપણી આમન્યા નાખતા આડે છે તમની છૂન માટે મીઠા નચનની મમજા આપની અને મારફ્ટ કરી પડે તો બહુજ ઝોડી, કોઈ નખતેજ, અણ-હાકે કરી નખતોનખત ટાંકનાની ગાળો દેનાથી તથા માનકુંદ કરવાની તેમના હૃદયો નમગા પડી જાય છે અને મહેતા વાય ત્યારે હિમતનગરના અને જેના તેનાથી ડગી જતાના થાય છે, બીજાજુ બની જાય છે પછી તે કોઈ રીતે હિમતનાન બની નામના નવી નાનપણવીજ બાળકે હિમતનાન, બળનાન અને હુશિયાર બને, તેની તાતીમ આપની જોઈએ તેમને નખતોનખત સાગ ઉત્સાહ-વચનોનાગી ગિખામણો આપની

બાળકોના નામ પા મૂળથીજ જૈન ધર્મને હાજે એના શુભ-મચન પાડના લક્ષ રાખતું જોઈએ જેના કે જિનચંદ, પ્રેમચંદ,

ચર્મચર, પિનયચર વગેરે તથા ભદ્રા, મુલદ્રા, મીતા, સવિતા, કમળા-
વતી, પદ્માવતી, મુદ્ધરી, દેવકુન્દરી, ચન્દ્રકુન્દરી વગેરે સાગ સાગ
નામ રાખના જોઈએ ઘરમા કોઈને તોછડે નામે ઘોડાવનાની
દેવજ ન ગણવી તેની તો તેમના મુદ્ધ નામને આપવું જાતે
બગાડી નાખીએ છીએ, પછી બીજાઓ તેની રીતે ઘોડાવે તેમા
શી નર્તક ? હેમચર અને ગિરવાય જેવા નામને આપવું હેમલો
અને ગિરલો કહીને અને હીંગી અને માતી જેવા નામને
આપવું હીરડી અને માતડી કહી કદી બગાડવા નહિ નામની
સાથે ભાઈ અને બહેન શબ્દ નરાગીએ તો તેવી તેમનું અને
ચંજિલામે આપણ માન નધે છે

વરને આગળે લિખારી આનીને ઉભો હોય તેના તિગ્ગડા
ની દરેક નહી ઘોડામાની પણ ઘોડુ આપીને અંગર મોકુ
આનરાતુ કહીને પણ તેને સતોર આપવો તિગ્ગડાર કુનાની
તેના દુખમા વરાગે થાય છે નથી હુમેશા સોની સગ્ગી સ્વિતિ
ગહેની નવી, માટે સાગી સ્થિતિમા ગંગીઓને કે આશ્રિતોને દાન
આપી લહાવો લેવો ઘટે છે

૧૦ નિદા-દોષ

પારજા દોષો જોવાની તથા પાગકી નિદા કુનાની કદી દેવ
ગણવી નહિ આપવું પણ દોષવી ભરેલા ગ્રીએ તો આપવા
દોષો દૂર કર્યા સિવાય આપણને કોઈને માટે થયે-જ ઘોડાનાનો
હુક કેમ હોય નકે ? ઘણી નિદા કુનાની ઉવરા આપણામા તે
તે જાનના દુર્ગુણ આવે છે, પગ્ગરે ચોકખી જીલ્લ મળતી નથી
અને નરકે જતુ પડે છે તેમા પણ સામાયિક ભક્તિ બહેનો
પારની નિદા કુને, ગામગપાટા હાકે કે નિ-થા કુને, તેમની અજ્ઞા-
નતા માટે તો કહેવુજ નુ ? ઘણી દીઠી વનમા ગઈ તો વનમા

લાગી આગ, એ કહેનપ્રમાણે શાંતિ મેળવના અને પાપ
છાડના ઉપાયે જ સામાયિક લક્ષ્યે અને ત્યાં પાપ તેજ રહે
કરીએ તો તેનું રૂળ કર્મબંધન સિવાય બીજું કાંઈ ન મળે અને
સામાયિકનું પચ્ચક્રઆપ પાપ કેટલેક અંગે ખડિત થાય ઉપા-
યે તેવી યિતિ હોય તો ઘેર સામાયિક કન્ટ્રી સાડ ગણાય
મતનપ્ર કે નવરાશનો વખત સામાયિક-લક્ષ સાન માન પુનઃકે
વાચનામા અને અભ્યાસ કરનામા અથવા નિર્દોષ ઉભો કરનામા
ગાળો પાપ ખરાં નિવા કરવી નહિ કરુ છ કે —

ઢાહુએ

નિદા પગ્ની જે કરે, કૂડા દેને આળ
મર્મ પ્રકાશે પગપા, તેની લનો ચડાડ

૧૧ કુર્મિવાને

લગ્ન વખતે દાણા ગાના, અપખંડા બોલના, એ જૈન
સ્ત્રીઓના મોટામા નજ સોમે મગણિ- રીતો ૧૧૧૧ વચ્ચે-
ના મુખમા વવારો વાય છે અને તેઓ જનપર્યંત એક બીજા
પ્રત્યે અતુલૂણ રહી પાનાનો દયતીર્મ માવે છે વગ્ન વખતે
ગનાતા ગીતોનો એજ દેતુ હોઈ શકે તેમા હાંચની આગિય
નીજ મુખ્યતા હોની જોએ વરિસોની હાજરી હોય, બદારના
ગુહસ્થાની હાજરી હોય, તેવે વખતે દાણા ગાતા આપણને
ગરમ કેમ ન લાગે ? માટે આપણે દાણા ગાના નહિ અને
ગનાતા હોય તેમા લાગ લેવો નહિ, ત્યાં હાજરી આપવી નહિ
ત્યાં જવો તો આપણી દીકરીઓ અને બીજા બેરાઓ ઉપર
સારા સંસ્કાર બેસે, એના નીતિના મુદ્દ ગીતા ગાવા નેહએ

મરના પાછળ અતિ રૂઢ કરવું, છાતી કૂટવી, શોક લખાવ્યા કરવો, એ રીતે શ્રીઓ માટે ઉચિત નવી મરના તેવી પાછળ આવતું નવી અને આપણે તેથી શરીર અને મનમાં દુઃખ વધ્યા કરે છે તેવે રખતે આપણે એની સાથે ચોટવો જ સખ ન હોય, નહિતર ચાલ્યા કેમ જાય ? એમ વિચારી ધર્મ-સાધનમાં રિગેય ચિત્ત જોડવું અતિ રૂઢ તથા કૂટનપીટનથી કેટલીક વખત નિરના શ્રીઓ ખૂણામાં મરણને શરણ થાય છે ગોખને લખાવવાથી અને રોજ સનારે મહો વાળનાવી કેટલીક રખત એ- ગોખમાં નના નના ગોક લખતા જાય છે અને એ ગેને ગોખનાળી સ્થિતિના અત આપણે નથી ઘણે મ્થજે બખર વચ્ચે ખુદ્દુ કૂટવા પીટવામાં આવે છે, તે તો મુદ્દલ ઉચિત નથી મરનારની પાછળ સનાભાવિત ગોક થતા રૂઢ થાય, એ બનવા યોગ્ય છે બાકી પાછળની મસારની રીટી જાળવના માટે જે જે કરનામાં આવે તેમાં મ્હોટ ભાગે બજાત્કાર અને ખોટી રૂઢી કે દુનિમતા સિનાય બીજી કલુ જોનામાં આવતું નથી, માટે કુલીન શ્રીઓએ આના કુન્વાજો અટકાવના તથા ઘડવા જોઈએ

હુલમી શ્રીઓની સોખત રૂઢી કરની નહિ બિચ જાતિની શ્રીઓ પણ દુર્ગુણી હોય તો હુલકીજ ગણાય છે તેની શ્રીઓની સોખતવી આપણામાં દુર્ગુણો પ્રવેશ કંઈ છે અને સદગુણો નાશ પામે છે એને મદગુણી થતું જ ગમે, દુર્ગુણી થતું કોઈ નજ ગમે, માટે સોખત સાગ માણમનીજ કરવી

પેર હુલકું ન રાખવું, ગલીર થવું કોઈએ કાઈ વાત આપણને રૂઢી હોય અગર કોઈની વાત સાબળી હોય તો તે પેરમાં રાખી ગળી જવી માલજેલી નાત ખોટી પણ છે, અને આપણે કુદર પાડી દીધી હોય

બીજાને બહુ દુખ થાય છે, તેમજ તે વાત જોડી છે, એમ નક્કી થયેથી આપણી નિદા થાય છે, અને આપણે વિદ્યાસ ઉદી ઠાય છે

૧૨ સહનશીલતા.

શાશ્વી સ્રીઓએ સહનશીલ વનાનો મહાન ગુણ કેળવ્યો છે. જો સહનશીલતા એટલે ખમી ખાતુ અગર સામે જવામ ન હતા સાલણી રહેતુ એ સ્રીઓનુ ખરેખર ભૂખા છે તેથી ઘરમા કલેશક્રમ અગર છે અને સ્નેહમુસપ વવે છે નાતનાતમા સ્ત્રીના જઈએ, કોઈ જરા આપણા હિત માટે બે શબ્દો કહે ત્યા ઉશ્કેરાઈ જઈએ તેવી પરિણામે આપણને બહુ હાનિ થાય છે આપણો સ્વભાવ સ્ત્રીડીયો થઈ જાય છે, કોન આપણને છાડતો નથી અને શાંતિનુ ખરુ શુખ આપણને મળતુ નથી આથી શરીર ઉપર પણ ખરામ અસર થાય છે પુરુષો કરતા સ્રીઓ ઉપર દુખના પ્રસંગો વરાગે આવે છે તેવે વખતે સહનશીલતાનો ગુણ કેળવ્યો હોય તો તે ઘણા ઉપયોગી થા પડે છે, દુખની અસર થતી નથી અને શાંતિપૂર્વક આનંદથી સહન થાય છે પણ કેટલીક અજ્ઞાન સ્રીઓ મેલાટોણાવી કાયર બની અગર ઘરદુખનો ઉપાય ન સમજાવી મુઝાનિ નાના બાળકોને રમજતા મૂકી કૂચે પડીને કે ઝેર ખાઈને આપણાત કરે છે એ તેમની જોણી બુદ્ધિ તથા અજ્ઞાનતાનુ પરિણામ છે તેથી તો તેમના બંને ભન ખગડે છે શાશ્વી અને કેળનાએડી સ્રી આપણિ કાળે પણ મુઝાતી નથી પણ ઉપાય શોધી આપ અને આપણને નીવારી ગકે છે તથા કાળકોને મમાવી સહનશીલતાવી શાંતિના ભી શકે છે

૧૩ પ્રેમ-ભાવ.

શ્રીઆમા પ્રેમરૂપી એવો આધ્યત્મ ગુણ છે કે તેના સદુપયોગથી તે મારે તો આખા કુટુંબને વગ ઠગી શકે પણ તેનો ઉપયોગ તેઓ મહોટ લાગે પતિ તરફ જે છે ખરી ત્રીતે શ્રીઆએ પ્રેમનો ઉપયોગ કુટુંબના દરેક માણસ, સગા-બહાસા, દામદાસી, લિમ્બુક, પગુનર્ગ અને અન્ય કે. પણ ગુણી જનને સ્વાધ્યાસ દરેકો જોઈએ. ગુણીના ગુણ જોઈ હૃદય થઈ અને તેટલી તેની મેના કરના દોડી જતુ જોઈએ, અને આ મનુષ્યદેહથી જોઈલું બીજાનું લાલુ થાય તેટલું કરી તેને મદદ કરી લેવો જોઈએ એવા કરવામાં કે અન્યનું લાલુ કરનામાં ઊંચ નીચ ગમે તે જાત હોય તેના કે નહાના મહોમનો સેદ ન ગણવો જોઈએ પોતાના સહનાસી મર્નને કુટુંબી માની તેની પ્રેમથી સેના કરવી જોઈએ બીજાને દુખી જોઈ આપણ હૃદય ખરે-ખરે દ્રવ્ય-પીગળવું જોઈએ દરેક જોઈનો ધારે તો આવો પગે પગાર અનેક ત્રીતે કરી શકે સત્તારીઓની આઊંચામાં ઊંચી દરજ છે

પ્રેમભાવ એ અર્થોક્તિ મ. ગુણ છે પ્રેમભાવની મનુષ્ય દેહ પ્રાણીના મન હરખ કરી શકે છે રાજ મહારાજનો પ્રેમભાવ પોતાની પ્રાણ પ્રત્યે હોય તો તેઓ પોતાનું રાજ્યતત્ત્વ નિર્ભયતાથી મુખે ચલાવી શકે છે શિક્ષાગુરુનો પ્રેમભાવ પોતાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર હોય તો તેની મુદર અસર જોઈલી ખવી થાય છે કે વિદ્યાર્થીઓ પોતાના ગુરુને માનપૂર્વક ચાહે છે, તેમના મુખ માધી ની-જના બોલ ઝીલે છે, અને તેમની ગાથાનું ત્રાયપરિણામ ઘણું ઉત્તમ આવે છે, બીજી મર્ન ગાથાઓ કરતા તેમની ગાથા ઉત્તમ પદ્ધતીમા મુખ્ય-જે તેમના ઉત્તમ મ. ગુણને લીધે તેની માન પ્રતિષ્ઠામાં ઘણું છે, અને મદદ પ્રજાજનનો તે પ્રેમ

ભાન મેળવી શકે છે સારો પેષાળી પ્રમલાન અને મીઠી વા
બીધી ઘાહુકના મન મેળવી શકે છે અને પોતાના નિવાવેષા
રમા રહેલુમદ નીચી શકે છે

તેજ પ્રમાણે સારી લાયકાતના બેરાએમા પ્રમલાન
મીઠી નાણી અને વિનય એ મદ્યુરો કુરતી ગીતે આપી પસંદ
હોય છે સુગુણી સ્ત્રીના રેડ કાર્યોમા તેના ઉત્તમ ગુણોની ભા
વના ઝગડી હોય છે એ સુગુણી ન સુગુણને વચ્ચે છે
સાચ બોલવુ એ સુગુણ એનો એક છે કે તેના શીયે બીજા
સુગુણો એક પછી એક આનતા જાય છે અને માણસની ઉત્તમ
કોર્તિમા નાણે થતો જાય છે સાસુમા પણ મૂંઝા ન શક
આતમી જે સ્ત્રીની સારી પ્રવાસ થઈ અને જેના મદ્યુરોની
સારી ગપ પડી, તે આખી જીતી પર્યંત વચ્ચે લાયકાતને
હીરે નુખી જીવન ગાળે છે, કુટુંબી વર્ગમા તે દુષ્ટા રૂપ થઈ
પડે છે, અને રનજાનિમા, પાણીએમા અને ગામના સર્વન
તેના ઉત્તમ કાર્યો અને રહેણીશીની ગુણો જાહેરમા આનવાધી
તે માન-પ્રતિષ્ઠા પામી શકે છે

એ ઉત્તમ મદ્યુરો પોતાના બાળકોને ઉછેરમા તેને ઘણા
ઉપયોગી થઈ પડે છે માતાના સુગુણોની હાથ બાળકો ઉપર
વહેલી જામે છે પુત્ર કે પુત્રી દેકે બાળક માતાના વર્ત-
નનો નારમો સહેલાઈથી મેળવી શકે છે, અને બાળક મોટું
થતા માતા મા અને પિતાના ગુણો પોતાની રહેણીશીમા ઉતારી
શકે છે મ ગુણોની બાળપણમા પડેની સુદૃઢ હાથ જીવગી
પર્યંત ટકી શકે છે પોતાના બાળક ઉપરનો માતાનો કુદરતી
પ્રેમ કેવળ અનૈમિક છે તેની જોડેલી પ્રમાણ કરીએ તેવી થોડી છે

૩ દીકરી પ્રત્યે માતાનો સદ્બોધ

૧ પ્રસ્તાવ કુટુંબ સ્થિતિ.

આપણા માતાના જોડે ગહેગમા મોલાગ્યથ નામે આનંદ ગહેતો હતો તે 'મર્મ' ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધાનત હતો, અને યથાગતિ 'મર્મ'ક્રિયા કરનામા તથા મુનિમહાગતઓની મેનાલક્ષિ કરનામા હમેના પ્રવૃત્ત ગહેતો હતો તેની સ્થિતિ મામાન્ય હોનાવી તે જોડે નાની સગંધી દુઃખમા વેપારની પગથુગુ ચીજો રાખી પ્રામાણિકપણે નેમ્તીના મામાન્ય રવો કરી પોતાના કુટુંબનો નિર્નાદુ અલાવતો હતો તેના ઘરમા આનંદમર્મને વિષે શ્રદ્ધા નત પ્રેમકૃપર નામે મ્ત્રી હતી તે બાઈ વ્યવહારકુશળ, શાહી, વિવેકી અને વિનયવત હતી તેને કમળાવતી નામે જોડે દીકરી અને કાલિલાલ તથા મણિલાલ નામે બે દીકરા એ પ્રમાણે ત્રણ રંગ (૭૩) હતા કમળાવતીને બારમુ વરસ ચાલતુ હતુ કાલિલાલ ચાર વરસનો અને નાનો મણિલાલ બે વરસની ઉમરનો હતો એ પ્રમાણે બને લાગઓની બાળનય ચાલુ હતી

૨ શિક્ષણ (અભ્યાસ)

કમળાવતીને તેની માતા નાનપણુવીજ મારી મારી વાર્તાઓ અને ગીતમણુધી સર્જોન આપી ઘડેજનપણી આપ્યા કરતી હતી તેની છ વરસની ઉમર વતા ૭૪રાતી લખના વાચનાના તથા બીજા વ્યાનહાગીક શિક્ષણને માટે ગામની કન્યાશાળામા અભ્યાસ કરના મૂકી હતી આઠ વરસની ઉમર થતા તેણે જૈનશાળામા ધાર્મિક જ્ઞાન લેનાનુ શરૂ કર્યુ હતુ અને અગિયાર બાર વરસની ૫ થતા બને શાળાઓમા અભ્યાસ કરી માટે

જ્ઞાન મેળુ થુ હુતુ, તેમજ ઘર તરફથી માતૃપિતાના ઉત્તમ સરમંગે
તથા ગાળામાથી મળતા બેાનને લીધે તેનામા ઉત્તમ ગુણોનો
પ્રવેશ થયો હતો

કમળાવતીમા એક મુખ્ય ગુણ એ હતો કે તે વખતને
મુદ્દય તકામો જવા દેતી નહીં, ગાળામાથી થેગ આરે
કે તરતજ પાછી ઘરકામમા લાગી જતી હતી અથવા તો પિતાના
બે નાના ભાઈઓને રમાડવામા અને માતાને સહાય કરવા જેવા
કામો શુ શુ કરવાના છે, તે તેમને પૂછીને તે કરનામા આનંદ
માનતી હતી જરા પણ નવગ બેસી રહેતુ તેને ગમતુ નહિ ન્યારે
ન્યારે અવમાશ મળે ત્યારે પિતાનો અભ્યાસ પામે કરનામા તે
વખત ગાળતી હતી

વળી ઘરમાથી પરવાની જપિરતા વખતે શ્રમકુવર-
ગામમાથી આવેલુ શીખલતુ, શુધલતુ કે કસળી ભરતલુ કાન
કરવા બેસતી હતો, અને કમળાવતીને રમને લીધે ગાળામા જવાનુ
ન હોય તો તે વખતે માતાની પાસે બેસી નાનપણથીજ તે
ફરેક કામ તાળજીથી શીખતી હતી શ્રમકુવર પા ખત રાખી તેને
આના ઉદ્યોગના કામ શીખવતી હતી, જેથી ત્રણવાર વરસમા તો
ઉદ્યોગદુષ્ટતુ તમામ કામ તે સીખી ગઈ થોડા વખતનો
પાળ બીવટ રાખી ઉપયોગ કરેલો, એ ગુણને લીધે તે સર્વ
કામમા કુશલ બની હતી

૩ કમળાવતીની લાયકાત

ગોલાગ્રચદ્ ગો જ્યા રહેતા હતા તે મટેવામા કુટુંબી
ભાઈઓના પન્ચીશ ઘરનો જલ્દો હતો. કમળાવતીનો ગાત
અને પ્રમુખો સ્વભાવ, તેની શુદ્ધિ, મિત્ર, મિત્ર, નર્મ-

કુશળતા, આનંદિત મુદર મુખકાન્તિ તથા મધુરી વાણીને લીધે મહેલનાના નાના મોટા સર્વ કુટુંબી જનો તેને બહેન કહીનેજ ઘોસાવતા હતા, અને સઘળી વહુઆડઝો તો બા કહીનેજ ઘોસાવતી હતી આખા મહેલના સ્વર્ગન વર્ગ ઉપર તેની અસંગકારક ધ્યાપડી ગઈ હતી ગામની જ્ઞાતિમા પણ તેની સાગી પ્રશંસા થઈ રહી હતી મહેલના કુટુંબી જનોમા મહેમાન-પરોપ્તા આવેલ હોય ત્યારે અગર જરૂરના પ્રસંગે રસોઈના કાર્યમા મદદ કરવાને ઘણીખરીવાર આમત્રણે આવતા, અને પોતાની માતાની રમ લઈ હોસથી કમળાવતી ઘોસાવનારને ત્યા જતી હતી મહેલમાથી ઘણીખરી તેના જેવડી બહેનપણીઓ શીવલુકામ, ગુથલકામ, રેગમનુ ભગતકામ તથા કુસબી જરીનુ ભરતકામ શીખવાને માટે બપોરના નવગરાની વખતે અનારનવાર આવતી, તેમને તે ઉમગથી શીખવતી હતી અને મહેલના ચોકમા આદની રાત્રિને નિષે કુટુંબી વર્ગના ઐગઝો ગીતો ગાવાને ભેગા વતા, ત્યારે તેમા પણ તે અગ્રેસર તરિકે સાગે ભાગ લેતી અને મુદર ગીતો ગવગવી મૌને આનંદ આપતી હતી

૪ પિતાની માહગી.

કમળાવતીની બાર વગસની ઉમ્મર પૂરી થવા આની ત્યા મુડીમા તેનું વેવિશાળ (સગપણ) નરેલું ન હતું તેના પિતાશ્રી મોહાગ્યચંદ ગેઠ કોઈ લાયક મુરતીઆ વેગે તેનું મગપણ કરવાની તજનીજમા હતા, પણ દૈવવશાત તેમને અર્ધગનાયનુ દગ્ગ લાનુ થયુ દિવસે દિવસે ગરીબ વસારે બગડના માડયુ, જમણી બાનુ તગ્ગનુ અર્ધુ અગ તદન ઝડાઈ ગયુ, અને પોતે વૃદ્ધ થયા હવે તેમનાથી કશું કમિમંત્રે

થઈ શકે તેટલું રહી નહિ હોય તેમને પોતાની પચ્ચુગ્ગલ વેપારની કુશળતા હોતી તે તત્કાલ બધા કંપની પડી તેમની તરફની હોય બીજાકુલ કમાણી મળી નહિ અને માલગીને લીધે વેપાર અને દલા વગેરેના ખર્ચ વધે, કાન્યા કે ઘરખર્ચના નીલાનનું સાવન બધા પડયું હતું, ગોબાગ્યથદ સોહની ઉમર તો ૮૭ વરસની થઈ હતી, પણ માલગી નહુ બબાનાને લીધે શરીર આઠી પડનારી તેઓ પરના થઈ ગયા ઘડના ખર્ચના બોજે અને ન્યનદાર નીલાનનાનું કામ પ્રેમકુન્દને માથે આવી પડયું પ્રેમકુન્દ ગીરના, શુથા તથા ભરનાનું કામ કરીને બાર મહિને આશર ઝોક મો રૂપિયા જેટલી કમાણી કરીને પોતાના રૂનામીને ઘરખર્ચમા મદદ કર્યા કરતી હતી, પણ હવે તો તમામ ખર્ચનો બોજે પોતાને માથે આવી પડેલો.

પ્રેમકુન્દ પોતે પ્રેમ તથા સ્વચ્છ ભરનાનું કામ સાફ જાણતી હતી, અને તે કામ બે વરસથી સમજાવતીને પણ ગીબનતી હતી શહેરમા જરીની ગણીઓ, કપડા, કમખા, પોશાક અને સાડીઓ વગેરે ભરનાનો નવો સારો વાપરો હતો, તે તે કામમા પાંચ પછ સારી હતી, તેથી માલીકરી બને- એ તે કામમાથી રોજ પેદા કરનાનું ધાર્યું, અને હ બાર મહિનામા તો એ કામની સાગી આનંદતને લીધે વીસથી પચીસ રૂપિયા જેટલું બને મળીને દર મહિને કમાણા થઈ ગયા આ પ્રમાણે જાન ઉપર વધે લેનાથી ઘરખર્ચની ઉપારિ પ્રેમકુન્દને ઝાઝી જાણના લાગી.

પ દીકરીના કુકુટન્યાએ લગ્ન

પોતાના રૂનામીની માલગીને અનીનણ વરસ થયા દી-રીની ઉમર ૫ ૭ વરસની વધા આવી, જેથી તેણે પ્રેરિશાળ કરી

તેના લગ્ન કરનાની ડરજ પ્રેમકુવરને માથે આની પડી પોતાના
કુળની શોભા કેમ વધારેની. તે પ્રેમકુવર સારી રીતે જાણતી
હતી ગાહેગમા પોતાની જ્ઞાતિમા પોતાનું ઘર કન્યાવિચર નહિ
કરનારમા ગણાતું હતું, અને તેના માગ સમ્મતર પ્રેમકુવરના
હૃદય પર પડેલા હતા, જેવી પોતાના ગામના હુગિચદ રોહના ગુણ
વાન પુત્ર જયચંદની સાથે પોતાના પતિની સલાહથી તેણે કમળાન-
તીનું કુકન્યાએ વેનિગાળ ક્યું જયચંદની ઉમર એકનીશ વરસની
હતી તે મારી કેળવણી પામ્યા હતા અને જૈન ધર્મના પ્રેરણાથી
અને શ્રદ્ધાનાં હતા એક મારા વેપારીના લાગમા તેને મૂલ્ય અને
કાપડની દુકાન હતી હતી અને દરવરએ આકાશથી એક હજાર
રૂપિયા લેટથી પોતાના લાગમા તેને પેદાશ હતી વેનિગાળ
થયા પડી હ મહિનામા લગ્ન કરનાનો વખત આવ્યો લગ્ન
નક્કી થયા તે વખતે કમળાનતીના મમ્મણ હુગિચદ ગેઠે વેનાને
ઘર આની ખાનગીમા ગત કરી કે લગ્ન વખતે તમારી અને
અમારી ગોલા વધે તેવો નિવાહ થવાને માટે નિવાહની તમામ
મામમી હું ગ્રામસ્થાની આપીશ, તેની કમી ફિર ગામગા
નહી ' આ સાત સાલજતા મોલાગ્યચદ તવા પ્રેમકુવર
અને જાણના પડી ગયા, અને તત્કાલ હુગિચદ ગેઠેને
કહી દીધું કે ' તમારે આવી વાત મોલામાથી જદિ બહાર જા-
કની નહિ, અમારે એની ખોટી ગોલા લેની નવી, અમે અમારી
શક્તિ અનુસાર બે દિનસમા નિવાહનું કામ ઉકડીશું પણ
કુળને ખાપણ લાગના દેના અમારે નિચાર નથી ' પછી પોતાની
શક્તિ અનુસાર ઘરના ખર્ચ કરી કમળાનતીના લગ્ન જયચંદની
માથે રૂડી રીતે કર્યા પોતાની આની સંતાનનાથી ગિથિતિ હોવા
હતા વેનાના ઘરના ચો એક દાણો પણ ઘરમા પડના ન

દીવો, તેથી ગોલામ્યથદ ગેહની તથા પ્રેમકુવરની ગામમા તન
શાંતિમા સાગી કીર્તિદેવાણી અને સૌ તેની નાહવાહ બોલના લાખ્યા

૬ માતપિતાનો પુત્રી પ્રત્યે સતોષ

પ્રેમકુવર—બહેન કમળાવતી ! હું ના પાત્ર વરસમા માગવી
બની શક્યુ તે પ્રમાણે ઘર સખધી વ્યવસ્થા રાખનાતુ તથા
સોડા સખધી રમોડ પાણી વાગેતુ દરેક કાર્ય જયણા પૂર્વક
કેની રીતે કરતુ, તે મેં તને જાણજી રાખી રીખ્યુ છે, વળી
ઘર સખધીનું બીજુ ખુબ જાર્ય-દણતુ, ભરડતુ. અ. ૧૧૪ નો
માતુ, જા કતુ, ખાડતુ અને સાદસુડ ગખતુ નમેરે ઘર સખ
ધી દરેક વ્યવહારે પગ્યુરા કાર્યો તુ સાગી રીતે જાણે છે
અને જગી મોકે છે આપણા ઘરના દરેક જાર્યોમા તુ પ્રતિ માણિત
૧૨ થયેની ઠા, એટલુજ નહિ પણ તુ તારે માસાજ તારા
મામાને ત્યાં છે મહિના હુમા ૧૨ જ મહી આવી છે, જેથી તેમના
ઘરના વણિગનો પણ તને સાગે અનુલન થયો છે તહે-
વાર આપિ પ્રસંગે જમાતને માટે જુની જુની નતના પકનાનો
તથા લેખા પ્રકાગની ગમેણ અને પરમામધી આવેલા મેમાન-
પરાગાગો માં તથા શુભ દાગે અવસરે જુની જુની
પ્રમારની સામગ્રીઓ અગાડી ઘરમા પાતાની જુનારે પ્રમાણે
કેની રીતે તૈયાર ગખની, એ સર્વ કાર્ય તારા માસાજમા
મહીતે અને આપણા મહેતાના મહસ્થ પાટારીઓના ઘરની
રીતસાત જોઇને તથા આપણા ઘરની રીતસાત પ્રમાણે
ગીખીતે તુ માહિતગાર થયેની ઠા, જેવી તુ તારા સાસરી-
આના ઘરનો કાર્યભાર તારી પાતાની નિવેશ્યુદ્ધિથી કૃશળતા
ભરીરીતે ઠપાડી કર તારી સાચુ અને નાહદોને તથા ઘનના તમામ
માસોને પૂરેપૂરો સતોષ આપી શકીશ, એવી મને ખ્યાની છે જેથી

તારી કાર્યકુશળતા અને મરુદ્ધિ માટે તાગ પિતાશ્રીને તથા મને
ઘણો આનન્દ વાય છે

પણ એક નાતની અને હવે નની ચિંતા ઉત્પન્ન થઈ છે તને
પર્યાયે હવે નરમો મામ બેઠવાનો જેથી દેશચાલ પ્રમાણે તારા
મામગીઆ તરફથી આજુ વાળના આનને આવની દીનાશીના
પ્રમગ ઉપર નનતેજના નિમ્ને આપુ નળાની તને તારા
સામરે મોકલનાની છે એ આજુ મબંધી માટે કેરી રીતે
તજનીજ ગખની, તે કાર્યનો નિચાત મને એક મહિનાથી વયા
કરે છે દી-ગીનો હુદ માનતર ઉપર છે, એ હુ મારી રીતે તપુ હુ
પણ માટે આપણા ઘઠની ચિવિતિનો અને બન્નગમા આપણી આબરૂ
મથનાઈ મહે તેનો ખ્યાલ ગખનાની પણ પ્રવચન જરૂર છે તાગ પિ-
તાશ્રીની માગીને લીધે તેઓ ત્રણ ચાર નર્થ વયા ખાટલાનશ
એ, હવે તો તેમનું અગમુદલ હુને જરી મરુદ્ધ નરી, તેમજ તાગ એ
ભાગ્યે નાના બાળક જેના છે, એ તપેની ચારનારમા તુ મને સારી
મદગાત હુતી તુ હવે મામરે જનાની હોનારી તાગ તન્દવી જે
ટેજ મળતો હુતો, તે પણ હવે બન વર્થ જવાનો છે હવેની
વનુ મરુદ્ધ કામનાજ મારે એ-વાજ કરતુ પડતો, અને તારા
પિતાશ્રીની માગીની સરગી માગનાર પણ માટે પોતાનેજ કંઠાની
ગેગે તેમનું સારી માતુ અને સાડ હોય ત્યારની વાત તૂટી છે,
પણ અત્યાગે માદગીના રખતમા તો તેમના આત્માને જરા પણ
દુઃખ ન વાય, એની રીતે મહાગીને મારે વર્તનાહ છે જેવી
ગીનપાતુ, ભરતનુ કે કસબી કામ જરી પાય પેમા ઘરમથના
માટે પેના કંઠાનુ કામ હાવમા આવુ છે, તે પણ હવે બગમર
ચાવી શમને નહિ તેમજ તાગ લગનપ્રસંગની ખગમતના દેના-
માથી પણ હુ પ્રેમૂગી મુક્ત વર્ત ગની નથી, એ વાત તો તુ જાતે

ઠે આરી સ્થિતિમા તારા આપ્તાનુ જામ હવે મારે થોડા વખ
તમાજ ઉકેનતુ પડશે, તેની મને ચિંતા વધારે છે

કમળાનતી—મા ! તમારે મારા આપ્તા મારે બહુ ચિંતા
કરતી નહિ આપ્તા ઘરની સર્વ વાતન માગથી કાંઈ અગત્યની
નવી આપ્તામા બોજ રોડીઆઓની દીમરીઓની પેઠે કરીઆન
ન થાય, અને ધોગ વાય કે મુલ ન વાય, તેથી મને કુખ
લાગતાનુ ની અગર ઓછુ લગાડતાનુ મારે કંઈ કારણ નથી,
હું કાંઈ અલસમતુ નથી તમે આજ મુઠ્ઠીમા મારે મારે ઘણું
ઘણું મહત્ત્વ ર્યું છે, એ તમારે ઉપનગ હું વહીવટા ભૂતુ તેમ નવી
અને તમારા ઉપનગને બે નો પુત્રી તરિકે હું વાગી ગેઠુ તેમ પણ
નથી તમે મને એ નખતે સાની જાગિર આપો અરથે મને મર્વ
મળ્યું, એમ હું માની લે શકી માન બે ભા.ઓ નાના છે,
તેને ઉઠરી મોગ કરે, અને ભા.ની ગા.ની દુગિઆગ કરા
એલે માગે મન આશાએ સરજ થશે માગ પિતાશ્રી તવા
તમે બને ર્મ ઉપર મહાનત છે, અને નીતિમય મહાવરથી
તમે મહુબ્યરહાન સવાની રદો છે, અને ખરા સકને સમયે
પા. મ.શુદ્ધિ સાચવા રદો છે, જેથી અનન્ય આપ્તા કુટુંબતુ
કટપા.જ થતો, અને મારા પિતાશ્રીને પા. હવે આરામ આરી
જગે તવા સર્વ પ્રકારે સકને સમય મદી મુખતો સમર જરૂ
પ્રાપ્ત થશે, એ પ્રમાણે માફ હવેબળ મને સચવી રહુ છે,
તે તમે બનેને માન અત મળના ખગ ભા.થી હું નિચે ન કંઈ પુ

વાહ ! પુત્રીના મુખેથી આરા મુદર સમઢા માલગી માતા તથા
પિતાને આનંદનો પાર રદો નહિ જા.ની દીમરીએ સાસરે જતા
પહેલા અ.પ.થી પોતાની દરજ બજારી લીધી, અને આપણી
ચિંતાનો બોલો ઓગ કરના પ્રયત્ન ર્યો, તે જા.ની ડાહી પુત્રી
પ્રથે બનેનો મહાભાર નથો અને બને સતોર પામ્યા

માતાનો સદ્બોધ

૧ સામાન્ય હિતગિક્ષા

૧ કરિયાવર વિષે પ્રેમકૃપા રહે છે જોડેન કમળાવતી !
 તુ ડાહી અને સમજણી પુત્રી છે એટલે માવતરની મિથિતિ અને
 મ થોડો પ્રમાણે થોડા કરિયાવરથી તારા મનને મ તોય રહી ગકને,
 જેવી તને હું ખ લાગે તેમ નવી એ વાત ખરી, પણ આપણી
 જ્ઞાતિમા ટહુસ્થ માણુમોએ કરિયાવર આપનાનો રિવાજ ઘણોજ
 વનારી લીધો છે વળી કન્યાપિક્ષ્ય કરનાર માણુસો પણ બહોળા
 હાથે લીકરીઓના દામ લેતા હોનાવી તેઓને પણ કરિયાવર કરતા
 અડચણ આનતી નથી, પણ સામાન્ય મિથિતા માણુમોને આના
 વધી ગએલા રિવાજને લીધે ઘણું વેઠવું પડે છે ટહુસ્થ માણુમો
 તો મોનાના દાગીનાઓ આણુમા વરાંચી આપે છે વળી પદ ગ,
 પટારા અને તામા, પીનળ કે જર્મનના ચામણો વગેરે
 અનેક ચીજો લીકરીને કરિયાવરમા આપતા આપણે જોઈએ છીએ,
 તેના પ્રમાણમા અમે તો તેવું કાગળી ગનીએ તેમ નથી માન
 યે પાત્ર જોડ હુગડા આપી અમારે મ તોય માનનાનો જે પણ
 તે કરિયાવર કરવા વગરે કિમતી કરિયાવર તરીકે માટે તને ઉત્તમ
 સદ્બોધ આપનાનો છે, તે તુ બગબર અગીલા કરીશ અને તે
 પ્રમાણે વર્તીશ એટલે તેવી તુ તારા માસરીઆના કુટુંબમા સારી
 રીતે માનપ્રતિષ્ઠા મેળવી ગકીશ અને સર્વ પ્રકારે મુખી
 થના પામીશ, તે જોઈ અમને વગરે હર્ષ અને સતોષ થશે

૨ કપડા વિષે—હાલના જમાના પ્રમાણે તારામા કેઇ પણ
 પ્રકારની આડકલાઈ નથી કેટલાક બેરાઓ તો બહુ ઝીણા અને

આજ વચ્ચે પહેરે છે, એ કાઠડી નથી એવી તો શરીર અરુઠ નવચ્ચા લેવા દેખાય છે અને તેમા પોતાની અને પોતાના ઘરની લાજમર્યાદા જળનાતી નથી સામાન્ય રીતે સારા લુગડાવત્તાથી નભાવી લેવું, એમાજ આપણી ગાણા છે ખપજોગા લુગડા લેવરાવના અને બે વર્ષ ચાલે તેટલી ભરતી રાખવી એ કીક છે, પણ વચ્ચે પડતો ખર્ચ કરાની પેટીપટારા ભરી મૂકવા, એ સાચું ગણાય નહિ તારામા આછકવાઇનો દુર્ગુણ નથી તેથી મારું મને એ બામત વચ્ચે જોનારું નથી

૩ ઘરેણાગાદા વચ્ચે આપણને જે સાપડવા હોય તે સલાહીને વાપરના અને જરૂર ન હોય ત્યારે અન્ય કામકાજની લીડ વખતે સાથનીને મૂકી રાખના ચારવાર તૂટી ન જાય તેની નલાજ રાખની હાવમા તો દર વર્ષે નવી નવી ફેશનો વનતી જાય છે અને નના નના ઘાટ થતા જાય છે, લેથો બીજાઓના ફાગીના જોઇને તેવા કરાનનાના મોહમા કે લાનચમા રસાવું નહિ અને ઘરના નડિયાની જગ્યા નિના પતિ પાસે તેના મનની આપવાની માગણી પણ કરવી નહિ

૪ ઘણાખરા ઘરોમા આપણે જોખએ છીએ કે પહેરના ઓઢના અને વાપરવાની ચીજો લાની આપનાના કે કરાની આપનાની પચાતનાજ કજઆ ચાલ્યા કરતા હોય છે કીકરીઓને અને વહુ-વારઓને પહેરના ઓઢનાના કોડ નની ફેશનો વધી પડનાને લીધે કોઇ રીતે પૂરા પડતા નથી, તેથી તેઓ ઘરના માણુઓને નકામા હોરાન કર્યા કરે છે અને નિરાત વળના દેતા નથી તેમા વળી વિનાહુ-આદિ સારા પ્રસંગે કે ચાર તહેવાર જેના ઉત્તમ દિવસોએ તો ઘરના ખેરાઓ તરફથી ઠેર ઠેર ઝંમઝા થતા નજરે પડે છે આપણે તો એની પચાતો અને કજઆકકસથી સત્ય દૂરજ રહેવું

એના ઉત્તમ દિનમાંએ તો પોતાના સાસુ, મસરા કે વડિલો આપણને પહેરનાવું જે ઝાટી આપે અગર કહે તે પ્રમાણેજ કરવું એમાજ પૂર્ણ સતોપ રાખવો, જેથી આપણી લાયકાત અને સન્માન વધે

૨ ઘડના કામકાજ મળેધી.

૫ જયણા વિષે—બેરા સ્મશાનતી ' આપણે શ્રાવક છીએ અને જીવોની દયા પાળવી, એ આપણી મુખ્ય દગ્ગ છે જેથી મનગે ઉઠીએ ત્યારથી તે રાત્રે નન દગ પાગે નિરાતે સૂ જઈએ ત્યાં મુધીમા ઘરના દગે નાર્યો જયણાપૂર્વક વતા તુ આપણે ઘરે જીએ છે, તે પ્રમાણેજ તારા ઘરે પણ તારે સલાળની જયણા પાળનાની ખત રાખની તને જયણા પાળનાની ટેન પડેની છે, તેમા આજસ કડી જયણાની ઉપેક્ષા કદી કરની નહિ એ આપણા અણમૂલો ધર્મ છે દરેક કાર્યમા જયણાની સલાળ રાખનાવી જનજતુઓ મરતા બચે છે અને આપણા મનર નીરાગી ગહે છે એ પ્રમાણે કરનાથી શુ શુ લાભ થાય છે અને સલાળ નહિ રાખનાવી કેના કેના અનર્થો (હાનિ) વાય છે, તે હું તને મારા અનુભવ પ્રમાણે હવે પછી મમજનીશ, તે તુ બગબગ ધ્યાનમા રાખજે

૬ નામિક વૃત્તિ સાચવની અને ગુણવત્ત બનવું, એ આપણી પહેલી દગ છે પાછવી આગ ઘડો રાત્રિ બાદી હોય ત્યારે પધારી-માથી જાગી ઉઠવું અતે પોતાના અનમર પ્રમાણે સામાયિક, પ્રતિક મણ, પરમાત્માતુ સ્મરણ આદિ જે કાક બની રાકે તે ડરી લેવું બાજ બચ્ચાઓની બનતી મલાજ લેવી પોતાના પતિ અને સાસુ, મસરા વગેરે વડિલનર્ગ નિદ્રામાથી જાગ્યા હોય તેમને પગે

લાગવું એ પ્રમાણે વડિયો પ્રત્યેનો વિનયભાવ માયવીને પત્ની દેવદર્શન કરી શુભકાર્યમા બેઠાવું

૭ આગેગ્ય—શરીરે સાત્ર નમ્વા રહેવા માટે કસરતની બહુ જરૂર છે પુરવોને કસરત કરવાના અને હરવા કરવાના જૂદા જૂદા માધનો અને પ્રસંગો ઘણા હોય છે અને મરોચ્છાગ્નિ વધારવાને તેમને ઘણે પ્રમાણે તકો રાસાનાનિઃ મળી રહે છે, પણ શ્રીઓને માટે તો દળવું, માડવું, નદી, કુના કે તળાવેથી પાણીના બેડા ભરી લાવના, હાથ તાણવી, ઘરના કપડા ધોવા, એ વગેરે ઘરના કાર્યોમા ઘણી સારી રીતે કસરત સાળાવું જ તત્ત્વ રહેલું છે શુષ્ક ઘરના ઘણાખણે જરા દળના ખાનગા કે પાણી ભરતા નથી, જેથા તેમના શરીરને કસરત નહિ મળવાથી તેમના શરીરના બાંધા ઘણા નમળા રહે છે અને તેથી તેઓ અને પ્રમારના ગેગમા શપડાય છે જેને ઘરમા કામકાજ કરનાવું હોતુ નથી, એવી કેવીઃ શ્રીઓના શરીર લોહી વગરના નિસ્તેજ અને પીળા પડી ગયેલા હોય છે, તેઓમા તાકાત દોતી નથી અને દરેજ વંધ-દાકતરને ત્યાં તેઓને હવાની ગીરીઓ ચાનતી રાખવી પડે છે માટે શરીરનું આગેગ્ય સાચવના સારું ઘરના દરેક મહેનતનાળા કાર્યો જાતે જ કરવાની ટેવ રાખવી બહુ જરૂરની છે

૮ ઘઉં, ખાજરી વગેરે જે કાંઈ દળનાવું હોય તે આગવે દિવસે સોઈ, ઝાઢકી ખરાખર સારું કરી રાખવું જોઈએ એ પ્રમાણે ન જરીએ તો ધનેડા આનિ અનેક અવજતુઓ ઘટીમા પીવાય જાય અને આપણને દોન વાગે દળના બેસતી વખતે ઘટીનું ઉપવું પણ ઊંચું કરી તેનો આગો હોય તે પાઠી નાખવો અને થાણુ વગેરે રાસાળથી સારું કર્યા પડીજ દળવાવું સારું કરવું જોઈએ.

આરસી તજનીજ ન રાખીએ તો ઘડીના ગાળાના ઢાળામા રહેલા
 છો તથા પાઞ્જથી ભરાઈ ગયેલા છનજતુઓ ઘડીમા દળાઈ
 જનાથો મરી જાય અને આપણા પેટમા તે લોટ જવાથી અને
 ગેરો ઉત્પન્ન થાય, તેનું દુખ આપણે ભોગવવું પડે પાછલી
 રાત્રે અમારાને નિપે દળવું પડે ત્યારે હીવો ફની ઘડી તળે કોઈ
 છન ભગઈ રહેવ હોય તેની તપામ કર્યા પછીજ દળવા બેસવું,
 કારણ કે ઘડી નીચેથી મર્ધ કરડવાથી ઘણાના છન ગયેલા
 સાલળ્યા છે આ પ્રમાણે દળનાવું નર્થ રાત્ર કરતા પહેલા પૂરતી
 સલાજ રાખની ઘટે છે વળી દળવાનું કાર્ય કરવામા આપણે
 તિથએ પાળવાની હોય છે તેથી બે ત્રણ દિનસ ચાવી રાકે
 તેટલો લોટ વહાણ વાતા પહેલા ફળી લેવો જોઈએ, જેવી ઘઘના
 ખીજ દરેક નામોને વેળાસર પહોચી ગમય

૩ પહેલા પહોરનું ગૃહકાર્ય

૬ સર્વેની પથારીઓ કે ખાટલા વગેરે હપાડી લેના, ઘર-
 માથી કચરો નાકવો, પાણી ગળવું અને નવુ તાત્રુ પાણી ભરી
 લાનવું તથા ઘઘના વાપગવાના વાસણો માજવા, એ પ્રથમ કરી
 લેવા જેના અગત્યના નામો છે, તે આપણી અનુકૂળતા પ્રમાણે
 એક પગી એક જથ્થાની નાળજી રાખી કરી લેવા જોઈએ ઘર-
 મા સાસુ નણદ કે દેરાણી, જેઠાણી વગેરે બીજા બેરાઓ હોય
 છે તેવી ઘઘના બના કાર્યો નાઇ એક જગુને કરવા પડતા નથી,
 પણ આપણાથી બની ગઈ અને માસુ વગેરે વડિલ તરફથી આપ-
 ણને સોંપાય તે તે દરેક કાર્ય ત્રિસાહપૂર્વક અને જેમ બને તેમ
 વેળાસર કરી લેવાની ટેન રાખની અને કામમા રીતી ખામી ન
 આવે તેની પૂરી સલાજ રાખની

૧૦ પાણી વિષે—પાણીઆરાની ઉપર નીચે તથા આગ-
પાસ વાળી સારું કરવું પડી રાતનાસી પાણી સારા ગળવા નતી
ગળાઓ ગળીઓ વગેરે વામણોમા ગળી લેવું ગળ્યાનો મ
ખારો ગળેવા પાણીથી વાળી લઈ જે નદી, કુના કે તળાવનું તે
પાણી હોય ત્યાં નાખવો આગળ પાણીમા ઘણાં જીવો
હિપ્પન થાય છે, તેથી પાણી ગળ્યા વિના વાપરનાથી બહુ પાપ લાગ
છે, વળી ગંદીરમા અનેક રોગા વાય છે અને આદા પડાય છે નમણું
માણસો તો હાથ પગ ધોના જેવા પરચુરણ કામમા પણ
ગાળ્યા વિનાનું પાણી કદી વાપરતા નવી ઘરની વપરાશ
માટે નદી, કુના કે તળાવેથી પાણી ભરી લાવનાનું હોય
તે પણ ગળીનેજ લાવવું પાણી ભરવાનું ગમ ગવાગમા
દાન પહેરે આગપણું જોએ, મરણ કે બહુ તડકે થયા પડી ભ
રવું હાથે નહિ ડાલ તથા સિંચણીઆનો ખપ પડતો હોય તો તે
પણ સલાળીને તપાસીને લેના કાગળ કે તેમા પત્ર જીવંતુ વા
ભરા રહેવાનો સલાન રહે છે

૧૧ જ્યેષ્ઠ—પુજો ઘરના દરક ઓરડા, ઓરડી, રમોડા
વગેરેમાથી સારી ગુલાળી સાવ ખૂબી વડે સજવારી કાઢવી
ખજુરીની સાવરણી મજવારી કાઢનામા કદી પણ વાપરની નહિ,
કારણ કે તેના પાંડાઓની ધાર ઘણીજ તીક્ષ્ણ હોય છે તેથી
કીટી, મકોડી વગેરે જીવા જીવંતુઓનો નાશ થઈ જાય
છે વળી તેની ફાસ પણ હાથના આગળાઓમા વાગી બેસે
છે ઘરનો વાગેનો જ્યેષ્ઠ એક ટાપલીમા ભરી લાઈ કોઈના પગ
તળે જ્યેષ્ઠ નહિ, એવી જગ્યાએ નાખવો

૧૨ વાસણો—ઘરના લોહા, થાળી, વામણ, પ્યાલા વગેરે
તમામ વાસણો પ્રથમ પુજણી વતી સારું કરી પડી માજવા

કારણ કે કાંમાના, ત્રાખાના અને પીતળના વાસણો રાતનાસી
મહે, તેના ઉપર ઝીપ્પા થવા વગેરે જનાત વળગી રહે છે, તે
મરી ન જાય માટે પુજવાની જરૂર છે અને બેડા, બોધરણા,
ઉનામણા વગેરે મોટા વાસણો પણ તપાસી ગળેલા પાણીથી
ઉટકીને માદ્ ઘ્યા પછી વાપરના બહેન ! આટલી શીખામણુ તુ
દરેક કામ કરનામા બગબગ ધ્યાનમા રાખજે

૧૩ દૂધણા-પોતાના ઘરે દૂધણા માટે ગાય, ભેંસ અને બીજા
પપુ ઠોર રાખવામા આવતા હોય તો એવા મુગા-અખોડ પ્રાણી-
ઓને ચારપૂજો નાખવાની, પાણી પાનાની, તેની ગમણુમાવી કચ્ચે
વગેરે કાઢનાની અને વખતસર દોહનાની મહાજા લેવી જોઈએ ગા-
યને વાગડી કે વાછડા હોય અને ભેંસને પાડી કે પાડા હોય તેમને
દોહતા પહેલા અને પત્રીવી પણ બગબગ વપરાવના જોઈએ વા-
છડા અને પાડાઓને અધુરા વપરાવના નહિ તેમને પણ
આપણા અચ્ચાઓની પેઠે પાણીપોષીને ઉઠગના જોઈએ વર
આગળ દૂધણા ઠોર રાખના, એ કુટુંબ વગેરેના મુખને માટે
વનાગે સાંત અને ગોલાભરેલું છે ગામડાઓમા દૂધણા રાખનાનો
વનાગે પરિચાવ હોય છે

૧૪ દૂધણા ઠોરનાથાને પરોઢમા વહેલા ઉઠી છાશ વલો-
વવાનો રિવાજ હોય છે, જેવી વલોણુ કરતા પહેલા દૂધ જમા-
વેલા ગોરસ તથા છાશ વરનાની ગોળી અને વલોણાના વાસ
વગેરે તમામ બગબગ તપાસી ઊના પાણીથી અચ્ચ કરના જો
ઈએ ગોરસ ઉઘાડા રહી ગયેલા હોના ન જોઈએ, કારણ કે ઉઘાડા
ગોરસમા જે જે કુદા, કસારી વગેરે જીવો પડનાનો

વગરે સભન છે માટે ગોરસ ગાળીમા પૂરતા પહેલાં બરાબર તપાસી લેના અને સભાજથી પૂરના એ બાબત બેદર-કારી રાખનાથી નોણું કરનારને ત્યાં સાપ, ઉંદર, ગરોળી કે બીજા પ્રાણી પણ પીવાઈને મરી જનાના દાખના બનેલા છે એ જ્યોતા એવી આખી ગાળી ભરાઈ જાય છે તેની ખબર પડતા માખણ અને દારૂ વગેરે ખાડા ખોદી ભોયમા દાટી દેવા પડે છે, કારણ કે તેકો પણ પ્રાણીના ખાનામા આવે તો ખાનાર પી-નાના પ્રાણ જાય છે માટે ઘરનું આણું કામ કરનામા ઘણી કાળજીથી સભાગ રાખનાની જરૂર છે

૪ બીજા પહેરવું શુદ્ધકાર્ય.

૧૫ બહેન કમળાનતી ! ઉપર ગણાવેલા જરૂરી કાર્યો તારે નન વાગતા સુધીમા ઠંડા પહેરે વેળાગર આગેપી લેના જો, એ અને તે કામમાથી છૂટા થકને તારે પાને તારા સામુ, નણક કે જેદાણી નગેરે સેવાપૂજા કરના જતા હોય તો તેમની માથે અગર તેમને પૂછીને સેનાપૂજા કરવા જરૂર, પણ જતા પહેલાં નરમા પતિ વગેરે વડિલજનો તરફનું જે કામ કામકાજ હોય તે અધુરૂં મૂકીને કે ન્હાના બાળકોને રોતા મૂકીને જનાની ઉતાવળ કદી કરવી નહિ, બેધી સૌને સતોષ રહે, કોને મન દુઃખનું દારૂ ન રહે

૧૬ પ્રબુદ્ધશનિ કે સેના ક્યાં પછી રસોડાના કામ મા પ્રવૃત્તિ કરવી તેમા નૂવાને જયબાપૂર્વક પૂજવો ઠંડી રાખમા વખતે ઝીણી જનાત પડેલી હોય માટે ઉપર ઉપરથી ની રાખ કાઢી નાખવી અને બેધ તથા

તેના આગલા પાછલા દરેક જાગે પૂજવા પ્રમાણવા વળી રમેશ માટે લાકડા છાણ લાવવા, તેમા સુદલ ઉતાવળ કરી નહિ કે બેઠરકારી રાખી નહી એ બળતણ બેના તપાસવામા તે ખરેખરી સલાખ રાખનાની છે

છાણ લાકડામા ઝીણા કથવા કે કીડીઓ, ધીમેધ આદિ જનાત મહુડેલી હોય છે અગર લાકડા સડેલા કે પોલા હોવાથી વખતે તેમા જનાતનો પાર હોતો નથી નળી કાનખતુર, વીછી, સાપના વળા કે બીજા અને જાતના જીવો તેમા ભરાઈ રહેલા હોય છે, જેથી તે ખરાખર બેધ તપાસી અને એકાદ પથર સાથે ખખેનીને લેના બેધએ અને લીલા લાકડા હોય તે બાળવાના કામમા લેના નહિ છાણ થાપેલા કે અડાયા હોય તે ભાગીને બેધ તપાસી ખખેરના અને ચાણાનતી ચાળીને લેના છાણ બે લીલા હોય તે અદરવી ક્યણે, ગરેલા કે બીજી જનાત ની-જે છે માટે આપણે બળતણ બાળવામા છાણ લાકડાની જયણા તે સૌ દરતા નિરોધ સાચવવાની છે

૧૭ રમેશ કરનામા પણ કાણે કાણે દરેક ચીજ બનાવતા જનાત અદર પડી મગી ન જાય તેની બહુ સલાખ રાખનાની જરૂર છે, તેથી તેના રક્ષણને માટે ચૂલા ઉપર અદરવો જરૂર બાવવો અને તે મેલો થતા અમુક દિનસે ખરાખર ઘોવરાની ફગી બાવવો, એ પ્રમાણે તેની ફેરવણી દરવી બેધએ રસોધ કરતી વખતે ગાક, દાળ, ભાત વગેરેના વાસણો ચૂલા ઉપર હોય ત્યારે કે નીચે ઉતાર્યા પછી થોડી વાર પણ અણુદાક્યા-ઉઘાડા રાખના નહિ મહા, દૂધ વગેરે ઉના ફગીએ ત્યારે તે પણ ઉઘાડા રહી ન જાય તેની સલાખ રાખની

રસોઈ કરતી વખતે દાળ, કઢી કે રાખડી વગેરે દરેક પ્રવાહી વસ્તુઓમાં ગરોળી વગેરે ઝેરી છોરા અદર પડીને રસોઈમાં ઉકળી જનાથી તેના ઝેરને લીધે ઘણું ઠંડાણ તે ખાનારના મોત નીપજ્યા છે, અગર તે અવજનવસ્તુઓના કમ્પા ખોરાકમાં જનાવી માણસો સખ્ત માદા પડવાના દેગો બનેલા છે માટે રસોઈના વાસણો બૃવથી પણ ઉઘાડા ન રહી જાય તેની પૂરી સભાળ રાખવાની છે તેમજ ઘરમાં વાપરનારે માટે દહીં, ફળ, ધી, તેલ, સાકર, ખાંડ, ગોળ વગેરે ચીજો આણેલી હોય તે પણ બરાબર દાઢીને રાખવી જોઈએ અને એ ચીજો ઉપર કીડી મકોડી ન ચડે તેની તજનીજ રાખવી જોઈએ વળી ધી, તેલ અથવા અથાણ તથા ગળપણના વાસણ અવગણે હુ મેશાં સભાળતા રહેવું જોઈએ રાત્રે સૂતા પહેલાં તે દરેક ચીજોના વામણો ઘરમાં ઉઘાડા ન રહી જાય તથા પાણીઆરામાં પાણીના વાસણો ઉઘાડા ન રહી જાય તેની સભાળ લેવી ઉદરમાં બિંદાડી વગેરે ઉઘાડી ન નાખે તેની ચોખ્ખી ધોતાની જાતે હુ મેશાં કરવી જોઈએ

૧૮ શાક—શાક સુમારવામાં પણ સભાળ રાખવાની જરૂર છે લીંદા અને ગરેલા વગેરે ફાવાક માં જો સડવા જણાય, તે તેમાં જરૂર એળો હોય છે, તેમજ બીજા ફેરવામાં ગાકોમ પણ ઝીણી છનાત હોય છે, જેથી છાંરા કે નોકરો પાસે શાક સુમારવનું નહિ, પણ બરાબર જોઈ તપાસીને કામ કરી શકે તેવાની પાસે તે સુમારવનું જેમ તેમ જલદી જનદી ઠંડાવે પાડી આપે તેવાનું તેમાં કામ નથી બનતા સુત્રી ધીરજથી મોટા માણસોએ કે આપણે જાતે શાક તપાસી જોઈ સુમારવું, એ વગરે સાર છે

૧૬ મામગ્રીની ચીજે—ગમેષની મામગ્રીની ચીજે ચોમા સામા વગરે સલાળવાની જરૂર પડે છે હળદર, મગ્યા, મગાવા, હીંગ, નાણાજીર વગેરે હવેજની દરેક ચીજે ખાડી રાખી હોય તેમા અને આખલી કોદમ વગેરેમા પણ ચોમાગામા છનાત પડી જાય છે, તેથી વગસાદ ખર્ચ પડે કે તરતજ ભરેલા વાસ શુભાથી તે ચીજે બહાર કાઢી, તડકે તપાની, ચારણી વતી ચાળી, સાદસુદ કરી નવેસરથી ભરી લેનાની સલાળ રાખની છનાત હોય તો તેવી ચીજે તડકે નખાય નહિ

૨૦ દાળ, ભાત, કઠોળ વગેરે ચીજે પહેલાથી સો, ઝાઝકી સાદ કરી ગખની અને જોઈ તપાસીને વાપરની મગ, મક, ચણા, વાવ, વટાણા વગેરે સર્વ કઠોળ નક જાત છે, તેને મડતા કે બગડતા વાર લાગતી નથી તેમા ભુડ, વનેડા, ઝેળો, જગવા વગેરે છનાત ઉપજી જાય અને મલાળ નહિ લેનાવી ચોખા અને દાળમા પણ બાચકા બાઝી જાય છે એ બાચકામા તો માટી માટી ઝેળો હોય છે માટે સીડુ સામાન બધોગના અવગણને નખતે સુગરનાની અને સલાળનાની ટેન રાખની, જેવી છનાત મરતી બચે

બાજીની લોટ પણ વગરે દિવસ રાખવાથી કડવો વધ જાય છે માટે ખપ જેટલો દિવસ અને બે ચાર દિવસમાજ તાજે તાજે વાપરી નાખવો ઘઉંના લોટને પણ અમુક દિવસે રૂઠુ પ્રમાણે કાળ પહેાચી જાય છે તે બાખત બીજાઓને પૂછીને તેની મર્વે વાતો પણ ધ્યાનમા રાખની

૨૧ રાત્રી વખતે અનાજ વગેરે દરેક ચીજ નો તપાસી બગાબર સાદ કરીનેજ વાપરની કોણ પણ બહેન વ્રત, નિયમ કે ઉપાસ વગેરે ન કરી શકે તો પણ પિવેકપૂર્વક ઉપર બતાવેલી જતનાથી ઘણાં સલાળીને કહે તો તે

પણ પુત્ર ઉપાજન કરી શકે છે બહેન ! આ સઘળી
નાનનો કુલ માર એ છે કે ખાનાનું અનાજ વગેરે અને
પીનાનું પાણી સાથે શુદ્ધ અને અન્ય રાખીને વાપરજે,
તેથી તારા સામગ્રીઆમાં ઘનના બધા જાત નીરોગી રહેશે અને
તારા કુલમર્ચની પ્રસરણ થશે

૨૨ બહેન ! તારા ઘરના વૈભવ અને સંપત્તિ પ્રમાણે સનાર
સાજ અને વખત બધી રમોઢ વિવેકપૂર્વક રાધી ઘરના દરેક
જાતે પ્રખત ચિત્તે અને હસતા અને જમાડજે અને સામુ,
સમરા વગેરે તમામ નાના મોટા બાળકો જમાડીને પછી તુ
જમજે આ પ્રમાણે ઘરના દરેક કામમાં નિર્વહ, એ વહુનારોની
ખરેખરી ફરજ છે

૨૩ બહેન ! તારી રમોઢને કાચીપામી, ખાગીગળી,
ખારીમોળી કે તીખી કોઈ કહે તેથી ગભરાવું નહિ કે રીસ
ચડાવની નહિ પોતાની ભૂલ, ખામી કે સરતચૂક થઈ
હોય તે મુદારી લેની, અને જરૂર પડે તો સામુ કે
જેઠાણી વગેરે જે વડિલો હાજર હોય તેમને પૂછીને રમોઢના
પ્રમાણમાં હોજ, મમાવા વગેરે નાખના જેથી તેમના ઘરના
ગિનાજ પ્રમાણે રમોડ સુવર્ગી જરો

૨૪ નાના દીયર કે નાની નણદ વગેરે છાંરાઓ જમવા બેમે
ત્યારે જેમને ખરાખર ફાવતુ નહોય તેનાની પામે બેસી તેમને ખરાખર
બહાવથી જમાડજે જમતી વખતે નાના બાળકોના શરીર ઉપર
અને ભાળા ઉપર માખીઓ ઉડતી ફરતી હોય છે, તે ઓચિતી
દાળ, કઢી, ફા સાત વગેરેમાં પડી મરી જાય છે, અને તે
ખાનાના કોણીઆમાં ચાવી જાય તો થોડી વારમાં જ તેમને
ઉગી થાય છે અને જંગેલું બહુ બહાર નીકળી જાય છે માટે

ખોરાકમા માખી ન પડે તેવી નાના બાળકો માટે ખાસ સલાળ રાખવી આવશ્ય, ભાદરના માસમા તો માખીઓનુ ઘણુ જોગ વરી પડે છે તે વખતે ઘરાબર ધ્યાન ન રાખે તો મોટાઓને પણ જમતા જમતા માખીઓ બહુ હેરાન કંડે છે એ વખતમા તો રસોઇ વખતે અને ખીરસતી વખતે રસોઇના વામણુ યોડા વખત પણ ઉઘાડા ન રહી જાય, તેની ઘરાબગ મલાળ રાખવી પડે છે

૨૫ એઠવાણી—જમી રહે કે તરતજ પાટલા ઉપરથી થાળીઓ લઈ લેવી અને એઠવાણી એક વાસણમા ભરી લઈ તે વામણુ મોટા છીંચાથી ઢાંકવુ જેથી માખીઓ વગેરે તેમા પડે નહીં બરી એઠવાણી એઠી કંઠેને તરતજ, ગાય, ભેશ, વાઠરડા, પાડા વગેરે ઢારો હોય તેને પાડા ફેવી જો ઢાર ન હોય તો મહેલ્લામા ન્યા નખાતી હોય ત્યા એક બાથુ સલાળથી રેડી ફરી બેદરકારીથી કે બીજા કામમા રોકાઈને તેને ઝાઝી વાગ પડતર રાખવી નહિ, કારણ કે તેમા પળે પળે અમૂર્તિમ શ્વેત ઉત્પન્ન થાય, તેના આપણને દાપ લાગે છે

૨૬ ચૂલાનુ કામ કરનારને ચેતવણી—દાઝવુ કે સળગવુ. ચૂલા પાસે રાખનાર બહેન બગબર સલાળ ન રાખે તો દિઠતા બેસતા સાડલાના ઢેડા કે લુગડાના કોઈ પણ ભાગ અગ્નિની ઝાળ અજાણતા અડી જનાથી કે તણખા ઉડનાથી એકદમ સળગી ઉઠે છે સાત એસાનતા કે દાળ વઢીના વાસણુ ચૂલેથી ઉતારતા હાથમાથી લથડી પડવાને લીધે, તેની વગરગતી ચીંતે હાય, પગ કે શરીરના કોઈ પણ ભાગ ઉપર પડવાથી એકદમ ઝાઝી જવાય છે આવા દાખલા અનેક ગામમા ઠેર ઠેર

બને છે અને લુગડા વરાળે સળગી ઉઠનાથી અને અનિમે દાઝનાથી માણસ ત્રામવાયક દુખ વેડીને સારના કુળા છતાં ચીંગા પાડતા મરો જાય છે માટે ચૂલા પામે રાધનાને આ બામતમા બહુ સલાખવી કામ લેનાની જરૂર છે મહેજ ગરવત થનાથી ઘડી વારમા ખરામ પરિણામ આવી જાય છે નાના બાળકોને તો ચૂલા પાસે મુલ્ય આનવા દેવા ન લેડ્યો

૫૭ બળતા કપડાં ઓવનાના ઉપાયો—(૧) મળનાર માણમે પોતે બળતા કપડાં મસળી નાખના અગર બની ગઈે તો બળતા સાડલો કાઢીને એન્ડ્રમ ફર દેહી દેવો અને બીજા બળતા કપડાં તોડી વછાડોને દેહી દેના તે વખતે નવત્રા વડ જવાય, તેની જરા પણ શરમ રાખની નહિ, (૨) એમ ન બની શકે તો એન્ડ્રમ બોય પડી આગોળવા મડી જવુ, જેવી બળતા કપડાં સળગનાતું વરાળે જોર કરવે નહિ, (૩) બૂમો પાડનાથી બીજા માણમે દોડતા આવે તેમણે ગાફક, કામગો ઓફાગ, જાજમ આદિ જે કોઈ જાડી અને ભારે વસ્તુ હાથમા આવે તે દાઝના અને બળતા માખસ ઉપર દાકી દેની કે તેના ગરીરે લપેગી નાખની, જેથી લુગડા સળગતા હુને તે અદરથી તરતજ ઓવના, જરો પણ બળનારના શરીર ઉપર પાણીના ઘડા કે હાગ કદી નાખના નહિ પાણી કે હાગ રેડનાથી તો શરીર ઉપરની બોળ એન્ડ્રમ ઉતરી જાય છે અને બળનાર તેથી વધારે દુખી થાય છે

૫૮ દાઝેના ભાગ મટાડનાના તાત્કાલિક ઉપાયો—(૧) બીજા સારી દના મળતા પહેલા દાઝેલા ભાગ ઉપર તનતું તેલ સિંધ્યા જરવું, (૨) દરેક માણમે પોતાના ઘરમા અઢી ભાર બોદાર અને અઢી ત્રણ ભાર તેવખરના અઢી રાખી તેની રીશી પાચ તોડા પજનની કાયમ ભરી રાખની તેના દાઝેલા

ભાગ ઉપર અને ફરતો લેખ, દાઝે કે તરતજ ડરી લેવો અને થોડી થોડી વારે રૂના કે હુગડાના પુમડાથી તે ચોપડયા કરવું સામાન્ય દાઝવાને તો આ દના તરત લાગુ થનાવી ફેડવા પણ ઉપડને નહિ અને તરતજ શાંતિ આની જશે, (૩) રાજા અને તેણ વગેરે ચીજો તાસકમા ફીણીને તેના લેખ કરનાથી બળતરા શાંત પડે છે અને દરદ મટે છે અગર ઓછી પીડા કરે છે વધારે દાઝનારને માટે તો આ ઉપાયો કરવા છતાં શાંતિ ન થાય તો ડાઝરની મદદ તરતજ લેવી, એ વધારે ઠીક ગણાય

૫ બપોર પછીના અવકાશનો ઉપયોગ.

પદ્મ રમોડ તથા ઓઠવાડના કામમાથી પરનાર્યા પડી સામુ નગરે વડિલો બતાવે તેકામ અગ્ર પોતેજ યાદ કરીને સીધુ સામાન મુધારવાનું હોય તે કામ કોઈ કોઈ વાર કરવું ભરત, ગુથણ કે શીનણનું કામ કાઢી રાખેલું હોય તો તે ડગના માંડણુ અથવા ઘરના ગોદડા, ગાદલા, ઓસીકા, ચાકળા, અસ્તર વગેરે જે જે ચીજો તૂટી ગઈ હોય કે ફાડી હોય તે દુરસ્ત કરનાનું તથા પહેરનાના ફાટેલા ડપડા સાવનાનું વગેરે કામ કરવા માંડણુ વળી ગામમા ભરત, ગુથણ, શીનણ શીખનાની ઉઘોગશાળા હોય ત્યાં અગર ધાર્મિક અને નીતિનું જ્ઞાન મળે એવી કોઈ સારી સરથા આવતી હોય ત્યાં તારા મામુ કે વડિલોની રજા લઈ અભ્યાસ કરવા જવું આ પ્રમાણે હરકોઈ કામમા ઘટિત જણાય તે પ્રમાણે અવકાશના વખતનો ઉપયોગ કરવો, એ સાથી વધારે સારું છે નડામી વાતો કરનામા, કોઈની નિંદા કરનામા કે આળસુ થઈ દિવસે સુષ રહેવામા કદી વખત ગુમાનવો નહિ

૬૦ ચોટલો વાળવો—બૈરાઓએ નહાવાના પ્રસંગે માથાના ચોટલા પણ બરાબર ચોળીને ધોવા જોઈએ ચોટલાના વાળ બરાબર સૂકાઈ જતા પોતાના સાસુ જે ઠાણી કે નણદ પાસે ચોટલા જોવરાવના આપણે પણ તેમના ચોટલા જોના આ પ્રમાણે જોવરાવતા રહેનાથી ચોટલામાં જૂઓ રહેશે નહિ ચોટલો વાળતા જૂઓ નીકળે તે વાળમાં ચડાવી એક ફેરે હાથડાવાળી જ્યોત્તે નાખવી ફેરવીએક અન્ય જાતિઓમાં અજ્ઞાન બૈરાઓ લીંબોને નખ ઉપર ચડાવી મારી નાખે છે તેમ કરવામાં મહા પાપ છે, એમ સમજાવી તેમને લીંબો મારતા બંધ પાડના

નાના છોકરાઓને પણ નહવરાવી તેમના માથાના ચહેરાઓની માફ રાખના અને નાના બચ્ચાઓને વરરાની બપોરના બે ચાર ઘડી પાસામાં કે ઘોડીઆમાં સૂનાડના અને મીઠા વચ્ચે હાવરડા ગાતા ગાતા તેમને ઉઠાડના બરાબર ઉઘીને ઉઠ્યા પછી તેઓ આનંદથી રમ્યા કરશે બાળકોને કંઈ આ કરનાની ટેન પડવા જેની નહિ તેમને હમેશા નહવરાવનાની, નિયમિત વખત પ્રમાણે ધવરાવવાની કે બવરાવનાની અને કપડા વગેરે પહેરાની રમત કરનાની માતાએ બરાબર સલાહ રાખવી બાળકની મુખમંત્રિ અને તેની મુઘડતા ઉપરથી માતાની કિંમત અકાચ છે, તે વાત તુ હમેશા લક્ષમાં રાખજે

કેવીક બહેનો બાળકને તરસ લાગી હોય અને નેંઢે પ્રાણ આવે ત્યાં મુની પાણી ટોવાનું કે પાવાનું ભૂલી જાય છે અને ઘરના બીજા કોમોમાં મુથાઈ રહે છે, તેથી બાળક હેરાન થાય છે, મોટે તેને પાણી પાવાની ભૂલ કદી કરવી નહિ બાળકને ઘોડીઆમાં સૂનાડતી વખતે બોલા માહેના લુગડા બધા બહાર

કઠી ખોયુ ખ ખેતીને બાળકને મુનાડવુ અને પત્રી ઓઢાડનાના લુગડા ખ ખેતીને બરાબર જોડ તપાસીને બાળકને ઓઢાડવા સાકે કર્યા વગરના લુગડાના ગાલામા વીંછી વગેરે જેવી જીવ ભરાઈ રહેલા હોય, તેના ડખથી બાળકો એવિંચિતા નગરદરદે ચીસો પાડતા મરણ પામ્યાના દાખવા બનેલા સાલજ્યા છે, માટે મુનાડનામા અને ઓઢાડનામા બાળકની પૂરી સલાખ રાખવી

૬૧ ચાનણુ—ચહા પીનાના મહાવરાત્રી માતાનુ ધાનણુ સુકાઈ જાય છે અને તેના શરીરનુ લોહી બગડે છે, તેની અસર બાળકના શરીર ઉપર થાય છે આજ કાલ ચહા પીવાની દેવ પ્રાય ફરેને હોય તે એ રિવાજ પણ ઘરમાથી બંધ રૂના જેવો છે તે પીનામા કોઈ પણ પ્રકારનો શુભ નથી અને પીનારના શરીરને બગાડે તેના અનેક પ્રકારના દોષો તેમા રહેલા છે જરૂર હોય તેમણે ફર નાપરનુ માફે તે માતાએ પોતે ચહા પીવી નહી અને બાળકને ચહાની દેવ મુદલ પાડવી નહીં બાળકને માટે વરાંરે ધાનણુ આવનાને સાફ માતાએ ઘરની બનાવેલી તાજ અને મીઠી છાગનો ઉપયોગ હમેશા કરવો સાગે તે સનારમા વલોણેની ઉત્તે એવી તાજ મીઠી છાશ બે ચાર વાટકા પીની તથા વળી ખોગકમા જમતી વખતે બાજરીના રોટલા સાથે અગર ભાતમા છાશ દૂધવી વાપરની ઝેણી ગરીબાળા માદા માણુએને પણ નાજન અને વેત્રો છાશ પાકને સાજ કરે છે હમેશની બનાવેલી તાજ છાશ એ બાળકના ચાનણુ અને શરીરની મુખાકારી માટે આપણા દેશમા તો અમૂલ્ય અમૃત કે ઉત્તમ દવાની રમકૂંપી સમાન છે

૬૨ દૂધણુ—ઘરે દૂધણુ હોવાને લીધે ગામડાના લોકોના શરીર અને હાડ મજબુત અને તન્દુરસ્ત હોય છે, તે દહીં,

હવે અને તાજી છારાના પ્રતાપ દે હાનના સમયમા ઘર આગળ
 ફૂંટણુ એ કામધેનુ સમાન છે અગાડિના વખતમા ઘરેઘરે
 ફૂંટવા સખતા હતા ફૂંટણા નખનાર મનાય નોખરશી કે
 સઘ જમાડનારની પંડે પુન્ય ખાનનાર ગણાય છે તેના ઘરે
 રનામીલા ના ઘરની પવિત્ર બહેનોના પનોતા પગના ધાય છે
 વળી પોતાને આગળે મુનિ મહારાજ પનારતા ઘનની મામમી
 તૈયાર હોનાને લીધે વહોરાનનાથી ઉત્તમ લાભની પ્રાપ્તિ ધાય છે
 અને ફૂંટણાવાળાને ઘેર રમતા બાળક-આઓની લીની નાડી
 નાડ રહેવી નજર પડે છે બહેન કમજાનતી તારા ઘરે તે
 કાયમ ફૂંટણુ રાખે છે માટે એ સર્વે કામ ગીખી લઈ, એ
 કામનો કારસાર તારા પડ ઉપર ઉપાડી લેવાની તુ વગરે મુખી
 થઈશ એ મારો આશીર્વાદ છે

ગૃહકાર્યમા ઉપયોગ

૬૩ ચંદ્રના—બહેન, આપણા આનન્દમંતે અંગે હવેની
 જ્યણ પાગના માટે પોતાના ઘરને નિરે નસ ઠેકાણે ચંદ્રના કે
 ઉપેચ ખાનનાનું જેન ગાઓમા રૂમાવેલું છે ન્યા પ્રમાણે ખાન-
 વાથી હવેના રક્ષાપુની સાથે આપણા પોતાનું તથા કુટુંબના
 માણસોનું સાગી ગીતે ગ્વલ થના પામે છે તે નસ ઠેકાણાના નામ —

૧ ચૂલા ઉપર	૬ ઘર દેહરાસરની જગ્યા ઉપર
૨ પોગીઆન ઉપર	૭ સામાયિકાદિ કરનાની જગ્યા ઉપર
૩ નહાનાની જગ્યાએ	૮ નોવણાની જગ્યા ઉપર
૪ જમનાની જગ્યાએ	૯ ઘટ્ટી ઉપર
૫ સૂનાની જગ્યાએ	૧૦ ખાડણીઆ ઉપર

સા ૧ માનવનાળા ઘરોમા ખપાડામાથી પનનના જોશ વખતે
 અત્યંત રળેગી નીચે પડે છે અને ચૂલા ઉપર રસોડાના નાસણે

ડિવાડા રહી ગયા હોય તો તેમા અને જમતી વખતે લાણુમાં રહેતી, જ્યેગે અને અનેક પ્રકારની છનાત ખરી પડે છે તે ખોરાકમા જનાથી વખતે ટુખદારી પરિણામ આવે છે અને ગરે અવાગે હાપગના ખપાડામાથી અને માલારા ઉપગ્રથી મેળા મેળા સાપ નીચે ખાટલામા કે પથારીમા પડવાથી અને ટુકવાથી માણુમેના આચિંતા માત નીપજ્યાના ખનાવો ખનેવા નજરે જોનાય છે અને સલાળાય છે, માટે લખેલ ઠેગાપે ચદરના કે ઉલેચ ખાનના રિવાજ પ્રગસાપાન અને જરૂરનો છે માટે તે ખાનનામા આગસ કરતુ નહિ માળખવ મેડીયાળા મકાનોમા તો ઈત અને મીલીંગ જડાને છે, તે ચદરનાની ગરજ સારે છે તોપણ ચૂલા ઉપર તો મહુએ ચદરનો અવગ્ય બાંધવો જોઈએ

૬/ પથારી-પાગરુ-બહેન, ગત્રિનો મોટો લાગ સૌને પથારી-મા ગાળનાનો હોય છે આપણી જાતના સુખ માટે અને નિરાતે નિદ્રાને આધીન થના માટે ગાલા, ગોડા વગેરે બિજાના સ્વચ્છ અને સુદૃઢ ગળના જોઈએ તેમા માકડો પડી હેગન ન જે માટે તેને હુમરા તપાનીને લીની હના દડાડી દેવી અને ખાટલા વગેરે જે માનનો ન્હા પાવરનાના હોય તે બગાથ સલાળતા ગહેતુ જોઈએ જે ઘરમા માકડ, ચાચડ અને મચ્છર લગેલા ગહે છે, તે ઘરના માણુમા ઉજાગરને લીપે અડના માદા જેવા ગહે છે માટે દિનએ તેને જોઈ તપાનીને છનાત રહિત સ્વચ્છ રાખવાની હેગનગતિ મટે છે અને ઘરના સર્વે સુખી રહે છે

૭/ બીજા ઝામે-બહેન સલારીએ તો ઘરમા કરનાના આપણા કામેનો હિસાબ રહી શકે તેમ નથી, તેમ આપેલી શીખામણો પૂર્તી થાય તેમ પણ નથી ઘરઝામને માટે નના સજોગ

હવે અને તાજી જગના પ્રતાપ છે હાલના સમયમાં ઘર આગળ
 ફૂલો એ કામધેનુ સમાન છે અગાઉના વખતમાં ઘરેઘરે
 ફૂલો રાખતા હતા ફૂલો રાખનાર સદાય નોખરશી કે
 સઘ જમાડનારની પેઠે પુન્ય બાનનાર ગણાય છે તેના ઘરે
 રનામીલાના ઘરની પવિત્ર બહેનોના પનોતા પગલા વાય છે
 નળી પોતાને આગળે મુનિ મહારાજ પનારતા ઘરની સામગ્રી
 તૈયાર હોવાને લીધે વહોરાવનાથી ઉત્તમ લાલની પ્રાપ્તિ થાય છે
 અને ફૂલોવાળાને ઘર રમતા બાળક-આઓની ચીંચી નાડી
 ઇનાઈ રહેવી નજર પડે છે બંદેન કમળાવતી તારા ઘરે તે
 ગાયમ ફૂલો રાખે છે માટે એ સર્વે કામ શીખી લઈ, એ
 કામનો કારભાર તારા પડ ઉપર ઉપાડી લેવાની તુ વનારે મુખી
 થઈ એ મારો આશીર્વાદ છે

ગૃહકાર્યમાં ઉપયોગ

૬૩ ચંદ્રના—બહેન, આપણા આનંદમંત્રિ અંગે જ્યોતી
 જ્યાં પાગલા માટે પોતાના ઘરને વિષે દશ ઠેમણે ચંદ્રના કે
 દ્વિચ બાધનાતુ જેન શાસ્ત્રોમાં રૂખાવેલું છે આ પ્રમાણે બાધ-
 વાધી જ્યોતી રક્ષાણી સાથે આપણા પોતાતુ તથા કુટુંબના
 માપસાતુ સારી રીતે રખણ થના પામે છે તે દશ ઠેમણાના નામ —

૧ ચૂલા ઉપર	૬ ઘર દેહરસગની જગ્યા ઉપર
૨ પાણીઆગ ઉપર	૭ સામયિકાદિ કરનાની જગ્યા ઉપર
૩ નહાનાની જગ્યાએ	૮ નોણાની જગ્યા ઉપર
૪ જમનાની જગ્યાએ	૯ ઘડી ઉપર
૫ સૂનાની જગ્યાએ	૧૦ ખાડણીઆ ઉપર

સા ૧ માવપનાળા ઘરેમા ખપાડામાંથી પનનના જોશ વખતે
 અત્યંત રજોદી નીચે પડે છે અને ચૂલા ઉપર રસોઈના નાસણો

અને તેવ પૂરી લેનારુ કામ દિવમે ૪ ફગી લેવુ જોઈએ રાત્રે તેવની બત્તીઓ કે નાના ડબ્બા ઉતાવળે ઉતાવળે ભરના જનાવી નાના મોટા અકસ્માતો બને છે અને અગ્નિ ફગી વળતા માણસો ગાઝીને મરણ પામે છે નીનામત્તિમા પણ સભાળ રાખનાથી જીવો બચાવી શકાય છે કુના, પતંગીઓ કે બીજી બીણી જનાત દીનાના તેજવી અજાણને ગંભ યીમનીઓ સાથે અથડાઈ મરી ન જાય, તેની સાવચેતીના ઇલાજ લેના જોઈએ ઘર આગળ કોઈ કોડીઆમા દીના જરતા હોય, તેમણે ઢાકપુ ઢાકીને જોનાની રના કરવી

૬૭ માનની માનજત—ઘરના માલગીનો પ્રસંગ હોય ત્યારે તેમની માનજા મલાળ રાખીને કુચી જોઈએ તેમને ખાના પીનાની અને દના કે ઉકાળા વગેરે વખતસર ફગી આપી પામે રહી ખાના વગેરેની ખતપૂર્વક સભાળ લેવી વરમા સામુ, મસરા એ ઘડા માનતર છે તેમની માલગીમા તનતોડ ચાકરી કુનાને પાછી પાની કરવી નહિ તેમને ઉચ સમા બળખા પડતા હોય કે ઝાડા અને પેમાખની ટુડીઓ ભગતી હોય તે આપણે જાતે ઉઠાની ફેકી દેનામા અને સાફ કરનામા જગ પણ સૂગ કે શકા ન રાખતા પોતાની ખરી ફરજ સમજીને (એના કામ બજાની લેનામા) પૂરતી ચાનાકી નાખવી આના પ્રયોજ ચાકરી કરનારના ડહાપાપુની અને હુગિયાગીની નિમન અડાય છે, ખરી કમોટી થાય છે

બોપનો સારાશ.

૬૮ દીઁગી ! શીખામણનો પાન હોતો નથી અને આપેલી શીખામણજ તમમા આવે છે, એવું પણ કાંઈ નથી ઘરના વ્યવહાર ચલાવનામા અને નલાવનામા પોતાની અકલહુશિઆરીની

અનેક ઉભા થાય છે તેને તો ઈચ્છાએ પોતાની અકલ હુશિયાળી વાપરીને પહેાચી વળનાય છે. ઘડના બરા ધુન્ક કામો જાતે એકલા નીપજી શકતા નથી. કેટલીક વખતે તો જરૂર પડ્યે પાંખે માણસ રાખીને પદ કરાવના પડે છે. વરમા લીંપણ કે ગાન કરાવવી હોય અને એકલાથી પહેાચી ન જાય તો માણસ રાખી કામ લેવું પડે. ગાર રાતનાશી ગખનાથી જનાન પડી નાથ તેના દોર લાગે.

સાજ અને રાત્રિનું કાર્ય

૬૬ સાજે જમનાયુ—રીઝ પહોર રનોડ તૈયાર કરીને સહુને દિવસ છતા જમાડી દના ઘરમા પિનાસ એકમથા અને ચોવિહાર તિવિહાર વગેરે નતો કરતારની સગવડતા બગાથત માથનની રાત્રિ પડતા પહેલા એકનાડ કાઢીને અને ઘરની વપરાશની અને સીના સામગ્રીની ચીજોના-એટલે ધી, તેલ, માકર, ગાળ, ખાડ વગેરેના વાસણો તથા હમા વારે તમામ ઢાંચીને સલાળી જોના લોપ, ાળ, વગેરેના વાસણો ઉઘાડા રહી ન જાય માટે ઉતરેડ અને પાણીઆરની ચોપસી ફરી લેવી ફજળા ઢાંચી પણ સલાળ લેની તેમને ખાણ, ખોરાક આપનાની અને પાણી પાનાની તજવીજ બરામર રાખની ઢારને ઢાઢીને તેના ફર મેળવના અને ફરના ગોસો સલાળથી ઢાકના આના અને-કામો સૂતા પડેલા બેરાએને ખાસ સલાળનાના હોય છે આવા અનેક કામો હોનાથી ઘરમા એજીબીજને ચોગ્યતા પ્રમાણે સોપી દના જોઈએ સર્વ કામોપર નિ રાખવી અને વખતસર કગની લેના એ ઘરના પ્રવાન માણસની ખરેખરી રજી છે.

૩૯ દીવાબત્તિ પૂનામા બહુ સલાળ રાખનાની જરૂર છે. ગ્યાસલેઠ ઘરમા વપરાયુ હોય તો બત્તીઓ સાફ કરનાયુ.

૪ સ્ત્રીઓનાં આભૂષણ.

૧ હિત--બોધ વચનો

૧ મૂળ (મત્ય શોધન.)

૧ નીતિનુ મૂળ ૪મું	૪ લભાનુ મૂળ નિવેઁ
૨ ૪મુંનુ મૂળ ૬યા	૫ વિવેકનુ મૂળ વિનય
૩ ૬યાનુ મૂળ લભા	૬ વિનયનુ મૂળ મર્યાદા

૨ ધર્મ વિષે

૧ નીતિ પાળે તે ૪મું	૫ પતિવ્રત પાળે તે ૪મું
૨ સત્ય માથમે તે ૪મું	૬ વિનય સાથમે તે ૪મું
૩ નિયળ પાળે તે ૪મું	૭ અનુ-પા લાવે તે ૪મું
૪ મુકત્ય કરે તે ૪મું	૮ પ્રભુપ્રાર્થના કરે તે ૪મું

૩ વિવેક વિષે

૧ વિવેકથી વર્તણુ	૪ વિવેકથી બોવણુ
૨ વિવેકથી ચાલણુ	૫ વિવેકથી બોલાવણુ
૩ વિવેકથી કામ કરણુ	૬ વિવેકથી સાગી પક્ષિ મળે

૪ વિનય વિષે

૧ દેવનો વિનય કરવો	૩ ૪મનો વિનય કરવો
૨ ગુરુનો વિનય કરવો	૪ પુસ્તકનો વિનય કરવો

સ્તેહ મેળવી ગકાય છે આ તો સ્ત્રીઓના કામકાજની કેવીકે
 મુખ્ય મુખ્ય બાબતો મે તને સમજાવી છે પણ તે સિવાય બીજી ઘણી
 બાબતો સમજાવવાની અને નિવારવાની હોય છે છ તો ભલેની
 અને શાલી છે હાવના સમયમા સ્ત્રીઉપયોગી ઘણા પુસ્તકો
 બહુ પડે છે, તે વાચનાથી અને નિચારનાથી પોતાના
 આચરણો મુવારવાને અને નિવેડી તમા વિનયવત થવાને એ
 સાહિત્યો ઘણા ઉપયોગી થઈ પડે તેના હે મદિ નિરા કે
 રાત્રિને સમયે અનકામ મળના જ્ઞાનવૃદ્ધિને મારે તારો અભ્યાસ
 થાવું રાખજે ઘરના કુટુંબી જનો સાથે અને મમજી પાડોશીઓ
 સાથે હળીમળીને ચાવડું, નિનયનિવેડી વર્તવું અને સારુની
 સાથે મીઠી જીભે તવા હસતે વદને બોલવું કે વાતચિત કરવો,
 એમજ ગાભા રહેલી છે નિનય વૈભવે વગ કહે છે એ
 કહેવત સાચ છે નિનય અને વિવેચી ચાવડું અને મીઠી જીભે
 સચ બોલવું, એજ વગીરનિધાનો મહામન છે એ મનજી
 સેવન કર્યાથી તારા પ્રાચે સનની ચાહના અને લાગણી વડે
 તારા ઉત્તમ સારુણ્યો વડે તું બને કુળને હીપાવજે અને સર્વ
 પ્રકારે સદાય મુખી અને અખડ સૌભાગ્યવતી રહી સારુણી
 પુત્રોની માતા થાજે, એવી મારા અતઃકાંક્ષાથી તને આગ્રહ
 આપું છું

શાન્તિ ! શાન્તિ !

૪ સ્ત્રીઓનાં આત્મપણ.

૧ હિત--બોધ વચનો

૧ મૂળ (સત્ય શોધન.)

૧ નીતિનું મૂળ વર્મ	૪ લભાનું મૂળ વિરેક
૨ ર્મનું મૂળ દયા	૫ વિરેકનું મૂળ વિનય
૩ દયાનું મૂળ ક્ષમા	૬ વિનયનું મૂળ મર્યાદા

૨ ધર્મ વિષે.

૧ નીતિ પાળે તે ર્મ	૫ પતિવ્રત પાળે તે ર્મ
૨ સત્ય માયમે તે ર્મ	૬ વિનય સાચવે તે ર્મ
૩ શિષ્ય પાળે તે ર્મ	૭ અનુકંપા લાવે તે ર્મ
૪ મુક્ત્ય કરે તે ર્મ	૮ પ્રભુપ્રાર્થના કરે તે ર્મ

૩ વિવેક વિષે

૧ વિવેકની વર્તણૂક	૪ વિવેકની બોધન
૨ વિવેકની ચાલણ	૫ વિવેકની બોધાન
૩ વિવેકની કામ કરણ	૬ વિવેકની સારી પદ્ધતિ મળે

૪ વિનય વિષે.

૧ દેવનો વિનય કરવો	૩ ર્મનો વિનય કરવો
૨ ગુરુનો વિનય કરવો	૪ પ્રભુકર્મનો વિનય કરવો

૫ માઆપનો વિનય કરવો   ૭ ગુણી જનનો વિનય કરવો
૬ સામુસસરાનો વિનય કરવો

૫ દયા વિષે

૧ આત્માની દયા ચિતરે તે દયા   ૫ નાનેરાની સરસરા કરી તે
૨ પરઉપમારે કરે તે દયા   દયા
૩ સર્વ જીવને સરખા ગણુના તે દયા   ૬ આત્માને કમથી બચાવવો
૪ દુઃખી ઉપર અનુકંપા લાન-   તે દયા
    વી તે દયા

૬ મર્યાદા વિષે

૧ મર્યાદાથી બોવડુ, ચાવડુ   ૪ મર્યાદાથી લામકાજ કરડુ
૨ મર્યાદાથી ખાડુ, પીડુ   ૫ મર્યાદાથી સૂડુ, બેસડુ
૩ મર્યાદાથી પહેરડુ, ઓડડુ   ૬ મર્યાદા મોખા નાનાની રાખની

૭ સત્ય વિષે.

૧ સત્યથી વહેનાર ચાંચો   ૫ દુનિયા મત્યને આવારે રહી છે
૨ સત્યથી મોખાઈ વહે   ૬ સત્ય નજરનો પ્રાણિયો અને
૩ સત્યથી આમરે નવે   હાથ વગરનો નાગિયો
૪ સત્યમાજ વફાથી નસે છે   ૭ સત્યથી વાણિજ્ય વેપાર વહે

૮ દાન વિષે

૧ દાન દેવાથી મુક્તિ મળે   ૪ નાન દેનાવી કીર્તિ વહે
૨ દાન દેનાથી વન્ધી મળે   ૫ દાન દેનાથી પાપક્રમ ખપે
૩ દાન દેનાવી પૂર્ણ મુખ મળે   ૬ એક હાથે દાં, બીજે હાથે દાં

૯ વિનયાદિક ગુણોનુ કૃણ-પરિણામ.

૧ વિનયથી વિદ્યા આવે છે	૫ પુન્યાનુભવિ પુન્યથી મોક્ષનો
૨ વિદ્યાથી યોગ્યતા આવે છે	માર્ગ પામનો સગી વાય છે
૩ યોગ્યતાથી નન આવે છે	૬ મોક્ષથી જન્મ(મરણ) નો અત
૪ નનના સંપ્રયોગથી પુન્ય	આવે છે
- ધાય છે

૧૦ પતિ સાથેનુ વર્તન.

૧ પતિના માનીતા ધનુ	૧૦ પતિની જિજ્ઞાસે આગા
૨ પતિના આગિયાળા વડુ	સમજવી
૩ પતિ સાથે ચોરીથી ચાલતુ	
નહિ	૧૧ પતિ પાળે તે રમંતે માન
૪ પતિના હાથે આવતુ નહિ	આપતુ
૫ પતિની પામે જૂઠું બોવતુ	૧૨ પતિના પંસા બગ્યાદ કરના
નહિ	કન્યાના નહિ
૬ પતિ ઉપર હેત રાખતુ	૧૩ પતિને જમાડીને જમતુ
૭ પતિનુ માર્યું કરતુ	૧૪ પતિના સૂતા પહેલા સૂતુ નહિ
	૧૫ પતિના ઉઠ્યા પહેલા ને
૮ પતિથી રુગુ ગુમ રાખતુ નહિ,	નહેલા ઉઠતુ
	૧૬ પતિને હરઘડી પ્રમનન ગાખવા
૯ પતિના દુકમને તાબે વડુ	૧૭ પતિને ઘણિત કાર્યોમા સહાયક
	ધનુ

૧૧ વરની વ્યાખ્યા.

૧ નર હોતા જેની માથે લગ્ન	૩ સ્વામીનાવ હોતા પ્રભુ
ધનુ હોય તે તેનો વર	જેવા બહાવા નાથ.
૨ નણી હોતા શરીરનો માવિડ	૪ ગિરગન હોતા માધાના નર.

- ૫ માખાપનો વિનય કરો   ૭ ગુણી જનનો વિનય કરવો
૬ માસુસસરાનો વિનય કરો

૫ દયા વિષે

- ૧ આત્માની દયા ચિતવે તે યા   ૫ નાતેગની મગસરા કરી તે
૨ પરઉપકાર કરવો તે દયા   યા
૩ સર્વ જીવને સરખા ગણના તે દયા   ૬ આત્માને કર્મવી બચાવવો
૪ ટુખી ઉપર અનુકંપા લાવ-   તે દયા
વી તે દયા

૬ મર્યાદા વિષે

- ૧ મર્યાદાથી બોવડું, ચાનડું   ૪ મર્યાદાથી કામકાજ કરડું
૨ મર્યાદાથી ખાડું, પીડું   ૫ મર્યાદાથી સૂડું, બેસડું
૩ મર્યાદાથી પહેરડું, ઓઢડું   ૬ મર્યાદા મોટા નાનાની રાખની

૭ સત્ય વિષે

- ૧ સત્તની વહેનાર ચાને   ૫ દુનિયા સત્યને આવારે ઢાંચે છે
૨ સત્યથી મોઢાઈ વધે   ૬ સત્ય વગરનો પ્રાણિયો અને
૩ સત્યથી આમર વધે   હા વગરનો નાગિયો
૪ સત્યમાજ લક્ષ્મી વમે છે   ૭ સત્યથી વાણિજ્ય વેપાર વધે છે

૮ દાન વિષે.

- ૧ દાન દેનાથી મુક્તિ મળે   ૪ દાન દેનાથી કીર્તિ રહે
૨ દાન દેનાથી જમ્મી મળે   ૫ દાન દેનારી પાપમર્મ બધે
૩ દાન દેનારી ખૂબ મુખ મળે   ૬ એમ હાથે ઘો, બીજે હાથે દયા

૯ વિનયાદિક ગુણોનું કળ-પરિણામ.

૧ વિનયથી નિધા આવે છે	૫ પુન્યાનુષ્ઠાનિ પુન્યથી મોક્ષનો
૨ નિચાથી ચોચના આવે છે	માર્ગ પામવો સગળ વાય છે
૩ ચોચતાથી નન આવે છે	૬ મોક્ષથી જન્મ(મરણ) નો અત
૪ નનના અદુષ્કોગથી પુન્ય	આવે છે
- ધાય છે

૧૦ પતિ સાથેનું વર્તન.

૧ પતિના મનીતા થતું	૧૦ પતિની ઈચ્છાને આગા
૨ પતિના આગિયાળા વડું	સમજની
૩ પતિ માથે ચોનીથી આવડું	
નહિ	૧૧ પતિ પાળે તે યર્મને માન
૪ પતિના ઝઢે આવડું નહિ	આપડું
૫ પતિની પામે શૂઠું બોવડું	૧૨ પતિના પેસા બન્ધાદ દેના
નહિ	કળના નહિ
૬ પતિ ઉપર હેત રાખડું	૧૩ પતિને જમાડીને જમવું
૭ પતિનું માર્યું કરડું	૧૪ પતિના મૂતા પહેલાં મૂડું નહિ
	૧૫ પતિના ઉઠ્યા પહેલાં ને
૮ પતિથી દુનુ ગુમ ગખડું નહિ,	પહેલાં ઉઠવું
૯ પતિના હુન્મને તાળે વડું	૧૬ પતિને હર ઘડી પ્રમન્ન રાખવા
	૧૭ પતિને ઘણિ કાર્યોમા સહાયક
	વડું

૧૧ વરની વ્યાખ્યા.

૧ ન હોતા જેની સાથે લગ્ન	૩ આમીનાવ કહેતા પ્રભુ
ધયુ હોય તે તેનો વર	જેણે નહાવા નાથ
૨ નથી કહેતા ગરીબો માલિક	૪ જિજ્ઞાસુ કહેતા માથાના ન

- ૫ પ્રાણનાથ કહેતા પ્રાણના પ્રિયતમ કહેતા સાર્વધી વહાવા-
રફાક
૬ ભરથાગ કહેતા ભરજુપોષણ ૯ પતિ કહેતા પત (વિદ્યાસ)
રનાર રાખના ચોગ્ય
૭ પ્રાણુદેવ કહેતા પ્રાણના આધિ-૧૦ કથ કહેતા કના આસગળા

૧૨ શ્રીઓના જૂદા જૂદા નામ

- ૧ ધરમા સર્વેને જુદાલી લાગે તે ૪ ધણીનુ માન વગરે તે માનિની-
વહુ ૫ માનનુ લાન રાખે તે ભામિની
૨ પ્રિયતમ ઉપ- પ્રીતિ ગણે ૬ સમ શ્રિ રાખે તે આધિ-
તે પ્રેમદા ૭ માન મેળવે તે મહિયા
૩ ધણુ દામ કરે તે કામિની

૧૩ શ્રીઓની સુવર્ણતા

- ૧ ધરની ચીજ સલાળી રાખે ૬ પ્રભાતે વહેલી હો
૨ ધરના વાસણ ચોકખા રાખે ૭ હમેશા સ્વચ્છતાથી સુ-૨
૩ ધરના કામકાજ નિયમસર કરે રસોઈ કરે
૪ શરીર હમેશા સ્વચ્છ રાખે ૮ ગોખશઘથી દૂર રહે
૫ રાત્રે વહેલી સૂઈ રહે ૯ બાળબચ્ચાની શરીરસ્વચ્છતા
સાચવે
૧૦ ટહુને દેખહિરબેલુ બનાવે

૧૪ નવરાશ વિષે

- ૧ નવરા બેસી રહેતુ નહિ ૪ નવરાશમાં નહુ શોખનુ
૨ સઘળા મિત્રાડનુ મૂળ તે ૫ નવરાશમાં કામકાજ કરતુ
નવરાશ જાળવતુ ૬ નવરાશમાં શીખેતુ શભારતુ
૩ નવરાશમાં ખુસ્તક વાવતુ ૭ નવરાશમાં ઉદ્યોગ કરતો

૧૫ સ્ત્રીના કિંમતી અલકાર.

૧ મોનાથી ગિખામણની બક્ષીસ કિંમતી	૪ મોજગોખવી મુઘડતા કિંમતી ૫ વચ્ચવી ગિયળ કિંમતી
૨ ઘેલાગાદાવી મંગુણ કિંમતી	૬ દોસતથી તદુસ્તી કિંમતી ૭ કચનથી કીર્તિ કિંમતી
૩ ખાનાપીનાથી આવડત કિંમતી	૮ વિકારી વનાથી વિચારી વધુ કિંમતી

૧૬ કંઈ સ્ત્રી સુખી ?

૧ માખાપની આજા પાળે તે સુખી	૫ પતિને પ્રભુત્વ ગણે તે સુખી
૨ સામુસસશનો સત્કાર કરે તે સુખી	૬ વર્માચરણમા વર્તે તે સુખી ૭ મિતાહાર કરે તે સુખી
૩ ગુણી જનલ બાહુ માન વે તે સુખી	૮ ઉપાવિ યોડી રાખે તે સુખી ૯ રાચનચિહ્ન યોડુ રાખે તે સુખી
૪ ગુરુનો ઉપકાર ન વિસે તે સુખી	૧૦ સતોપ રાખે તે સુખી

૧૭ ખરી મહેનત વિધે.

૧ જ્ઞાન જોઈએ તો મહેનત કરે	૫ આખડ જોઈએ તો મહેનત
૨ ખેતર જોઈએ તો મહેનત કરે	કરે
૩ પેમા જોઈએ તો મહેનત કરે	૬ તદુસ્તી જોઈએ તો મહેનત
૪ મુખ જોઈએ તો મહેનત કરે	કરે

૧૮ કોણ કોનો નાશ કરે છે ?

૧ આળસ મુખનો નાશ કરે છે	૪ મિતાહાર મેગનો નાશ કરે છે
૨ કંસપ લક્ષ્મીનો નાશ કરે છે	૫ સરળતા શત્રુનો નાશ કરે છે
૩ લડાઈ જાન નાશ કરે છે	૬ પુન્ય પાપનો નાશ કરે છે

૧૬ પતિવ્રતાના અલ કાર

- ૧ ગિયળરૂપ માટી પહોંરે તે   ૪ ગાંબાગ્યકરુરૂપ પતિમવા
 ૨ લગ્નતરૂપ ચોળી પહોંરે તે   ૫ રાજ કુરે ને
 ૩ પતિનતરૂપ આડલો કુરે તે   ૬ કીર્તિરૂપ કથનો પહોંરે તે

૨૦ સાસરે વર્તણુક.

- ૧ સાસરામા મરેને માનથી   ૮ નેહનેહાણીને સામુસરાના
     બોવાનવા   મમાન ગણવા
 ૨ સાસરામા ઠપકો મહુન કરે   ૯ દરદરાણીને લાકબેન મમાન
 ૩ સાસરામા કંઠ નવન મહુન   ૧૦ ચોટી નાપુદને બેન સમાન
     કુના   ૧૧ નાની નજુને કીમરી સમાન
 ૪ સાસરેવી રત્ન સિનાય બહાર   ગણુરી
     જડ નહિ   ૧૨ નાના નિયરને પુન સમાન
 ૫ સાસરાના ઘરનો ખોખો   ગણવી
     નાચવવો   ૧૩ નાના નિયરને પુન સમાન
 ૬ સાસરે સર્વેને નમીને વાવડ   ગણવો
 ૭ સામુસરાને માત્રપિતા
     સમાન ગણવા

૨૧ પતિવ્રતાએ કેમ ચાલવું ?

- ૧ લગ્નતી આવે ચાવડ નહિ   ૫ ત્રાસી આખે જોડે ચાવડ
 ૨ ચામ્તી વાણે ચાવડ નહિ   નહિ
 ૩ અકકડ ઘરને ચાવડ નહિ   ૬ ઉઠની પડે ઠાવણ ચાવડ
 ૪ ઠીચી નજરે ચાવડ નહિ   નહિ

૨૦ ગરિબાધ વિષે

૧ ગરીબના માથુ જોઈ નર્તવું.	૬ ગરીબના વરની ચીજો જોની.
૨ આપણે ગરીબ છીએ તેમ	૭ ગરીબના ઘરેલા સામે જોવું
માનવું	૮ ગરીબની મરેલે ચીજ જોનાં
૩ ગરીબના વસ્ત્રો સામે જોવું	૯ ગરિબાધની ગરમાવું નહિ
	૧૦ ગરિમાઈ છતાં શ્રીમતાડના
૪ ગરિબાઈ આનંદે તેના નિ	૧૧ ગરિમાડને લાયક હોય તેનેજ
ચાર કરેના	ગરિબાઈ મળે છે
૫ ગરીબના ઘર સામે નજર	
ઢરવી	

૨૩ સ્ત્રીએ કેવું મન રાખવું ?

૧ કોઈને જામતા દેખી મન ન	૬ કોઈની જાણી લાગી મન
કરવું	ન કરવું
૨ કોઈનું લુગડું જોઈ મન ન	૫ ટુંક મન રાખવું નહિ
કરવું	૬ મોગ મનનાળા થવું
૩ કોઈનું ઘરેલું દેખી મન ન	૭ સતોર ગાંધી મનને વાળવું
કરવું	૮ દિદાર મન ગાળવું

૨૪ પતિવ્રતા સ્ત્રીની કુશળતા.

૧ પતિના કાર્ય વખતે મત્રી	૪ પતિના ગાયન સમયે રલા
માફક વર્તે	માફક વર્તે
૨ પતિની સેના વખતે દાસી	૫ પતિના વાર્ષિક કાર્યોમા સાધી
માફક વર્તે	માફક વર્તે
૩ પતિના ભોજન સમયે માતા	૬ પતિની કુમતિ સમયે પૃથ્વી
માફક વર્તે	સમાન વર્તે

૨૫ પતિવ્રતાનું બોલણું ચાલણું

૧ અનિ દુરથી બોલે નહિ	૫ હુલકી વાતમા પડે નહિ
૨ અનિ હાસ્ય મન-સી કરે નહિ	૬ મર્યાદા પ્રત્યે વળે
૩ પર પુરુષ સાથે નાતો કરે નહિ	૭ પર પુરુષ સાથે એકાતમેને નહિ
૪ પર પુરુષ સાથે રિનોડ કરે નહિ	૮ પર પુરુષ સાથે એક આસને બેસે નહિ

૨૬ પતિવ્રતાને પતિનું સ્મરણું

૧ એક પતિનું જ ધ્યાન કરતું	૭ પતિનું રિકાળ ગળા કરતું
૨ સર્વ સુખની આશા પતિ માજ સ્વાપની	૮ પતિનું સ્વપ્નિમા કેઈ નથી તેમ માનતું
૩ આખા જગતને પતિમયજ નીરખતું મહાનસૂચી (નિઃક્રમય સર્વજગત)	૯ પતિ વિના મૃષ્ટિ અનિશ્ચિન્નમય જાણતી
૪ પતિના મુખે મુખ માનતું	૧૦ પતિને પીતાના તન, મન, સ્તન જાણતી
૫ પતિના હાથે હાથ માનતું	૧૧ પતિની આજ્ઞા તે રાજાની આજ્ઞા સમી માનતી
૬ પતિને દેખી મનમા અતિ મનો આપુલો	

૨૭ વસ્ત્રાભૂષણું

૧ લુગડા ચોકખા સખના	૫ લુગડા ફરેલ પહેરતું નહિ
૨ લુ ૧૬ ગોલતુ પહેરતું	૬ લુગડા આલકતુ પહેરતું નહિ
૩ લુગડા અતિ પારિક ન પહેરતું	૭ ઘરેલ શોભતુ પહેરતું
૪ લુગડા સિવનિ પ્રમાણે પહેરતું	૮ ઘરેલુ સખન પ્રમાણે કરાવતું

૨૮ ભાગ્યોદય વિષે.

- ૧ ભાગ્યોદયનું ખાતું ખીલુ છે   ૩ ભાગ્યોદય પ્રમાણે મળે તેમા
૨ ભાગ્યોદયનું પહેરતું ચો-   સતોપ માનવો
      દડુ છે   ૪ ભાગ્ય આપણે જ રચેલું છે

૨૯ સ્ત્રીએ કેવા ન થવું ?

- ૧ સ્ત્રીએ લટકાળા ન થવું   ૪ સ્ત્રીએ ઉદ્વેગ ન થવું
૨ સ્ત્રીએ ચટકાળા ન થવું   ૫ સ્ત્રીએ પ્રમાદી ન થવું
૩ સ્ત્રીએ તોળા ન થવું   ૬ સ્ત્રીએ ગુણચોર ન થવું

૩૦ સ્ત્રીએ કાર્યને અંગે કેમ બોલવું ?

- ૧ મત્તાર પૂર્વક બોલવું   ૮ કુનીશને ખાતે નહીં હું એમ
૨ માથું, હિતકારી અને નિંદા   બોલવું
      નગરનું નયન બોલવું   ૯ સમય નિયામીને બોલવું
૩ સર્વને મીઠું લાગે તેમ બોલવું   ૧૦ સત્ય હોય તે પણ પ્રિય
૪ જરૂર જોઈએ અને નિયા-   ગળદામા બોલવું
      મીને બોલવું   ૧૧ જાહેર બોલના કરતા અબોલ
૫ મર્યાદા જાળવીને બોલવું   ગહેરુ તે ઉત્તમ
૬ ધીમે માટે બોલવું   ૧૨ પ્રિય નયન પણ વર્મચુકત
૭ બોલો ઠા કે બોલો છા, તે   જ બોલવું
      નિચારને

૩૧ કેવું બોલવું નહિ ?

- ૧ નહિ દર એવું વડિવો પ્રત્યે   ૩ તૂટા શબ્દો બોલના નહિ
      બોલવું નહિ   ૪ દંડવું વેપુ બોલવું નહિ
૨ અનાય છે એવો શબ્દ બો-   ૫ કુથવી કે ચેષ્ટાભંગેનું નાન્ય
      લવો નહિ   બોલવું નહિ

૬ કોઈને દુખ ઉપજે એણે
વાચ્ય બોનનું નહિ

૭ તોણાથી કોઈને બોવા-
વડું નહિ

૩૨ સ્ત્રીએ કામ કેવું કરવું ?

૧ કામગાજ કડી રીતે કરવું

૮ કામગાજ મુઠ્ઠાનાથી કરવું

૨ કામકાજ હોશથી કરવું

૫ કામ કર્યું તેણે કામના કર્યું

૩ કામકાજ કાળજીથી કરવું

જાણવું

૩૩ સદગુણી સ્ત્રી કોણ કહેવાય ?

૧ મુખમા બહેકી જાય નહિ તે

૫ પરંપરા કરી પરતાય નહિ

૨ દુખમા ગભરાય નહિ તે

તે

૩ બીજાનું દુખ જોઈ રાજ

૬ પુન્ય કરી પમ્તાય નહિ તે

વાય નહિ તે

૭ અનીતિ કરી ગણ વાય

૪ પુન્ય કરી દૂનાય નહિ તે

નહિ તે

૮ ઇન્દ્રિયોને જગતા મુખમા

મરડું ન રહે નહિ તે

૩૪ મુજક્ષણી સ્ત્રી કોને કહેવી ?

૧ કોઈને અપ્રીતિથી બોવા

૪ કોઈનું અમગજ હજીતી

વતી નથી તે

નથી તે

૨ કોઈની સાથે વેર કરતી

૫ કોઈનું જૂર ઇન્દ્રિય નથી તે

નથી તે

૬ કોઈની સાથે અસત્ય ભાષણ

૩ કોઈને અપ્રીય લાગતી નથી તે

કરતી નથી તે

૩૫ સ્ત્રી કેવી રીતે રોએ ?

૧ સ્ત્રી પતિવ્રતા રોએ

૪ સ્ત્રી પતિનું રોએ

૨ સ્ત્રી શિયળનતી રોએ

૫ સ્ત્રી પતિ પાસે રોએ

૩ સ્ત્રી સાસરે રોએ

૬ સ્ત્રી વગનેવડીએ રોએ

૩૬ સ્ત્રીનું કાર્ય.

૧ સ્ત્રીને ડહાપણુ તે શણગાર	૪ સુઘડે સ્વચ્છતા રાખવી
૨ સ્ત્રીને મવાજો તે હુધીઆર	૫ શાણ્ડીએ કણે કણે ગમે
૩ સ્ત્રીના મીઠા સ્વભાવ તે	ત્યાવી નિધા મેળવવી
મતમાર	૬ કામિનીએ કણે કણે વન સ થવું

૩૭ સ્ત્રીએ કેવા થવું ?

૧ સ્ત્રીએ મીઠા સ્વભાવવાળા	૪ સ્ત્રીએ હોશિસા થવું
થવું	૫ સ્ત્રીએ ખતિસા થવું
૨ સ્ત્રીએ ધૈર્ય વગરના થવું	૬ સ્ત્રીએ ઉદમનત થવું
૩ સ્ત્રીએ મીઠી વાણીનાળા	૭ સ્ત્રીએ શરમાળ થવું
થવું	૮ સ્ત્રીએ લજ્જનત થવું

૩૮ પતિવ્રતાનો ધર્મ કયો ?

૧ પતિના મુખે સુખ માનવું	૧૨ પતિના ઉપર નિશ્વાસ
૨ પતિના દુઃખે દુઃખ માનવું	રાખવો
૩ પતિને વશ ગ્રહેવું	૧૩ પતિની બીક રાખવી
૪ પતિની ભક્તિ કરવી	૧૪ પતિથી કોઈ વાત છાની
૫ પતિને રાજી રાખવા	રાખવી નહિ
૬ પતિના ઉપર પ્રીતિ રાખવી	૧૫ પતિથી છાના પૈસા રાખવા
૭ પતિના વચન માનના	નહિ
૮ પતિની સેનાચાકરી કરવી	૧૬ પતિના સર્વ હુકમને તાબે થવું
૯ પતિના સામુ બોલવું નહિ	૧૭ પતિની પાસે પોતાની ભૂલ
૧૦ પતિને સાચા પ્રભુ માનના	કચુલ કરવી
૧૧ પતિની પાસે નિર્ભય	

- ૧૮ પાતની ખામી બતાવી   ૨૧ પતિની   ખામી   કોઈને
 મોઘાઈ કરી નહિ   કહેની નહિ
- ૧૯ પતિથી મમજી હોનાનો   ૨૨ પતિ તથા પાડોશી સાથે ટટી
 ડાળ જરવો નહિ   કરવો નહિ
- ૨૦ પતિથી ઉતરતી પક્ષિના   ૨૩ પોતાના રૂપના વખાણ જરવાં
 પોતાને માનવું   નહિ

૭૬ વાત કેવી કરવી નહિ ?

- ૧ કોઈની ધાની નાત બીજને કહેની નહિ
 ૨ ઘરની નાત કોઈને કહેની નહિ
 ૩ કોઈની બાવીપાછી વાત કરની નહિ
 ૪ રસ્તામા ચાલતા કોઈ પુરૂષ સાથે નાત કરની નહિ
 ૫ રસ્તામા કોઈ પુરૂષ સાથે ઊભા રહી નાત કરની નહિ
 ૬ પોતાના કહાવનની નાત કરની નહિ

૪૦ સ્વભાવ કેવો ગણવો ?

૧ નમ્ર સ્વભાવ રાખવો	૧૦ હિંચાંસાળો સ્વભાવ ન
૨ ઠંડો સ્વભાવ રાખવો	રાખવો
૩ પ્રકૃતિ નાત રાખની	૧૧ સર્વની સાથે ભવાઈ રાખની
૪ મોટી નજર રાખની	૧૨ સર્વનું બ્યાજખી કવન કરવું
૫ ઊંચી નજર રાખની	૧૩ સર્વને નમીને ચાલવું
૬ માયાણુ સ્વભાવ રાખવો	૧૪ મોઘાણુ માન રાખવું
૭ મર્વની સાથે મીઠાશ રાખની	૧૫ મોઘાની સારમ રાખની
૮ ઝેર કે વેર મનમા ન રાખવું	૧૬ મમતન રાખવું નહિ
૯ સર્વની ઉપર માયા રાખની	

૪૧ સ્ત્રીએ કેવી ભાષા બોલવી નહિ ?

- ૧ સ્ત્રીએ ઝડવી ભાષા બોલવી નહિ
- ૨ બીનતે દુ ખડાગી ભાષા બોલવી નહિ,
- ૩ હવડ વેણુ બોલતુ નહિ
- ૪ તોછડાધી બોલતુ નહિ
- ૫ મનમા કડનાગ રાખી બોલતુ નહિ
- ૬ તોછડાધી બોલાવતુ નહિ
- ૭ માયાગાળુ બોલતુ નહિ

૪૨ શુ શુ વટાડયુ ઘરે ને વધાર્યુ વધે ?

- ૧ આહાર નાર્યો વરે ને ઘડાયો ઘરે
- ૨ નિદ્રા વરાગી વધે ને ઘટાડી ઘરે
- ૩ આળસ નાર્યુ વરે ને વટાડયુ વરે
- ૪ ઉદ્યોગ વાર્યો વરે ને ઘડાયો ઘરે
- ૫ કામ નાર્યો વરે ને ઘડાયો ઘરે
- ૬ ઋણિયો વાર્યો વરે ને ઘડાયો ઘરે

૪૩ દુઃખ વિષે.

- ૧ અભિમાને દુખ ઉપજે તે દુખ
- ૨ અભિમાનથી જરા જાય તે દુખ
- ૩ દ પતીને અબુખનાન તે દુખ
- ૪ કુસાર્યાને પતિનુ દુખ
- ૫ સ્વચ્છદી સ્ત્રીને સદા દુખ
- ૬ અભાગુ નાગીને અજ્ઞાન એ પુરણુ દુખ
- ૭ કુઃમ્બે ઝરનાગીને સર્વદા

૪૪ પરપુરૂષ વિષે

- ૧ પરપુરૂષને પત્થર સમાન ૩ પરપુરૂષના વખાણ કરના નહિ
ગણવો ૪ પરપુરૂષને પોતાના પતિથી
૨ પરપુરૂષની સાથે બેસુ નહિ ૬ એવે માનવો નહિ

૪૫ ભય વિષે.

- ૧ ભોગને રોગનો ભય ૪ રૂપને લાજનો ભય
૨ કુલને કપૂતનો ભય ૫ કાયાને મોતનો ભય
૩ દ્રવ્યને ચોરનો ભય ૬ સતીને નીચ-પવિત્રનો ભય

૪૬ સ્ત્રીનો શત્રુ કોણ ?

- ૧ વ્યભિચારિણીને પતિ શત્રુ ૩ મૂર્ખિણીને હિતવચન શત્રુ
૨ લોભણીને માગના શત્રુ ૪ આળસુને કામ બતાવનારો શત્રુ

૪૭ નીચ કોણ ?

- ૧ શીખામણ ન સાલજે તે નીચ ૫ નિર્દીન પતિ ઉપર અભાન
૨ લાજશરમ ન રાખે તે નીચ ૬ રાખે તે નીચ
૩ નીચની સોખત કરે તે નીચ ૬ પૈસાની સગી થાય તે નીચ
૪ વન કાજે મન આપે તે નીચ ૭ મા નીચ

૪૮ ખોટા કામને લાયક કંઈ સ્ત્રી ?

- ૧ કુકર્મ પ્યારે લાગે તે કુભાર્ય ૫ કામ પ્યારે લાગે તે કાસી
૨ સતસંગ અપ્રિય લાગે તે ૬ ચોરી પ્યારી લાગે તે ચા-
શખી લણી
૩ પરપુરૂષ પ્યારે લાગે તે ખાખી ૭ મોજમજ પ્યારી લાગે તે
૪ કંજીયો પ્યારે લાગે તે કંકશા મૂર્ખિણી

૪૯ કેવી સ્ત્રી મૂર્ખિણી ?

- ૧ કારણ વિના શુસ્સો કરનારી તે મૂર્ખિણી

- ૨ અજણ્યા ઉપર વિદ્યાસ કરનારી તે મૂર્ખિણી
- ૩ નગરબોવાવ્યે બોલનારી તે મૂર્ખિણી
- ૪ પારકી કૃથલી જરનારી તે મૂર્ખિણી
- ૫ વાદવિના કરનારી તે મૂર્ખિણી
- ૬ ન કરનાતું કૃત્ય કરનારી તે મૂર્ખિણી
- ૭ હિતવચન ન સાભળનારી તે મૂર્ખિણી
- ૮ નખત વિનાતું બોલનારી તે મૂર્ખિણી
- ૯ પારકી નિદા કરનારી તે મૂર્ખિણી

૫૦ નાદાન સ્ત્રીથી દૂર રહેવું .

- ૧ નાદાન સ્ત્રીથી દૂર રહેવું
- ૨ નાદાન સ્ત્રીની સખી થવું નહિ
- ૩ નાદાન સ્ત્રીની સગત કરવી નહિ
- ૪ નાદાન સ્ત્રીના સગવી લાજને જોખમ છે
- ૫ નાદાન સ્ત્રીના સગથી જીવને જોખમ છે

૫૧ સ્ત્રી ક્યારે બગડે ?

- ૧ અતિ લાડ કરે લાડી બગડે
- ૨ મોઢી જે માનિની બગડે
- ૩ ઝામ ન કરે તો કામિની બગડે
- ૪ લાન ન રાખે તો લામિની બગડે
- ૫ પત ન રાખે તો પત્નિણી બગડે
- ૬ માયા-હેત ન ગણે તો મહિલા બગડે

પર ચિતા કરવા વિધે.

૧ ઉદ્દેગ રાખવો નહિ	૫ લોભ રાખવો નહિ
૨ ચિતા રાખવી નહિ	૬ ભય રાખવો નહિ
૩ અદ્વેષ કરવો નહિ	૭ જીવના ભયથી ભયકું નહિ
૪ વિગીરી કરવી નહિ	

૫૩ ચોરી વિધે

૧ ચોરી કરે તે પાપનુ મૂળ છે	૩ પરાઈ નસત હાથમા લેતી નહિ
૨ પછીનો ચોરી તે હુતાત્મી છે	૪ કોઈની ચોરી કરતી નહિ

૫૪ કપટ વિધે

૧ કપટ પાપનુ મૂળ છે	૩ વિદ્યામવાન કરવો નહિ
૨ છળ-દગો કરવો નહિ	૪ કોઈને ડેતરડ નહિ

૫૫ લોભ વિધે

૧ લોભ પાપનુ મૂળ છે	૬ લોભે માલો જાય છે
૨ લોભે આખર જાય છે	૭ લોભે સતોત જાય છે
૩ લોભે પ્રીતિ જાય છે	૮ લોભે ક્રોધ થાય છે
૪ લોભે પહેવાર જાય છે	૯ લોભે અનર્થ થાય છે
૫ લોભે લક્ષણ જાય છે	૧૦ લોભે નીચ ગતિ થાય છે

૫૬ ક્રોધ વિધે

૧ ક્રોધ જીવનવટમાળ ખડક છે	૫ ક્રોધ પાપનુ મૂળ છે
૨ ક્રોધ આત્માનો ઘાત કરનાર છે	૬ ક્રોધ કરવો નહિ
૩ ક્રોધ ધનનુ હુરખ કરનાર છે	૭ રીસ કરતી નહિ
૪ ક્રોધ સ્નેહીનો વિરોધ કરનાર છે	૮ રીસ રાખતી નહિ
	૯ ક્રોધ ઉપર તપસુ નહિ

૫૭ શા થકી, શુ પ્રાપ્ત થતુ નથી ?

- ૧ પરમાત્માત્મ અમરપુ કરનારીને પાપ પ્રાપ્ત થતુ નથી
- ૨ મૌનવ્રત ધારણ કરનારીને કલેશ પ્રાપ્ત થતો નથી
- ૩ સત્ય બોલનારીને લાય પ્રાપ્ત થતો નથી
- ૪ ઉદ્યોગ કરનારીને દગ્ધિતા પ્રાપ્ત થતી નથી
- ૫ ઉદ્યોગ કરનારીને એકીપણુ પ્રાપ્ત થતુ નથી
- ૬ શીલસંગ્રહણથી અલચ્છી-આપદા મટે છે

૫૮ સ્ત્રીને શિખામણ.

૧ રસતે ચાલતા કાર્જીખાતુ નહિ	૪ દેનદર્શને એકલા જતુ નહિ
૨ અધિક આહાર જમવો નહિ	૫ ગરે ઉઝાગરે કરવો નહિ
૩ લાખી વાટે એકલા જતુ નહિ	૬ પર પુત્રપના આસને બેસતુ નહિ

૫૯ પાપ વિષે

૧ અનીતિ કરે તે પાપ	૪ વ્યભિચાર કરે તે પાપ
૨ અર્ધ કહે તે પાપ	૫ હિસા કો તે પાપ
૩ અસત્ય બોલે તે પાપ	૬ અપુઆધ્યુ લે તે પાપ

૬૦ માન વિષે.

૧ માન આપ્યે માન મળે	૪ નમ્ર દેનહારે માન મળે
૨ સ પી ચાલ્યે માન મળે	૫ ટેક માચવ્યે માન મળે
૩ પ્રામાણિકપણે માન મળે	૬ માન માગનારવી માન વેગણુ

૬૧ સતોપ વિષે

૧ સતોપ ગળ્યો	૪ સતોપ જેવો બીજે ધર્મ નથી
૨ સતોપી મદા મુખી	૫ સતોપીને જાહ મુખ
૩ સતોપ જેવો બીજે	૬ સતોપીને જાહ માન

૬૨ હરણ કરવા વિધે

- ૧ ઘડપણુ રૂપનુ હરણુ કરે છે   ૫ કામાવતા લજ્જાનુ હરણુ કરે છે
 ૨ આશા ધેર્યનુ હરણુ કરે છે   ૬ માન જ્ઞાનનુ હરણુ કરે છે
 ૩ મૃત્યુ પ્રાણનુ હરણુ કરે છે   ૭ માયા સત્યનુ હરણુ કરે છે
 ૪ ક્રોધ લક્ષ્મીનુ હરણુ કરે છે   ૮ લોભ યશનુ હરણુ કરે છે

૬૩ વિદ્યા વિધે

- ૧ વિદ્યા કટપટક સમાન છે   ૭ વિદ્યા માન અપાનવાવાળી છે
 ૨ વિદ્યા મુખને આપનાગી છે   ૮ વિદ્યા લક્ષ્મી વચારનાનાળી છે
 ૩ વિદ્યા બન્ધુસમાન મનઃકર્મારી છે   ૯ વિદ્યા રક્ષા કરનાનાળી છે
 ૪ વિદ્યા પરમ દેવતાનાળી છે   ૧૦ વિદ્યા હેતુમા જોડવાનાળી છે
 ૫ વિદ્યા કલ્પિત રૂપવાળી છે   ૧૧ વિદ્યા આનંદ પ્રમાડવા-
 ૬ વિદ્યા કુળનો મહિમા વચારનારી છે   વાળી છે

- ૧૨ વિદ્યા કીર્તિ દેવાનનાવાળી છે
 ૧૩ વિદ્યા શ્રુસાક્ષરને ભોમિયા સમાન છે
 ૧૪ વિદ્યાનાન રાત્ર્યમા (સર્વત્ર) પ્રજાય છે
 ૧૫ વિદ્યાવાન આયુષ્યનાન છે
 ૧૬ વિદ્યા આનજાને આપ્ય રૂપ છે
 ૧૭ વિદ્યા બહેરાને દાનરૂપ છે
 ૧૮ વિદ્યા મુગાને નાચારૂપ છે
 ૧૯ વિદ્યા પાગળાને જોષ્ટિકા (લાકડી) રૂપ છે
 ૨૦ વિદ્યા કામધેનુ ગાય સમાન છે

૬૪ પતિવ્રતાને પ્યારુ શુ ?

૧ ન્યાપ્યાગી તે પતિવ્રતા	૮ વહેનારપ્યારો તે પતિનતા
૨ પતિપ્યારા તે પતિનતા	૫ સત્ય-શીલ પ્યારુ તે પતિ-
૩ કુટુંબપ્યારુ તે પતિનતા	નતા

૬૫ પતિત્રનાનો ધર્મ.

૧ પડતીમા નસરાય નહિ	૬ ખરાય ભાપણ કરે નહિ.
૨ ચડતીમા દૂસાય નહિ	૭ નીચની સોખત કરે નહિ
૩ દૂરડ કહેવરાવે નહિ	૮ વગરકામિ પારકે ઘેર જાય
૪ ખાવા માગે ગમે નહિ	નહિ
૫ ફાલ લુગડ પહેડે નહિ	૯ પારથી નિંદા કહે નહિ

૬૬ નકામો ખર્ચ.

- ૧ જીભે અથવા નકામો ખર્ચ કરવો નહિ
- ૨ નિરપયોગી ખર્ચ કરાવવો નહિ
- ૩ ખર્ચમા દોષ શ્રીનો વાદ જ્યો નહિ
- ૪ હિંદુ ધાય તેનુ છાપડ લીડ
- ૫ અપતિનો દુરપયો કરવો નહિ

૬૭ હુ શુ કહે ? તે વિષે.

- ૧ હુ ખોટું કામ નહીં પાડુ નહિ ૨૦
- ૨ હુ પ્રભુ જેવી અપ્રમત્ત ધાય તેનુ નહિ ૨૩

(૧૦૬)

શ્રી હિત વચનો

૬ હું વ્યાવહારિક તથા ઘરમામમા વડિયોની આજ્ઞા અવશ્ય પાળીશ

૭ હું લાચાર, નિરાચાર અને નિર્નિતને યથાશક્તિ અન્ન નમ્રો-આપી પાળીશ

૮ હું પરપુરુષને પિતા, પુત્ર, બન્ધુ ગણી માગી દેક પાળીશ

૬૯ હું શુ કરીશ ? તે વિષે

૧ હું પરમેશ્વરની લાક્ષિ હંમેશા ખરા લાવઘી કરીશ

૨ હું માગ પતિની આજ્ઞા મના માન્ય કરીશ

૩ હું વિદ્યાશ્યાસ કરી સંયુક્તને અગીયાર કરીશ

૪ હું સુશ અને નીતિના સખીઓનો સંગ કરીશ

૫ હું ઘરલુ કામ લેશઘી, ચાવાકીવી અતે સ્વચ્છતાવી કરીશ

૬ હું મારી બહેનોને બોધ-ઉપદેશ આપી સ માર્ગે ચલાવના પ્રયત્ન કરીશ

(૨) સ્ત્રી હિત વચનો.

૧ દીકરીએ માઆપની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું

૨ માઆપના ઉપકાર આપણા ઉપર એટલા બરા છે કે તેને બદલો વાળી શકાતો નથી

૩ નાના કે મોટા બાળકોને હોય તેની સાથે હેતરી વર્તવું

૪ લાડમળેનો પરસ્પર મીઠા વચનોથી બોલવના

૫ ગેયા, પીયા અથવા રાડે વગેરે આપણતા ગમ્મો બોલવાની બીવકુલ દેવ પાડવી નહિ

૬ ખરાબ રાખે બોલનાથી ચોભા ઘટે છે, મૂર્ખા કહેનારોએ છીએ અને પાપ વાગે ■

૭ છાડીઓએ છાડગઓની માથે રમતુ નહિ

૮ ગરીર તવા વસ્ત્રો સ્નચ રાખવા

૯ દરેરાજ દેવદરિની જતુ તથા સાધીજ હોય તે તેમને
વાદવા જતુ

૧૦ નાના ભાઈએને મારે લગ્ન દહેરે ઉપાશ્રયે જવાની
દેવ રાખવી

૧૧ પરબ્યા પછી પતિની આજ્ઞાને અનુમગીને ચાલતુ

૧૨ અહુકાર, કામ, ક્રોધ તવા કપ્યાં આદિ દુર્ગુણોના ત્યાગ કરવો

૧૩ મનને ધીરજ-રાણુ રાખી આમીએનામા તત્પર રહેતુ

૧૪ અયોગ્ય ગીત જોતુ, બેસતુ, ઊઠતુ કે ચાલતુ નહિ તેમજ
દુષ્ટ ભાષણ ક્યારે પણ કરતુ નહિ

૧૫ પર પુરુષને ભાગ, બાપ સમાન ગણના

૧૬ પતિને જમાડીને જમતુ અને તેમના સતા પહેલા કદી
મૃતુ નહિ

૧૭ સ્નામી બહાવવી ઘેર આવે ત્યારે હુમતે ગ્રાહ્ય મધુન વચ-
નની તેમના મત્તાર કરવો

૧૮ ઘરની વસ્તુઓ સ્નચ રાખવી

૧૯ રસોડાં સુદર બનાવી વખતસગ પતિને (માને) ભોજન કરાવતુ.

૨૦ ઇદ્રિયોને વશ રાખવી

૨૧ સ્નામીનુ કદી પણ અપમાન કરતુ નહિ

૨૨ નીચ સ્ત્રીઓની સગત કરવી નહિ તેમજ તેમની માથે
ભાષણ પણ કરતુ નહિ

૨૩ ઘર-નમમા ઉઘોગી રહેતુ

૨૪ ઘરેણા કપડા વગેરે સાચવીને રાખના

૨૫ કોઈની હામી કરવી નહિ

- ૬૭ એમે, ગેરીએ પુરના સગમા જતુ નહિ
 ૬૮ લેલ, સમગે, માગુ વગેરે મોટરની સાથે ક્ષાળાટી કરી નહિ
 ૬૯ પર પુત્ર સાથે એકાતમા રહેવુ નહિ
 ૭૦ પર પુત્રથી દષ્ટિ મેળની રાગથી જોતુ નહિ
 ૭૧ પર પુત્ર માથે સાકેતિ લાપાથી બોવતુ નહિ
 ૭૨ જોગી, ભરડા, શિક્ષાચરની માથે લાપાજ કરવુ નહિ
 ૭૩ કોઠે તેમ લુનીતિ અને નીનીતિ (જાડા પેશાખ)
 કરી નહિ
 ૭૪ પર પુત્ર દખતા આગમ મરડવી નહિ
 ૭૫ તેમજ શરીરના અન્યથો ટવાડા રાખી બતાવના નહિ
 ૭૬ અત્યંત મીઠા પાણી ખાના ઉપર મીતિ રાખી નહિ
 ૭૭ લોજન અ પ કરવુ
 ૭૮ મોગ રત્રથી હસતુ નહિ
 ૭૯ અમાથે મેર જતુ નહિ
 ૮૦ પીએ જાણ રહેતુ નહિ
 ૮૧ ઘરની વાત કોઈને કહેવી નહિ
 ૮૨ સાસરાના ઘરતુ દ્રવ્ય કપાની પિયરિયાને આપતુ નહિ
 ૮૩ ધીરા તથા મીઠા સ્વરથી બોવતુ
 ૮૪ પોતાના ગરામીનુ અપમાન થાય ત્યા જતુ નહિ

૪ સર્વ સાધારણ હિતવચનો.

૧ મુદ્દેન, મુગુક, સુવર્મ, સાપર્મીજન, શુણીજન, વડિલ-જન તથા જ્ઞાનીનો વિનય બરાબર કરવો વિનય રમતું મૂળ છે

૨ મર્યાદાથી બેસવું, ચાવવું, ખાવું, પીવું, પહેરવું, ઓઢવું, કામકાજ કરવું તથા સવું-એમવું, મર્યાદાનીજ સઘળું જાણે છે

૩ મુખમા ધડી જતું નહીં, દુખમા ગભરાવું નહીં, મામાતું દુખ જોઈ રાજ થવું નહીં, પુત્ર્ય કંગી દુસાવું નહીં, પિયાર કંગી પસ્તાવું નહીં અને અનીતિ કરી હુરેખાવું નહીં પણ શરમાવું

૪ ધિયાં કે અદેખાઈ કરની નહીં પણ શુભમા બીજાની સ્પર્શ કરની

૫ કોઈની છાની નાત પ્રગટ કરની નહીં તેમજ આઘી-પાછી કરની નહીં કોઈને મર્મના બાપુ મારવા નહીં

૬ બનતા મુઘી કોઈને કડવું વચન કહેવું નહીં, પ્રિય અને હિત વચન કહેવું લોભપ્રિય થનાનો એજ ઉત્તમ માર્ગ છે

૭ મનમા ઝેરવેર ગળવું નહીં, હોય તે કાટી નાખવું ને પ્રેમ-અમૃત વર્ષાવવું, જેથી શત્રુ પણ મિત્ર થવા પામે

૮ દયા, સત્ય, પ્રામાત્રિકતા ને શીલસતોપનો અભ્યાસ રાખવો

૫ સ્ત્રીહિતકર કાવ્યો

૧ શ્રી હિતશિક્ષા છત્રીશી

(પ્રસિદ્ધ શ્રી વીરનિજયજી કૃત)

માણસને સજ્જન નર નારી, હિત-ગિખામતા સારીજ,
ત્રીસ વરે દતા શિખામણ, બાળ્યદશા પન્નારી-મુણજો સજ્જનોરે
લોખ-નિરૂદ્ધ નિવાર, સુઠ જગત વગે વ્યનહાર મુણ૦ ૧
મુખ્ય બાળક જાણ્ય વ્યસની, ગર ને વળી નાડજ,
તો સમારે સદા મુખ વછો તો ચોરની મગત નાડ મુણ૦ ૨
વેશ્યા સાથે વખજ ન કરીએ, નીચશુ નેહુ ન રીએજ,
બાપજ આવે ઘર વન જાવે, જીવિતને પરિહરીએ મુણ૦ ૩
કામ વિના પર ઘર નવિ જાએ, બાળે જાળ ન હીનેજ,
બળીઆ સાથે બાધ ન ભરીએ, કુટુંબ-કલહ નિ કીને મુણ૦ ૪
દુરમનશુ પરનારી સાથે, તણએ નાત એતતેજ
માત બહેનશુ આરગ બતા, વાત ન કરીએ રાતે મુણ૦ ૫
રાજા રમણી ઘરનો સોની, વિદ્યાસે નનિ રહીએજ,
માતપિતા ગુરુવિષ્ણુ બીજાને, ગૃહની વાત ન કહીએ મુણ૦ ૬
અણજાણ્યાશુ ગામ ન જાએ, ગાડ તમે નવિ વસીએજ,
હાથી પોડા ગાડી જાળા, કુર્જનવી ફર ખસીએ મુણ૦ ૭
રમત કરતા રીસ ન કરીએ, લયમારગ નનિ જાએજ
એ જળ વાત કરે જિહ્વા ધાની, તિહ્વા ઉભા નવિ ગહીએ મુણ૦

દુકાગ વિલુ વાત ન ઠગીએ, કચ્છા વિલુ નરિ જમીએલ,
 ન વિમોનો મન પગિહરીએ, નમતા માયે નમીએ મુણ ૯
 મુગ્ય ભેગી રાત પડિત, હામી ઠની નવિ હમીએલ,
 હાથી વાઘ સર્પ નર વદતા, દેખીને દુઃખ પસીએ મુણ ૧૦
 દુના ઠોંઠે હાસી ન ઠગીએ, કેડ ઠગે નરિ ભમીએલ,
 વરો ન ફરીએ ઘર વેચીને, ભુગટ્ટે નરિ ગમીએ મુણ ૧૧
 ભણતા ગણતા આગમ તથાએ, ભખતા વાત ન ઠગીએલ,
 પર હમ્તે પગદેગ દુમાને, આપણુ નામ ન ઠગીએ મુણ ૧૨
 નામુ માડા આળસ હડી, દેનાદા ન થાએલ,
 ઠંઠ ભયાનક થાનક નરથ, દેગાનર જી ગહીએ મુણ ૧૩
 નવતોને વેગમલિનતા, પગરુ પગ ઘસી વોવેલ,
 નાપિ-ઘર જઈ ગિર મુકાવે, પાણીમા મુખ ભેરે મુણ ૧૪

ગણતરી

મજન-મદગાલી	નાજન-વનહાર, વેપાર નવો.
પરવારો-દુઃખ ગઈ, જતી ગહી	આપણુ-ખોડ, ઠંઠ, ભાગ
નિનાર-રો-વુ વારણ, અઠગનવું	પદગણુ-જીવુ, ઠોડવુ
ભાનાર-ગામેગામ ઠરતી લુહાગી-	આગે-અટપવુ, નિનારણે
આની એક હસડી જાત	મૂઝ-ગની
જાડવીઆ વાઝા નોરે	ઠોડી-ઠોડી દંધ, તથા દંડ
વઢો-ધંઢો, ચાહો	નજી-ઠોડી દંડ તથા દંડ
વાડ-વાગી, ઠોડી, તજની	નાપિ-સાથએ, નાજન, હનમ.
મદ-ગઈ, અભિમાન	નગે-નારજ, ખર્ચ

નાનલ દાનલ મુદર ન કરે, બેડો તરખા લોડેલ,
ભૂએ ચિનામળ નામે મૂને, તેને લખી છારે મુણ ૧૫

માતાચરણે શીપ નમારે, બાપને વરે પ્રતામોલ,
દેવચરણે નિરિએ વાદી, કંગે મમારના કામે મુણ ૧૬

બે હાથે માથુ નવિ ખૂંડીએ, કાન ના ખોલરીએલ,
હિભા કડે હાથ ન દીજે, ગામે પૂ નવિ તનીએ મુણ ૧૭

ચાહુ તમાકુ દૂધે તણએ, અળગા જગ નવિ પીજેલ,
કુળનતી સતીને શિખામખ, હવે નર બેગી દીજે મુણ ૧૮

સસરો મામુ જેઠ જેઠાપી, નખદી નિનય મ ચૂકોલ,
ગાપપણે ગેરી સચરતા, ચતુગ ચાવ મ ચૂકો-

મુણને મજાનો ૧૯

નીચ સાહેબી સગ ન દીજે, પર મદિર નવિ લખીએલ,
રાત્રિ પડે ઘર બહાર ન જઈએ, સહુને જમાડી જમીએ મુણ ૨૦

ધાખા માવણ ને કુહારણ, યોગણ મગ ન કરીએલ,
સહજે કોઈક આગ મહડાવે, એવું શાને કીએ ? મુણ ૨૧

નિજ ભરથાર ગથે જગાનર, નવ ગણગોર ન વરીએલ
જમના નાતિ વથે નવિ જગએ, દુર્જન દેખી કીએ મુણ ૨૨

પર રોશી ગરબો ગાનાન મેળે ખેલે ન જઈએલ,
નાનલ ધોનણ નદી-મિનારે, જાતા નિર્જ થ.એ મુણ ૨૩

ઉપડતે પગે ચાવ ચાનીજે હુન્નર સહુ ગીખીએલ,
રનાન મુનસે રસોઈ વરીને, દાન મુખારે દીજે મુણ ૨૪

ગેઠાયતલા લવુ બાળ, દેખી, મ વરો ખેલ હેયામાલ,
તેહની મુખ શીતળ આશિયે, પુનતણા રજા પામે મુણ ૨૫

બાર વરસ બાળ- સુરપડિમા, એ બે સરિખા કહીએલ,
ભાનિ વરે મુખ લીલા પામે, ખેદ કરે દુખ લહીએ મુણ ૨૬

નર નારી બેહુને શિખામણુ, મુખ લનરી નનિ હસીએછ,
 શાંતિ સગાના ઘર છડીને, એકલડા નનિ વમીએ મુણ ૨૭
 વમન ફરીને ચિંતાનળે, નળળે આસન બેસીછ,
 વિદિશે દક્ષિણ દિશે અવારે ઘોરથુ પથુએ પેસી મુણ ૨૮
 અણગમ્યે રૂપ તી-પારે, પેટ અછરડા-પેળાછ
 આજારે ભોજન નવિ કરીએ, બે જણુ બેગી બેળા મુણ ૨૯
 અતિગય ઊનું ખાફ ખાફ, ગાઝ ઘણુ નનિ ખાણુછ,
 મૈત્રપણે એઠી ગણુ વરછ, જમના પહેલા નહાવું મુણ ૩૦
 ઘાન નખાણી વખોડી ન ખાવું, તડકે બેસી ન જમણુછ,
 માદા પામે રાત તળને, નરપા પાણી ન પીણુ મુણ ૩૧
 કંદમૂળ અલક્ષ ને બોળો, વાસી વિદળ તે વગ્નેછ,
 જૂઠું તળે પર નિંદા હિંસા, બે વળી નરસન મરણે મુણ ૩૨
 મન પથખાણુ વગી શુદ્ધાવે, તીરથયાત્રા ઠગીએછ,
 મુખઉઘ બે મોઢા પ્રગટે, તો મધનીપદ પરીએ મુણ ૩૩
 મારગમા મન મોકળુ રાખી, બહુનિ સઘ જમાડાછ,
 મુજોકે મુખ સવળા પામે, તો મળશે એવો દહારો મુણ ૩૪
 તીવ્ર તારણુ શિવમુખકારણુ, નિહાયળ ગિરનારેછ,
 પ્રભુભક્તિ શુભ્રેણે લનજળ, તરીએ એક અવતારે મુણ ૩૫
 જોડિક લોકોત્તર હિતગિદ્યા-છત્રીશી એ બોલીછ,
 પકિત શ્રી શુભવી વિજય મુખ-વાણી મોહનવેલીછ મુણ ૩૬

શબ્દાર્થ

સચરતા-ચાલતા, હોંડતા
 મેને-મેળામા

સુરપડિમા-દેવની પ્રતિમા મૂર્તિ.
 લીલા-આનંદકે મુખની રચનાઓ
 ઘરનાઓ-ચમત્કારી બનાવો

૭ રાત્રિ-લોજન નિવારવા વિધે

(રાગ-એ મહિને તર જગએ પિયુ પરદેશમાં)

રજની-લોજન સજની ચારે નવ કરો

રાતે જમના જતુ પડશે પાનમાં,
તેથી લાગે જમનારાતે પાપએ,

પાપ થતા નવ મચવાયે છત્રની ક્યા,
જિનનાણીના તેથી થાય ધાપએ રજની ૧

દીડી આગે મુખમાં મતિ લોપાય છે,
જુ આવેવી ગેજ જળોદર થાયએ,

નમન જોને આખી મુખમાં પેસતા
કરોગિયાથી દોઢ ગરીબે વાયએ રજની ૨

રાતે પીડા ને ગામા અતિ વતી,
વીહી તાણુ વીધે પીડાકાએ,

અનરો ભગ જે છે નાગ મુખે પચે
પીડા તેની વાય પ્રગટ પ્રમાએ રજની ૩

એલે—તમામાના, અતોમા

નમન—ઉત્રી બધની

મોનપા—મુગે મોડે

વળોડડુ—દોષ દાનના

મુરડો—દેનલો-

ઉત્રતી—આપડીનાળી

નરો—મનાગમા ખાના પડેલા,

ભૂમ્યા પેટે

અભદ્ય—તહિ ખાના લાયક થાય

નહિ તેની

ગિનમુખ—મોડમુખ

હમ અને કેશવની કથા ગનાય છે,
રાત્રિભોજન પર છે તે દુષાંત ભે,
અવલુ રીને મન પર રગ્ને પ્રીતધી,
એ વ્રતધી જન પામે પુણ્ય મહત ભે રજની ૪

૩ હિતગિદ્યા વિષે

ગાઝન

અમે આ કહું મારી છે, અમારા કથને માટે,	૧
વળી માયા વગી છે, અમારા કથને માટે	૧
પિયર પામી તઁ દિને, મુલાગી સાસરે આવ્યા,	
રમત સરે નિસરી છે, અમારા કથને માટે	૨
પિતાધી લાડ કરતા'તા, પજવતા માતને ભાગે,	
હવે છુદ્ધિ મુસારી છે, અમારા કથને માટે	૩
કંઈ ના કો તુ કરવા, અતિ હિમત થ, કરતા,	
હવે તો લાજ મારી છે, અમારા કથને માટે	૪
જૂનાની પ્રીત તોડીને, નવાવીં એહ તોડીને,	
ગરનની ગાઠ વાગી છે, અમારા કથને માટે	૫
કુકારા સામુના ખાતા, નજુદના બોધ સાખ્યા છે,	
કમાની દાન મારી છે, અમારા કથને માટે	૬
પરાધીન પિજરે ગહીને, હમે કદી કપ કઈ વેઠયુ,	
હતારી દેવ રાખી છે, અમારા કથને માટે	૭

ગાઝદાર્થ.

હિમત—તોડાની

કથ—આમી, પતિ, વણી

કમા—કરગુજર કરતુ,

આડગ—રો નહિ તે

માર કરતુ, જલુ કરતુ

પતિની સેવ છે સાચી, રહી નિજ નાથમા રાઝ,	૮
અનીતિ તો અમારો છે, અમારા કંથને માટે	
નગે ગણગાર શુભ અંગે, ઠમમ્મી ચાવ ચાલીને,	૯
ગરીર-શોભા વસાને છે, અમારા કંથને માટે	
ઠહિ તે કંથ કરનાના, પતિને દેવ જણનાના	૧૦
અડગ એ ટેક વારી છે, અમારા કંથને માટે	
પતિના શુખમા શુખિયા, પિયુના દુખમા દુખિયા,	૧૧
સરસ રીત એ રસીકારી છે, અમારા કંથને માટે	
પતિનું આશુ પડશે ત્યાં, અમારૂં લોહી આપીશુ,	૧૨
પતિનત માગ પહેરી છે, અમારા કંથને માટે	

૪ પતિવ્રત વિષે.

ગઝન

અમારૂં રતનનું બારૂં, પતિનત પ્રાણધી પ્યારૂં,	૧
અમોને મોક્ષ દેનારૂં, પતિનત પ્રાણધી પ્યારૂં	
સુધુહિ નાથ વસનારૂં, કંધુહિ દૂર કરનારૂં,	૨
પિયુનો પ્રેમ પાનારૂં, પતિવ્રત પ્રાણધી પ્યારૂં	
ભરે ભૂખે મરી જમએ, ઠહી - ગાવ જો વધએ,	૩
દુખો દેખી ન કરનારૂં, પતિનત પ્રાણધી પ્યારૂં	
અમોને કેવળ રાખો, કંધાધી બેડીઓ નાખો,	૪
છતા ના ટેક તજનારૂં, પતિનત પ્રાણધી પ્યારૂં	
ભરેને ભય ઘણો આપો, ઠહી તજનારૂં કાપો,	
નહિ તનભાર ડગનારૂં, પતિનત પ્રાણધી પ્યારૂં	

ચહ ટુ ખ મામરે સહીશુ, કદી ના કોષને ઢહીશુ,	
અમારા ઐયને માડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૬
પનિ જો હોય પનનાજો, કુટિલ યા અપ હો જાણો	
તથાપિ ચિત્ત રહનાડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૭
હાને મેગી અબોગી હો, અગર રનહીન યોગી હો,	
રહી સગનત સમ માર, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૮
અભણ કે હોય અજ્ઞાની, ગડે ના પ્રેમને જાણી,	
હા ગિરજત છે માર, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૯
અમારો દેવ છે રનામી, અમારી ભજિ ત્યા જામી,	
દૃઢ્ય ભરથાગ નટનાડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૧૦
ભયો ભડાર નાણાની, મુનમો કે ઘટેણાવી,	
કદી ના ચિત્ત ચગનાડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૧૧
નહિ લયચાલએ લોભે, નહિ મન માનગે માહે,	
ખરેખર એ ખડુ પ્યાડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૧૨
પનિ પશ્ચિમ ઉદય થાયે, મિહલમુત તણ જો ખાયે,	
તથાપિ હામ ના હાડ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૧૩
દ્રુપદતનયા અને તાગ, મુકેન્યા ને મતી મીતા,	
પતિવ્રત તેહ સમ ખાણુ, પતિવ્રત પ્રાણુવી પ્યાડ	૧૪
કહે ગાકર સદળ જીવ્યુ, મજે જેને મતી નાગી,	
તરે પોને અને નિજ નાથને સમાગ દે તારી	૧૫

ગાજ્ઞાથ

ઐય—ભડુ

પિયુ—પતી, રહી

પન—ગળન કોડ નામનો રોગ

તણ—ધારા

કુટિલ—નટ અનળચરો

ગવિ—મૂર્ખ

મિહલમુત—મિહ

તનયા—દિક્કી

૫ સી હિત શિક્ષા-ગહુલી.

(ઓનનજ સદયો કહેજો ત્યામને-એ ગગ)

મુખદાયક હિતશિક્ષા સાચી સાલજો,
વરજે મનમા હેત નરી નર નારજે,
પ્રભુભજિ અદ્વાયી મુખડા પામયો,
હરતા દગ્તા ગણજે મન નનકારજે

મુખ૦ ૧

નિન્દા ચાડી સુગંધી કરવી વારજે,
દ્વેષ કંઠે નહિ મનુષ્ય તવભારજે,
આગ ન દેવુ પરના ઉપર વેરથી,
થેલ લગીને ઢરજે નહીં આહાર જે

મુખ૦ ૨

નિજ શમ્ભિ-અનુસારે લક્ષ્મી રમ્ભા,
વાપગવી, લહી માનન-ભન-અવતારજે,
હુળી મળી સ પીને ઘરમા ચાવતુ,
ઘરમા કરવો નહિ ખટખટી ખારજે

મુખ૦ ૩

દીન દુ ખી અન્યા પર કૃષ્ણા હીજીએ
પર ઉપદેશ પાપમર્મના નાશ જે
મનમા પણ ખૂર નહિ પરતુ ચિંતનો,
સારામા સાં છે વર નિધાસ જે

મુખ૦ ૪

મુખની વેળા ભાવ્યથકી જે સ પજે,
ત્યારે મનમા ટરેયો નહિ અહંકાર જે,
દુ ખની વેળા દિવગીગીને ત્યાગીએ,
એક અનન્યા રહે નહીં સ ગાગ જે

મુખ૦ ૫

લુગારીની મગત કીજે નહીં કદી,
કમિત્રોની આજત દુ ખ લાગજે,

કડની પલુ હિતગિફા મનમા યારની,	મુખ ૬
પગારી વેગ્યાનો તજગો પ્યારને	
માતપિતાની ભક્તિ ડીએ ભાવથી,	
ચંદ પડતા ડગવી પરને મહાયને,	
નાત જાતના સામા પડીએ નહિ દેહી,	મુખ ૭
નિત્ય સનાડે લાગો શુરને પાયને	
વચન નિચાડી બોલો સહુ મીઠાશથી,	
મોઠા જનતુ માચનતુ બહુ માનને,	
ગભીર મનના થાગો મુખડા સપને,	મુખ ૮
સદ્ગુરુ-શુણતુ કંટુ જગમા જ્ઞાન જે	
સમયમચ-તા મમતા રાખી ચાલીએ,	
વર્મશામનો નરને મન આચાર જે,	
શુદ્ધિમાગર મરુર-મગર કીછએ,	મુખ ૯
પામે તેથી ભનસાગરનો પાગ જે	

પતિવ્રતા સ્ત્રી વિષે-ગહુલી.

(જોખનજી મ દેગો દહેજે ગ્યામને-એ રાગ)

પતિવ્રતા પ્રેમદાના વર્મે સાલગો,	
પ્રભાતકાલે નહેવી લોકે નાગ જે,	
મહામત્ર પરમેશ્વરીના મનમા ગણે,	
દિનદૃષ્ટોનો દમધી દે નિચાગને	પતિવ્રતા ૧
પ્રતિદિનસ લઘુતાથી નિનચે વર્તતી,	
પ્રેમે પડતી સામુ મગગ પાય જે,	
ઘગના દાર્યો દે ચતનાધી દેખીને,	
વૃદ્ધ બાળને ખુશચીને ખાયને	

કે કહ્યાણ મુનિ મહારાજ, નિત્ય મે-ચાધી સરને કાજ,
હે દુર્લભ મળે સિવરાજ

બહેની ૮

૮ ધર્મભાવના-ગદુ લી

(રાગ ધાળ)

બહેની સચગતા સસારમારે,	
બહેની સહુડરે ધર્મ સભોગ, નસાવો ગદુવીરે	
બહેની સદલ્લા જિનસાસનનીરે,	
બહેની પુરણ પુણ્યસ મોગ	૧૦ ગા ૧
બહેની સમ-સતોન સાડી બની રે,	
બહેની નન બ્રહ્મ નન રંગ ઘા,	૧૦ ગા ૨
બહેની જપ તપ ચોખા ડોજતા રે,	
બહેની સત્ય નત નિત્ય શુભા	૧૦ ગા ૩
બહેની સમપ્તિ સોનન ધાળમારે,	
બહેની કનક કચોગે ચગ,	૧૦ ગા ૪
બહેની સવર કરો શુભ માધિયોરે,	
બહેની આપ્તા-તિવં આભગ	૧૦ ગા ૫
બહેની મમિતિ શુભિ શ્રીદળ રેરા રે,	
બહેની અનુભવ હુકમ ધોન,	૧૦ ગા ૬
બહેની નન તરન હૈયે રેરે,	
બહેની ચગવો ચદન નગ રોળ,	૧૦ ગા ૭
બહેની ભનગળ બેહમા ભેદિયે રે,	
બહેની નિવે વસાવો ગાવ,	૧૦ ગા ૮
બહેની વીર કહે જિનસાસને રે,	
બહેની રહેતા મગળમાળ	૧૦ ગા ૯

૬ પતિવ્રતા સ્ત્રી વિપેક્ષિતશિક્ષા

(ઓગી ૭ મઠગો કહેતો વ્યાખ્યાન—એ ગગ)

- સાચી શિક્ષા મમજી સ્ત્રીને ગાનમા,
 હી ન હોવો પ્રાણપતિ પર કોવતે,
 સાનુસનરાની હિતશિક્ષા માનવી,
 પુત્ર પુત્રીને હોવો સારો ખોરતે માથી ૧
- પતિઆમાએ હારજ મહુ ઘરુ હો,
 નિદા લવરી કરે નહિ તનભાગ લો,
 પર પુરુષની સાથે પ્રીતિ નહીં હો,
 પતિદુ ખે હુ ખી ગીવનતી નાગ લો માથી ૨
- પુત્ર પુત્રીઓ પ્રેમ પ્રમદા પાળતી,
 લડે નહીં તે ઘનમા કોની સાથતે,
 નિય નિયમથી રમકમ કરતી ગહે,
 સમરે પ્રેમ વણ ભુનનના નાવતે માથી ૩
- લગ્ન ગળી ખોલે આગ આગળે,
 લક્ષ્મી જેની તેણે ભોજન ખાયતે,
 લો-નિરુદ્ધ વર્તે નહીં કૃષ્ણર માયની,
 હલદા સ્ત્રીની સારે કથાય ન તાય તો માથી ૪
- સમતા ગળે મહુ કાજ હોના વા,
 શિક્ષા દેતા કદી નહીં અપાયતે,
 ગલીરતા ગળી વર્તે સમાગમા,
 એવી સ્ત્રીના સુગુણ સર્વે ગાયલો માથી ૫
- દન ગુરુ ને રમે ભક્તિ જેહની,
 મન આને પતિને કૃતી ગાયતે,
 બુદ્ધિમાગર ગિયગ પાળે પ્રમવી,
 ગિયગવતી નાની માયતે

૧૦ પુત્રીને માતાની શિખામણ

(ઓઝાનંદ સંદેગો કહેજો સ્યામને - એ રાગ)

શિક્ષા બાળીકાને માતા આપતી,	
મગત મારી બાળિકાની રાખતે,	
કરો નિનય મોખાનો હુગ્ધી દેતી,	
હુગ્ધીને મનવી કાની નાખતે	ગિ ૧૦ ૬
ભણાવી નિમા સીનર રાખી બહાવધી,	
કદી નાખો ગાળ દેવાની દેખતે,	
બહેવા બોડી અવ્યાગે મન વાળવું,	
માતપિતાની સ્વવી પ્રેમે મેરતે	શિક્ષા ૨
માત કહે તે કાર્યો કરતી પ્રેમની,	
માતપિતાને કરતી નિત્ય પ્રણામતે,	
નનવી આવડતી નહિ પાના આગળે,	
દેવશુભે પ્રમગ્ના ગુણ પ્રણામ જો	ગિ ૧૦ ૩
રોણુ રીસાણુ નાટી હઠધી દીકરી,	
જૂઠું ચોરો યુગની કરજો ત્યાગજો	
વીળની ખામીથી મૂર્ખા મહુ કહે,	
કરજો માથો ધર્મમાર્ગમા રાગતે	શિક્ષા ૪
નિત્ય નિયમથી સહુ કૃત્યા સ્વવાધથી,	
હળવે હળવે કાર્યો સરવે થાયતે	
શુદ્ધિસાગર શિક્ષા માની માનતા,	
દીકરી ગુણિયવ કુટુંબમાહિ ગણાયતે	શિક્ષા ૫

